

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

УДК: 347.789:004.738.5(477)

На правах рукопису

ГРИГОР'ЯНЦЬ Галина Ігорівна

ПІРАТСТВО ЯК ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКИХ І СУМІЖНИХ ПРАВ У
МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

12.00.03 – цивільне право і цивільний процес;
сімейне право; міжнародне приватне право

ДИСЕРТАЦІЯ

на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Науковий консультант:

д.ю.н., доцент,

Ульянова Галина Олексіївна

Одеса 2016

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 Загальна характеристика піратства в авторському праві і суміжних правах	13
1.1. Глобалізація, науково-технічний прогрес та інші причини появи ІТ-піратства.....	13
1.2. Поняття, ознаки та види піратства в авторському праві і суміжних правах	30
1.3. Розмежування піратства і контрафакції.....	49
Висновки до Розділу 1	60
РОЗДІЛ 2 Загальна характеристика піратства в мережі Інтернет.....	63
2.1. Інформаційне суспільство та мережа Інтернет	63
2.2. Поняття та ознаки піратства в мережі Інтернет.....	76
2.3. Ставлення суспільства до піратства в мережі Інтернет та вплив піратських партій на громадську думку	87
Висновки до Розділу 2	101
РОЗДІЛ 3 Захист авторських і суміжних прав від піратства в мережі Інтернет	104
3.1. Досвід зарубіжних країн у сфері захисту від піратства в мережі Інтернет	104
3.2. Охорона та захист авторських і суміжних прав від піратства в мережі Інтернет в Україні	118
3.3. Гармонізація інтересів авторів, правоволодільців, користувачів та удосконалення практики охорони авторських і суміжних прав від піратства в мережі Інтернет	134
Висновки до Розділу 3	165
ВИСНОВКИ.....	168
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	173

ВСТУП

Актуальність теми. Процеси глобалізації та науково-технічний прогрес зумовили не лише позитивні зміни у економіці держав. Піратство в мережі Інтернет стало одним із видів правопорушень, які виникли саме завдяки цим факторам. Суперечливість та складність даного явища ставлять перед науковцями та практиками чимало питань, які потребують вирішення та впровадження нових, більш ефективних заходів у сфері охорони авторських і суміжних прав.

Піратство – це не новий феномен, що виник у результаті сучасних перетворень. Однак, необхідно виокремити таку його специфічну рису, як можливість пристосування до умов технічного, законодавчого та суспільного розвитку. З появою нових пристроїв та носіїв піратство трансформувалося у технічно-досконале правопорушення, з'явилися нові можливості обходу засобів охорони, які використовують автори та правоволодільці з метою недопущення порушення авторських і суміжних прав.

Правоволодільці вимагають посилення відповідальності, залучення до боротьби з правопорушниками провайдерів та інших суб'єктів відносин у мережі Інтернет. Користувачі невдоволені обмеженнями, які накладаються, оскільки звикли до користування мережею без обмежень та безоплатно. У зв'язку з цим актуальним є визначення ефективних шляхів узгодження інтересів авторів, правоволодільців, користувачів та держави.

Ситуація, що склалась в Україні в сфері охорони авторських і суміжних прав від піратства в мережі Інтернет, викликає занепокоєння не тільки на національному рівні. Протягом останніх десяти років Україна визнається однією з країн із найбільшим рівнем піратства у сфері авторського права і суміжних прав. Спеціальний звіт Торгового представництва Сполучених Штатів Америки (USTR Special 301) наголошує на необхідності вирішення таких питань, як захист прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет,

поліпшення та регламентація діяльності організацій колективного управління авторськими і суміжними правами, а також забезпечення використання легальної продукції в органах державної влади.

Для досягнення дієвих результатів у сфері запобігання та припинення порушень авторських і суміжних прав унаслідок піратства в мережі Інтернет необхідним є вжиття комплексних заходів, які передбачають, зокрема, вдосконалення законодавства, судових процедур, блокування шляхів перевезення та збуту піратської продукції, співробітництво держави та користувачів з компаніями, які займаються створенням та розповсюдженням контенту, співпрацю держави та користувачів з авторами (правоволодільцями) та організаціями колективного управління; активну участь авторів (правоволодільців) у заохоченні та сприянні правомірному використанню об'єктів авторського права і суміжних прав.

Проблемні питання визначення піратства та його ознак досліджувалися в працях Н.П. Бааджи, В.С. Дроб'язко, А.А. Кетрарь, А.В. Кирилюк, О.О. Мазіної, Д.Д. Позової, Ю.Ю. Симонян, І.М. Сопілки, О.І. Харитонової, В.П. Чеботарьова, О.О. Штефан та ін.

Особливості відносин інтелектуальної власності в глобальній мережі Інтернет висвітлені в працях І.Л. Борисенка, Р.Є. Еннана, С.О. Ємельянчика, В.О. Жарова, М.О. Мельничука, О.І. Харитонової, Я.О. Шашенкова, С.І. Шевченка та ін.

Охороні авторських і суміжних прав від піратства присвячені праці Н.В. Бочарової, П.А. Калениченка, Ю.М. Капіци, В.С. Ковальського, О.В. Кохановської, З.В. Мамона, О.І. Підпригори, О.В. Стовпець, О.І. Харитонової та ін.

Загальні ознаки піратства як позадоговірного порушення авторських прав досліджено у дисертаційній роботі Н.П. Бааджи «Відшкодування шкоди, завданої неправомірним використанням авторських прав» (2010 р.). Окремі питання співвідношення піратства з контрафакцією розкрито у дисертаційній

роботі О.О. Мазіної «Контрафакція як дії, що порушують авторські права» (2014 р.). Проте, питання піратства в мережі Інтернет у зазначених роботах спеціально не досліджувалися.

Серед зарубіжних учених, які займалися проблемами піратства у сфері авторського права та суміжних прав, слід відзначити, зокрема: С.В. Бондаренка, Е.А. Войниканис, С.Л. Галушкіну, М.С. Дашяна, А.К. Жарову, С.Я. Казанцева, Д. Караганиса, Л. Лессига, Д. Липчика, В.А. Лихачева, С. Лібовіця.

Незважаючи на значну увагу, яка приділяється піратству в мережі Інтернет, у вітчизняній науці цивільного права не проводились спеціальні комплексні дослідження проблемних питань охорони авторських і суміжних прав від піратства у мережі Інтернет, що свідчить про теоретичне та практичне значення дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах плану науково-дослідної теми кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права «Правові проблеми захисту авторських і суміжних прав від контрафакції, піратства та плагіату» (державний реєстраційний №0112U000693), а також плану науково-дослідної роботи кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права «Проблеми захисту права інтелектуальної власності в мережі Інтернет» на 2011-2015 роки як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» на 2011-2015 роки (державний реєстраційний номер 0110U000671).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є визначення сутності та особливостей піратства у мережі Інтернет, виявлення основних теоретичних та практичних проблем, які виникають у процесі охорони авторських і суміжних прав у мережі Інтернет, а також формулювання пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства у сфері права інтелектуальної власності та практики його застосування.

Для досягнення зазначеної мети у дисертації вирішувались такі завдання:
визначити основні причини появи ІТ-піратства у сфері авторського права і суміжних прав;

розкрити взаємозв'язок розвитку інформаційного суспільства і мережі Інтернет та їх впливу на поширення Інтернет-піратства;

визначити поняття та специфіку піратства у мережі Інтернет;

розкрити напрями діяльності піратських партій та ставлення суспільства до піратства у мережі Інтернет;

встановити шляхи гармонізації інтересів авторів, правоволодільців та суспільства в сфері авторського права і суміжних прав;

сформулювати пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства у сфері охорони авторських та суміжних прав від піратства у мережі Інтернет та практики його застосування.

Об'єктом дослідження є правовідносини, що виникають у зв'язку з порушенням авторських і суміжних прав унаслідок піратства в мережі Інтернет.

Предметом дослідження є піратство як порушення авторських і суміжних прав в мережі Інтернет.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є комплексне використання сукупності загальнонаукових та спеціальних методів.

Застосування системно-функціонального методу дозволило дослідити піратство у його взаємозв'язку із суспільством, а також з іншими правопорушеннями інтелектуальної власності (п.п. 1.3, 2.1, 2.3, 3.3). За допомогою порівняльно-правового методу визначені основні засади боротьби із піратством в мережі Інтернет у зарубіжних країнах (п.п. 3.1). Аналітико-синтетичний метод дозволив здійснити аналіз сучасного стану законодавства з питань охорони авторських і суміжних прав від піратства в мережі Інтернет (п.п. 3.2, 3.3). За допомогою формально-логічного методу досліджувалися процеси розвитку законодавства у сфері захисту авторських і суміжних прав від

піратства (п.п. 1.1, 1.2, 3.3). При здійсненні дослідження використовувалися й інші методи, зокрема, дескриптивний (п.п. 2.1, 2.3, 3.3.), статистичний (п.п. 3.3), лінгвістичний метод (п.п. 1.2, 1.3).

Теоретичною основою дисертаційного дослідження є роботи таких вчених у сфері права інтелектуальної власності та цивілістики, як: Н.П. Бааджи, В.Д. Базилевич, І.Л. Борисенко, Н.В. Бочарова, А.І. Дрішлюк, В.С. Дроб'язко, Р.Є. Еннан, С.О. Ємельянчик, В.О. Жаров, П.А. Калениченко, Ю.М. Капіца, А.А. Кетрарь, А.В. Кирилюк, В.С. Ковальський, О.В. Кохановська, Б.М. Криволапов, Н.С. Кузнєцова, О.О. Мазіна, З.В. Мамон, М.О. Мельничук, О.П. Орлюк, О.І. Підпригора, Д.Д. Позова, О.В. Стовпець, Ю.Ю. Симонян, І.М. Сопілка, Г.О. Ульянова, Є.О. Харитонов, О.І. Харитонova, П.М. Цибульов, В.П. Чеботарьов, Я.О. Шашенков, С.І. Шевченко, Р.Б. Шишка, О.О. Штефан та ін.

Емпіричну базу дослідження становлять матеріали судової практики (рішення, вироки, ухвали районних судів м. Києва (2015 р.), м. Черкаси (2014, 2015 р.), м. Дніпропетровська (2009 р.), м. Одеси (2015 р.), м. Івано-Франківськ (2012 р.) по справах про захист прав інтелектуальної власності від контрафакції та піратства.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим у вітчизняній науці цивільного права комплексним дослідженням теоретичних та прикладних цивільно-правових проблем охорони авторських і суміжних прав від піратства в мережі Інтернет.

У межах здійсненого дослідження одержано такі результати, що мають наукову новизну:

вперше:

пропонується визначення піратства в мережі Інтернет, як правопорушення, що здійснюється в цифровій мережі, передбачає використання та розповсюдження нелегального контенту з метою отримання прибутку чи іншої вигоди, завдає значної шкоди інтересам авторів та (або)

правоволодільців, користуючись при цьому підтримкою значної частини суспільства – прихильників вільного доступу до інформації. Воно є різновидом ІТ-піратства, яке здійснюється у сфері інформаційних технологій з використанням новітніх можливостей техніки, відрізняється швидкістю розповсюдження та високою якістю піратської продукції;

доведено доцільність розрізнення власне піратства та «м'якого піратства», сутність якого полягає у порушенні авторських прав, що супроводжується завданням інтересам автора незначної за розміром матеріальної шкоди або лише моральної шкоди;

запропоновано розрізняти стосовно порушень авторських прав у мережі Інтернет категорії «піратство» і «квазіпіратство». Останнє за зовнішніми ознаками нагадує піратство, але відрізняється від нього тим, що неправомірне використання об'єктів авторського права і суміжних прав здійснюється не з метою отримання прибутку або іншої вигоди, а в цілях долучення інших осіб до результатів інтелектуальної, творчої діяльності, їх рекламування тощо;

обґрунтовано пропозицію про покладення на автора, який звернувся з позовом про порушення його прав у результаті «м'якого піратства» або «квазіпіратства», обов'язку доведення наявності умислу порушника;

виділено як самостійну ознаку «квазіпіратства» прагнення отримати вигоду морального характеру, що передбачає розповсюдження об'єктів авторського права і суміжних прав з альтруїстичних міркувань без отримання прибутку з метою пропаганди вільного доступу до них;

удосконалено:

визначення піратства як правопорушення, що завдає значної шкоди інтересам авторів та (або) правоволодільців у результаті використання (опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України та поширення) об'єктів авторського права і суміжних прав з метою отримання прибутку або іншої вигоди (у тому числі морального характеру);

положення про основні засади взаємодії авторів (правоволодільців) з користувачами та державою, до яких віднесено: необхідність дотримання прав особи при охороні авторських і суміжних прав; забезпечення достатнього рівня запобігання піратству; відмова від збільшення санкцій за піратські дії; відмова від відповідальності користувачів піратської продукції; забезпечення достатнього рівня доступу суспільства до культурних та наукових цінностей; забезпечення дотримання прав осіб на збереження конфіденційної інформації при використанні мережі Інтернет; зменшення цін на ліцензійну продукцію;

положення про вплив глобалізації та науково-технічного прогресу на появу та поширення ІТ-піратства, який проявляється у: створенні інформаційного простору, що об'єднує всі країни в одну інформаційну мережу; поширеності та швидкості здійснення піратських дій; незалежності піратства від кордонів; складності контролю ринку результатів інтелектуальної діяльності; необхідності індивідуального підходу у боротьбі з піратством залежно від економічного рівня розвитку країни; загальносвітової тенденції до збільшення відповідальності за піратські дії; можливості охорони об'єктів права інтелектуальної власності незалежно від кордонів; підвищення якості піратської продукції; створенні нових засобів для об'єктивного вираження об'єктів права інтелектуальної власності; можливості використання об'єктів авторського права і суміжних прав без прив'язки до матеріального носія; технічних нововведеннях, що дозволяють піратам обходити засоби охорони, до яких вдаються автори та правоволодільці;

набуло подальшого розвитку:

класифікація піратства залежно від способу поширення піратської продукції: звичайне (традиційне) піратство – розповсюдження піратської продукції шляхом копіювання на матеріальні носії; новий тип піратства - піратство в мережі Інтернет (вид ІТ-піратства). Така класифікація обґрунтовує необхідність використання нових підходів до охорони об'єктів авторського права і суміжних прав;

пропозиція до критеріїв розмежування понять «контрафакція» та «піратство» відносити: мету виготовлення нелегальних примірників творів; об'єкти права інтелектуальної власності, на які здійснюється посягання; способи поширення незаконно створеної продукції;

характеристика специфічних ознак піратства в мережі Інтернет, до яких віднесено: сприйняття користувачами піратства в мережі Інтернет як позитивного та закономірного явища; відсутність територіальних меж піратської діяльності; використання новітніх технологічних досягнень при здійсненні такої діяльності; неможливість контролю з боку держави за всіма порушеннями прав творців у мережі Інтернет; низька вартість електронних екземплярів;

положення про засади діяльності піратських партій і піратських рухів та їх вплив на формування суспільної думки щодо вільного використання об'єктів права інтелектуальної власності та піратства в мережі Інтернет;

теза про необхідність закріплення у Законі України «Про авторське право і суміжні права» правового статусу провайдера (видів провайдерів, їх прав, обов'язків та відповідальності);

положення про доцільність та ефективність запровадження більш широкої практики застосування технічних засобів охорони авторського права і суміжних прав в мережі Інтернет, таких як: онлайн-сервісів Software as a service (необхідна реєстрація та оплата послуг до моменту використання продукту, при цьому продукт може використовуватися лише через веб-інтерфейс); надання безкоштовних версій програм, які працюють не в повному обсязі та потребують оплати через певний проміжок часу; шифрування та заплутування програмного коду; додавання до програм водяних знаків; використання електронного підпису.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, можуть бути використані у:

науково-дослідній роботі – як основа для подальшого наукового вивчення проблем охорони авторських і суміжних прав від порушень в мережі Інтернет;

правотворчості – при підготовці змін та доповнень до чинного цивільного законодавства та законодавства у сфері права інтелектуальної власності (зокрема, Цивільного кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України, Закону України «Про авторське право і суміжні права»);

правозастосовній діяльності – при узагальненні судової практики, підготовці змін та доповнень до постанов Пленуму Верховного Суду України;

навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Право інтелектуальної власності», «Правова охорона інтелектуальної власності у мережі Інтернет», «Право інтелектуальної власності (розслідування економічних злочинів)».

Апробація результатів дисертації. Отримані в процесі дисертаційного дослідження результати обговорювались на кафедрі права інтелектуальної власності та корпоративного права Національного університету «Одеська юридична академія» та на міжнародних, всеукраїнських конференціях, засіданнях круглих столів, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції «Римське право і сучасність» (м. Одеса, 11-12 травня 2012 р.); III Всеукраїнській конференції «Актуальні проблеми права інтелектуальної власності: захист від контрафакції, піратства та плагіату» (м. Одеса, 9 жовтня 2012 р.); засіданні Круглого столу «Методологічні засади вдосконалення цивільного законодавства України на сучасному етапі» (м. Одеса, 9 жовтня 2012 р.); IV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми права інтелектуальної власності: захист від контрафакції, піратства та плагіату» (м. Одеса, 26 квітня 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 16-17 травня 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України» (м. Одеса 15-16 травня 2015

р.); Інтернет-конференції «Проблеми адаптації законодавства України до законодавства ЄС» (м. Одеса, 11 грудня 2015 р.); Інтернет-конференції «Захист прав інтелектуальної власності у мережі Інтернет: теоретичні та практичні аспекти» (м. Одеса, 22 травня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Римське право і сучасність» (м. Одеса, 29 травня 2015 р.).

Публікації. Основні теоретичні та практичні висновки, положення та пропозиції дисертаційного дослідження викладено у 7 наукових статтях, з яких 6 статей опубліковано у фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, 1 статтю – у зарубіжному періодичному виданні, а також у 9 тезах доповідей на наукових, науково-практичних конференціях, засіданнях круглих столів.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, поділених на 9 підрозділів, висновків та списку використаних джерел (202 найменування). Загальний обсяг дисертації становить 195 сторінок, з яких основний зміст – 172 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІРАТСТВА В АВТОРСЬКОМУ ПРАВІ І СУМІЖНИХ ПРАВАХ

1.1. Глобалізація, науково-технічний прогрес та інші причини появи ІТ-піратства

В останні десятиліття відбулося багато змін у праві інтелектуальної власності: з'явилися нові об'єкти, виросла цінність та кількість результатів інтелектуальної діяльності, творці та правоволодільці отримали можливість розповсюджувати свої твори по всьому світу і отримувати за це чималі кошти. Такі позитивні зрушення призвели до усвідомлення реального потенціалу інтелектуальної власності у суспільстві. Інтелектуальна власність чинить вплив на економічні, політичні, законодавчі, соціальні та інші відносини. Визнання цінності об'єктів інтелектуальної власності стимулювало також процеси розвитку та вдосконалення нормативно-правового регулювання охорони таких об'єктів. Поштовхом для цього стало збільшення правопорушень у зазначеній сфері. Одним із найбільш збиткових та найбільш поширених правопорушень визнається піратство в авторському праві і суміжних правах.

В умовах сьогодення піратство досягло нових, глобальних масштабів, використання піратської продукції більшістю громадян сприймається як повсякденна практика. Пряме відношення до появи нового типу піратства, яке відрізняється своєю масштабністю, простотою та швидкістю здійснення піратських дій, має глобалізація, науково-технічний прогрес. Слід зауважити, що переважно основна увага зосереджується на боротьбі лише з наслідками піратства – відновленні порушених прав, відшкодуванні матеріальної та компенсації моральної шкоди, застосуванні до правопорушника кримінальної, адміністративної відповідальності. На нашу думку такий підхід є вкрай неефективним, оскільки не дозволяє вживати ефективних заходів, спрямованих

на запобігання піратству. У зв'язку з чим у першу чергу необхідно дослідити ті соціальні, психологічні, економічні та інші причини, які обумовлюють стрімке поширення піратства у сфері права інтелектуальної власності, що дозволить виробити ефективні шляхи попередження, припинення піратства, охорони об'єктів авторського права і суміжних прав.

Як зауважує В.В. Костицький, особливість сучасного етапу розвитку цивілізації полягає не тільки в тому, що епоху постіндустріалізму замінює епоха інформаційна, але і в тому, що процес змін охопив, крім економічної, ще й політичну, соціокультурну і духовну сфери. Найбільш зримим проявом і показником цих феноменів є глобалізація, в рамках якої відбувається формування нового типу світового співтовариства¹.

Формування нового типу світового співтовариства це тривалий і складний процес, наслідком якого можуть бути як позитивні, так і негативні зміни. Поява сучасного типу піратства як раз є однією із негативних змін до яких призвела глобалізація.

Термін глобалізація походить від французького слова «global» - загальний. Цим терміном визначається об'єктивний процес формування, функціонування та розвитку принципово нової всесвітньої системи відносин між країнами і народами на підставі взаємозв'язку та взаємозалежності, що поглиблюються у всіх сферах життєдіяльності світового співтовариства².

Існує багато визначень поняття глобалізація, але в загальному вигляді її можна розуміти як процес інтеграції держав та уніфікації їх діяльності. Глобалізаційні процеси, які відбуваються останні роки у світі, мають грандіозне значення для розвитку всіх галузей права, особливо тих, які пов'язані з використанням та розповсюдженням інформації.

Процес глобалізації, що відбувається сьогодні практично у всіх сферах соціального буття, стосується і такої його важливої сфери, як сфера

¹ Костицький В.В. Економічний патріотизм як складова національної ідеї в умовах глобалізації //В.В. Костицький //Право України. – 2006. – № 12. – С. 5.

² Капто А.С. Энциклопедия мира /А. С. Капто. – М.: Книга и бизнес, 2002. – С. 106.

інтелектуальної власності. Глобалізаційні процеси та економічні виклики, що постали останніми роками перед світовою спільнотою, свідчать про те, що вирішити цілий ряд проблем, у тому числі правового характеру, неможливо виключно ані лише на національному, ані лише на міжнародному рівні системи³.

Складність вирішення проблем, які з'явилися в останні роки в усьому світі підтверджується зростаючою кількістю правопорушень, у тому числі й у сфері інтелектуальної власності. Боротьба з піратством в рамках таких перетворень виявляється неефективною в силу розрізненості поглядів на дане явище: між різними державами, між державою та суспільством, між державою та авторами (правоволодільцями), між авторами (правоволодільцями) та користувачами. У першу чергу протиріччя, які виникають у сфері використання об'єктів авторського права і суміжних прав, необхідно вирішити на теоретичному рівні з подальшим впровадженням до законодавства та практичну діяльність.

Головним напрямком впливу глобалізації на право є його універсалізація, яка полягає у виробленні єдиних спільних базових принципів і інститутів права, усунення суперечностей між національними правовими системами. У свою чергу, право стає важливим інструментом глобалізації, оскільки відсутність єдиного правового поля, його недостатня сформованість гальмують процеси глобалізації в різних сферах формування і функціонування світового суспільства. Окрім того, право виступає головним ідеологічним підґрунтям глобалізації, який покликаний стримувати негативні сторони і наслідки глобалізації⁴. Тенденція до уніфікації норм права впливає не тільки на світову спільноту, але також на окремі країни. Зміни в міжнародно-правових нормах ведуть до корегування національного законодавства, що не завжди призводить

³ Лебедев С.Н. Унификация правового регулирования международных хозяйственных отношений: некоторые общие вопросы /С.Н. Лебедев //Юридические аспекты осуществления внешнеэкономических связей. Труды кафедры международного частного и гражданского права МГИМО МИД. – М., 1979. – С. 16 – 17.

⁴ Чубкос Т.П. Глобалізація: поняття, вплив на сучасні державу і право /Т.П. Чубкос //Форум Права. – 2010. – №1. – С. 403.

до позитивного результату, оскільки необхідно враховувати певні особливості правового, політичного та соціально-економічного становища конкретної держави.

На нашій планеті стрімко йде процес становлення єдиного глобального простору, з усіма своїми мінусами і плюсами, у зв'язку з чим давно назріла необхідність у виробленні особливих механізмів участі та взаємодії суб'єктів світової політики, в яких були б закладені ідеї транспарентності, відкритості, що виключають спроби протекціонізму і користолюбства, а також в структурній модернізації діяльності ООН, в рамках якої оперативно, професійно і відповідально вирішувалися б колізійні питання які виникають, а з ними і, можливо, нові загрози, виклики та суперечності⁵.

Отже, глобалізація вносить певні зміни у економічну, соціальну, політичну, правову та інші сфери життя. Необхідно визначити позитивні та негативні наслідки до яких вона призводить в праві інтелектуальної власності.

Перша проблема, яка виникає в умовах глобалізації – це неможливість досягти рівноваги між країнами різного рівня економічного благополуччя, що ускладнює визначення єдиного підходу у вирішенні конкретних питань щодо боротьби з піратством. Як слушно зауважує В.Д. Базилевич, глобалізація світової економіки створює нові умови для економічного зростання країн. Зміни, які відбуваються в даній сфері, ставлять перед багатьма країнами певні виклики. Розвинені країни в змозі їх подолати, але менш розвинені ні, і тому прірва, яка виникає між ними, зростає в геометричній прогресії. Сучасне господарство активно перетворюється на неподільну глобальну цілісність, у якій постійно формуються та реалізуються різнопланові та різноспрямовані процеси, виникають нові глобальні ринки (капіталів, страхування, інтелектуальної власності), з'являються нові засоби передачі інформації (інформаційні системи, Інтернет), утверджуються нові дійові особи

⁵ Калужный В.Г. Глобализация и устойчивое развитие современного мира /В.Г. Калужный //Власть. – 2010. – № 2. – С. 52.

(транснаціональні корпорації, міжнародні організації). В умовах формування глобального конкурентного середовища результати творчої інтелектуальної праці можуть бути скопійовані та впроваджені конкурентами майже миттєво, внаслідок чого виробники втрачатимуть прибуток. Відтак економічний аспект охорони та захисту прав інтелектуальної власності набуває першочергового значення в умовах глобалізації⁶.

О.В. Стовпець також вказує на проблему досягнення рівноваги між інтересами держав різного рівня економічного розвитку: «У сфері права інтелектуальної власності існують багато проблем пов'язаних з глобалізацією, наприклад між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються збільшується розрив з точки зору володіння об'єктами інтелектуальної власності та їх використанням. Загроза глобалізації в сфері інтелектуальної власності для «країн периферії» пов'язана з вимогами щодо гармонізації їхніх національних режимів охорони з єдиними стандартами. Уніфікований режим охорони інтелектуальної власності, що характеризується надто високими для цих країн стандартами, створює монополію «країн центру», підвищуючи ціни та обмежуючи конкурентоспроможність цих країн»⁷.

Таким чином, глобалізація, що призводить до єдності більшості розвинених держав у сфері інтелектуальної власності, в свою чергу ускладнює можливість виходу на дану арену менш розвинених, у тому числі і України.

Процеси глобалізації, які супроводжуються руйнацією національних торгових бар'єрів, часто призводять до нерівних конкурентних позицій більш та менш розвинутих країн. Конкурентна нерівність посилюється також нерівномірним розподілом активів інтелектуальної власності. Патентні та авторські права на монопольне використання цих активів створюють для

⁶ Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність: Підручник /В.Д. Базилевич. – К.: Знання,–2006. – С. 417.

⁷ Стовпець О.В. Суперечності системи охорони права інтелектуальної власності в умовах глобалізації /В.О. Стовпець //Часопис Київського університету права. – 2011. – № 2. – С. 182.

крупних правоволоділців привілейовані умови, нерідко завдаючи шкоду інтересам конкурентів та споживачів⁸.

Серед проблем у зв'язку з глобалізацією, слід, як це не парадоксально, відмітити високий рівень охорони інтелектуальних творів, що перешкоджає вільному доступу до них, а також неможливість доступу до сучасних технологій країн, що розвиваються, але попри це обов'язок даних країн виконувати зобов'язання, які на них покладаються міжнародним правом.

Уніфікація законодавств призводить до появи однакових норм, які регулюють відносини інтелектуальної власності, що робить можливим охорону прав творців незалежно від кордонів. Глобалізація об'єднує країни, зміцнює їх зв'язки та стимулює прогрес, однак переважно лише для розвинених країн. У контексті теми дисертаційної роботи на це необхідно звернути увагу, оскільки неможливо вимагати дотримання міжнародних норм державами, які не мають достатніх фінансових та інших умов для боротьби з піратством сучасними методами.

Вплив процесів глобалізації на право інтелектуальної власності неможливо переоцінити, оскільки завдяки ним з'явилися нові форми взаємодії між державами, суб'єктами права, розмилися кордони інформаційного простору, розширився простір для ділових та інших відносин, по суті дані процеси чинять вплив на всі сфери життя суспільства, особливо в економічній сфері. На сучасному етапі розвитку економіка держави у цілому значною мірою визначається їх спроможністю до створення, використання й нарощення об'єктів інтелектуальної власності, основу яких становлять інформація і знання, котрі поступово стають основними засобами суспільного виробництва. Активізація процесів глобалізації і глобальних трансформацій за останні десятиліття призвели до того, що цей відносно новий світовий феномен

⁸ Еннан Р.С. Інтернаціоналізація інтелектуальної власності та перспективи створення глобальної системи охорони інтелектуальної власності /Р.С. Еннан // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=87

перетворюється на головний чинник впливу на процеси розвитку і модернізації⁹.

Позитивний вплив глобалізації на право інтелектуальної власності полягає в такому:

1. взаємодія держав з питань охорони права інтелектуальної власності, створення міжнародних організацій та наднаціональних утворень;
2. уніфікація норм права, які регулюють дану галузь, та їх вдосконалення;
3. взаємодія держав у протидії піратству та іншим правопорушенням у сфері права інтелектуальної власності;
4. можливість реєстрації прав на об'єкти інтелектуальної власності в різних країнах (наприклад, отримання міжнародного патенту на винаходи);
5. створення інформаційного простору, який об'єднує всі країни в одну інформаційну мережу, і можливість її використання для передачі інформації миттєво і не залежно від кордонів;
6. створення єдиного ринкового простору для всіх країн світу;
7. використання спрощених процедур для ведення бізнесу за кордоном;
8. можливість охорони об'єктів права інтелектуальної власності не залежно від кордонів;
9. організація в рамках міжнародного співробітництва круглих столів, симпозіумів, обговорень, щодо вирішення проблемних питань у праві інтелектуальної власності.

Негативний вплив глобалізації на право інтелектуальної власності можна спостерігати у:

1. набутті транснаціонального характеру правопорушень інтелектуальної власності в силу легкості перетинання кордонів;

⁹ Білорус О.Г. Глобалізація і національна стратегія України /О.Г. Білоус. – К.: ВО «Батьківщина», 2001. – С. 8.

2. монополії розвинутих країн щодо володіння та розподілення результатів інтелектуальної власності;
3. прийнятті єдиних норм, які не завжди відповідають реаліям економічного, політичного та соціального становища тієї чи іншої держави;
4. широкій пропаганді та рекламуванні результатів інтелектуальної власності, які були створені в окремій державі (нав'язування культури);
5. взаємозалежності національних економік різних країн;
6. неможливості контролювати ринок результатів інтелектуальної діяльності (особливо в мережі Інтернет);
7. виникненні кіберзлочинності;
8. поступкою державами певних повноважень на користь наднаціональних інституцій.

Попри велику кількість позитивного, що вносить у життя суспільства глобалізація, неможливо проігнорувати й негативні фактори, яких теж не мало. Але для того щоб глобалізаційні процеси приносили лише користь потрібно переосмислити всю систему управління в суспільстві, внести зміни в систему охорони і правового регулювання. Стратегія розвитку суспільства в умовах глобалізації вимагає впровадження інноваційної політики держави у всіх сферах¹⁰.

До позитивних чи негативних перетворень у суспільстві в майбутньому призведе глобалізація залежить від якості самого суспільства, тобто якщо в суспільстві існують проблеми, то і результат буде негативний, але якщо світ буде спрямований на інтеграцію, взаєморозуміння і допомогу, глобалізація принесе лише позитивні ефекти. Глобалізаційні процеси, які відбуваються у світі, в тому числі в праві інтелектуальної власності, пов'язані з багатьма складнощами, проблемами, однак якщо суспільство подолає їх, глобалізація

¹⁰ Войтович Р.В. Місце, роль та функції національної держави в контексті сучасних глобалізаційних процесів //Р.В. Войтович //Вісник Нац. акад. держ. упр. при Президенті України. – 2004. – № 2. – С. 72.

стане ефективним засобом досягнення економічного та соціального благополуччя.

Негативні наслідки глобалізації – це результат сучасного розвитку і непідготовленості суспільства до її сприйняття. Ці наслідки можливо подолати лише при умові повної інтеграції держав, дотриманні єдиної стратегії розв’язання глобальних проблем, досягненні балансу між країнами в розподілі інтелектуальних об’єктів, при якому будуть враховуватися не лише інтереси розвинених країн, але й інших держав, не лише інтереси авторів, а й користувачів. Законодавство України в сфері інтелектуальної власності, попри всі позитивні надбання в результаті впливу глобалізаційних процесів, потребує подальшого вдосконалення, усунення прогалин, колізій. Досягнути позитивного результату від глобалізації можливо лише при об’єднанні зусиль практиків та теоретиків, а також необхідно враховувати особливості українського права та не запозичувати норми, які не мають належних механізмів їх реалізації та не використовувалися у практичній діяльності.

Поява глобальної мережі Інтернет ускладнила боротьбу з піратством, плагіатом, контрафакцією та іншими порушеннями права інтелектуальної власності. Обмін інформацією став дуже легким, об’єкти інтелектуального права, зокрема, аудіовізуальні, музичні та літературні твори знаходяться у відкритому доступі у мережі Інтернет. Для того, щоб подивитися фільм достатньо скористатися Інтернетом та завантажити його на свій комп’ютер, що дозволяє користувачам економити фінансові ресурси та час. Однак при цьому не звертається увага на правомірність таких дій, фінансові втрати правоволодільців, творців об’єктів авторського права і суміжних прав.

Поява нового типу піратства має зв’язок не тільки з глобалізацією, а й з науково-технічним прогресом. На відміну від піратства, яке з’явилося сторіччя тому, сучасне піратство є більш масштабним та посягає на всі об’єкти авторського права і суміжних прав. Завдяки мережі Інтернет правопорушникам практично не потрібно додавати ніяких додаткових зусиль для здійснення

піратської діяльності, при цьому якість піратської продукції переважно не поступається якості оригінальної продукції.

Головні характеристики сучасного, по суті нового життя, зводяться до понять «постіндустріальна цивілізація», «інформаційна епоха», «глобалізація», «постмодерн» тощо. Зростає могутність техніки, все тісніше нас оточує віртуальне царство Інтернету, все просторішими стають екрани комп'ютерів і телевізорів, все більше множаться зони комунікації тощо. Все це – нові складові буття, що змушує вносити корекції в освітній простір, в навчальні програми, у формування нової людини»¹¹.

З одного боку, інформаційні технології спричиняють «стискання» простору, надають можливість швидкої взаємодії між різними точками земної кулі, а з іншого, – глобальні процеси лібералізації, транснаціоналізації, інтернаціоналізації виробництва і капіталу дозволяють повсюдно поширювати новітні технології¹².

Стен Лібовіц проводить паралель між виникненням Інтернету та зростанням порушень авторського права. Поява всесвітньої павутини не перший прецедент, який викликав зростання порушень авторського законодавства. Ось приклади деяких інших технологій, які з'явившись, стимулювали піратство: пристрою ксерокопіювання; пристрою відеозапису; аудіо та відео касети. Всі ці винаходи підвищували рівень піратства, однак вони не йдуть ні в яке порівняння з його нинішнім масштабом, яке є наслідком появи і бурхливого розвитку Інтернету в кінці 90-х років двадцятого століття. Своєрідним новим етапом в історії піратства стало поширення MP3 в мережі Інтернет (MP3 – спеціальний кодек /формат зберігання аудіо файлів істотно зменшує його розмір)¹³.

¹¹ Кремень В.Г. Трансформації особистості в освітньому просторі сучасної цивілізації /В.Г. Кремень //Професійно-технічна освіта. – 2009. – № 1. – С. 5.

¹² Степаненко С.В. Трансформація відносин власності в умовах формування постіндустріальної економіки /С.В. Степаненко, Л.І. Яковенко. – Полтава: Скайтек,– 2010. – С. 38.

¹³ Лібовіц С. Інтернет та інтелектуальна власність /С. Лібовіц // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://intellect-pravo.ru/views/stan_liebowitz_internet_and_intellectual_property.php

В.П. Чеботарьов та К.В. Троїцька аналізують зв'язок появи фонографа з появою відповідальності за недозволене розповсюдження копій записів музики: «Незабаром після винайдення фонографа Едісона, який зробив можливим запис звуку, у 1908 р. у США відбувся перший судовий розгляд у справі недозволеного розповсюдження копій записів музики. Проте на той час не було законодавчих підстав для притягнення до відповідальності піратів і їх виправдали. Однак згодом американський Конгрес вніс зміни до закону про авторське право, визнавши розповсюдження та продаж записів незаконним. Відтоді справи про піратство стали повсякденно розглядатися судами, і на сьогодні поняття «піратський» є звичним у праві інтелектуальної власності».¹⁴

Науково-технічний прогрес стимулював створення нових об'єктів права інтелектуальної власності, а також нових засобів для їх об'єктивного вираження (касет, дисків та ін.), що призвело до появи піратства в сучасному його розумінні. Поява мережі Інтернет та поширення її використання по всьому світу зробило можливим використання об'єктів авторського права і суміжних прав без прив'язки до матеріального носія. Завдяки чому розповсюдження, в тому числі контрафактних творів, стало значно легшим та практично не потребувало фінансових затрат.

Новий вид піратства від звичайного відрізняється такими ознаками: поширеність, прямий зв'язок із рівнем науково-технічного прогресу; незалежність від кордонів; висока якість піратської продукції; підтримка піратської діяльності мережевим суспільством; можливість існування без матеріального носія; складність у виявленні піратських дій; проблематичність у видаленні піратського контенту; низька вартість електронних екземплярів. Отже, ІТ-піратство можна визначити як – порушення авторських і (або) суміжних прав, яке здійснюється з використанням новітніх можливостей

¹⁴ Чеботарьов В.П. Піратство у сфері авторського права і суміжних прав /В.П. Чеботарьов, К.В. Троїцька /Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://patent.km.ua/ukr/articles/i299>

техніки, відрізняється швидкістю розповсюдження та великою якістю продукції, завдає автору та (або) правоволодільцю значної шкоди

Якщо розглядати історичну сторону протидії піратству, можна констатувати те, що факт виникнення нових засобів охорони авторських і суміжних прав та їх законодавчого закріплення ставав прямим наслідком порушень цих прав. Тобто правопорушення в даній сфері стимулювали прийняття змін до законодавства та їх пристосування до потреб суспільства.

Як слушно відмічає О.І. Харитонova: «право в більшості випадків виявляється нездатним адекватно реагувати на зміни у суспільних відносинах, викликані появою інформаційних технологій. Правовий вакуум, що склався у цій сфері, сформував навіть ціле покоління користувачів, яке отримало умовну назву «поколение I-Gen» («Internet Generation», тобто «Покоління Інтернет»), для якого основним є право вільного доступу до використання будь-якого інтелектуального продукту у мережі і як наслідок – нехтування правами авторів»¹⁵.

На сучасному етапі з появою мережі Інтернет пов'язано безліч дискусій та проблем щодо внесення змін до законодавства з метою удосконалення правового регулювання захисту об'єктів авторського права і суміжних прав.

Розглянувши глобалізацію і технічний прогрес, як одні із найбільш загальних причин появи сучасного типу піратства, необхідно також звернутися до інших причин, які носять більш вузький характер та чинять вплив на окремі держави, верстви суспільства та окремих користувачів.

У дослідженні Міжурядового комітету з авторського права виділені такі причини, які стимулюють появу піратства.

По-перше, це причини, пов'язані із виробниками/постачальниками контрафактних товарів. Стимулами здійснення піратської діяльності для таких

¹⁵ Харитонova О.І. До питання про коректність вживання терміно - поняття «Інтернет – відносин» /О.І. Харитонova //Римське право і сучасність: матер. Міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 11–12 травня 2012 р.) Т.1 /за заг. ред. д.ю.н., проф. Є.О. Харитонova. – УжНУ – «Говерла», 2012. – С. 111.

осіб є: отримання матеріальної вигоди завдяки піратству; відсутність матеріальних цілей.

Інші фактори, які стимулюють неправомірне використання контрафактних товарів виробниками/постачальниками: нестача належних каналів збуту; відсутність можливостей для працевлаштування; терпимість (у тому числі зі сторони суспільства) до подібної діяльності по відношенню до якої досі не застосовується дієвих санкцій.

По-друге, це причини, які пов'язані із споживачами контрафактних товарів: ціна (відсутність фінансових можливостей для придбання легальних товарів (77%), впевненість в тому, що ціна легальних товарів являється завищеною (66%); доступність; впевненість у правомірності протиправної поведінки¹⁶.

У зазначеному дослідженні перелічені найбільш поширені причин появи та розповсюдження піратства, щодо окремих із наведених причин, слід зазначити таке.

1. Матеріальна вигода отримується порушниками не лише у зв'язку з реалізацією піратської продукції, але й завдяки рекламі, розміщеній на сайті, який містить неліцензійну продукцію.

2. Виробники/постачальники піратської продукції не переслідують матеріальних цілей в тому разі, коли зазначені особи займаються піратською діяльністю з причин, які мають ідейний або творчий характер, наприклад, виробництво і розповсюдження реміксів, зроблених власноруч на основі популярних пісень на безоплатній основі.

3. Впевненість у правомірності протиправної поведінки – цей фактор має пряме відношення, в першу чергу, до використання піратських продуктів неповнолітніми громадянами, які в більшості випадків не усвідомлюють протиправність такої діяльності. Також, причиною даної впевненості у більш

¹⁶ Дослідження Міжурядового комітету з авторського права. Піратство: поточні тенденції і не пов'язані із законодавством заходи з надання протидії йому 30.04.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001879/187965r.pdf>

літніх громадян може слугувати низький рівень правової культури та необізнаність у законах.

4. Ціна – з причини відсутності фінансових можливостей для придбання легальних товарів або впевненості в тому, що ціна легальних товарів є завищеною.

Крім зазначених у наукових дослідження виділяються інші причини поширення піратства та порушення прав інтелектуальної власності.

Так Т.Д. Зражевська приводить приклади передумов, що сприяють порушенню авторських прав (в більшості випадків на програмне забезпечення) різноманітними компаніями:

1. відсутність контролю з боку держави та ефективних механізмів подолання цього явища;
2. надприбутковість від розповсюдження неліцензійного програмного забезпечення при відносно невисокому рівні відповідальності;
3. доступність нелегального програмного забезпечення для широких верств населення;
4. відсутність універсальних, надійних та постійних засобів захисту інформації, що обумовлюється новітніми технологіями;
5. менталітет населення країни тощо.

Причиною порушень може стати і банальна халатність – недостатня увага до умов ліцензійних угод та інших документів, які супроводжують програмний продукт. Наприклад, розробники можуть включити до свого комерційного продукту компоненти третіх осіб, які згідно з ліцензійною угодою повинні використовуватися тільки в некомерційних цілях з метою ознайомлення. Порушення можуть виникнути і через помилки щодо дозволених або заборонених законодавством дій»¹⁷.

¹⁷ Зражевская Т.Д. Компьютерное пиратство и основные методы борьбы с ним /Т.Д. Зражевская // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/kompyuternoe-piratstvo-i-osnovnye-metody-borby-s-nim#ixzz3ApSYt4Kc>

О.І. Харитонова вказує на те, що піратство в сфері інтелектуальної власності особливо поширене в країнах з незначним доходом на душу населення. Вважається, що основною причиною такого поширення в цих країнах є неплатоспроможність їх населення, адже ціни на піратські продукти в десятки разів нижчі цін, які встановлюються правоволодільцями. Крім того, піратство може сприяти забезпеченню доступу широких верств населення до інформації, поширення якої обмежено правоволодільцями. Однак реально проблема виглядає складніше, оскільки і громадяни благополучних країн при наявності вибору – платити чи ні, обирають другий варіант.¹⁸

При дослідженні проблемних питань порушення авторських прав в мережі Інтернет О.М. Пастухов слушно зауважує, що багато користувачів Інтернету, як і пересічних громадян, є необізнаними із сучасною системою охорони авторських прав і порушують їх ненавмисно і не з майнових міркувань. Але незнання законів, згідно із загальновизнаним принципом права, не повинно бути обставиною, що призводить до звільнення порушників від юридичної відповідальності¹⁹.

Певні користувачі можуть і не знати, що використовують піратський контент, оскільки вони заплатили за нього в мережі Інтернет, а ознаки оригінальності продукту у бездротовій мережі не завжди присутні або не такі явні як на матеріальному носії.

М.О. Мельничук та Ю.А. Чумак серед причин масового незаконного відтворення примірників творів, що охороняються авторським правом, виділяють технічну простоту здійснення операції. З розвитком техніки, користувачеві Інтернет все менше часу потрібно для отримання на своєму комп'ютері тотожної копії твору, або такої, що практично не поступається оригіналу за якістю. Інша причина незаконного обігу творів полягає в

¹⁸ Харитонова Е.И. Гражданские правоотношения интеллектуальной собственности, возникающие в результате творчества (концептуальные основы): моногр. /Е.И. Харитонова. – изд. 2-е, перераб. и доп. – Одесса: Фенікс, 2012. – С. 353 – 354.

¹⁹ Пастухов О.М. Авторське право в Інтернеті: Навчал. посібник. – К.: Школа, 2004. – С. 67.

елементарній відсутності привабливих варіантів легального отримання необхідних творів за наявності нелегальних. Очевидно, що окремі правовласники не в змозі відслідковувати поширення об'єктів, що охороняються, в цифрових мережах та їх використання при створенні продуктів мультимедіа. Правовласники фактично позбавлені можливості захищати свої права в цифровому середовищі тими способами, що і при звичайному використанні об'єктів, що охороняються авторським правом²⁰.

На основі вищезазначеного необхідним вважається виділити основні причини появи ІТ-піратства та поділити їх за сферами впливу.

По-перше, соціально-економічні: неможливість суспільства швидко адаптуватися до нових економічних умов; невідповідність між потребами окремої людини та можливостями суспільства та держави; низька фінансова спроможність населення; значно менша ціна неліцензійної продукції або безоплатність такої продукції; невідповідність цін на легальну продукцію фінансовому стану користувачів; низьке фінансове забезпечення державних службовців, які є професіоналами з питань інтелектуальної власності, що призводить до переходу таких осіб в приватні компанії та ін.

По-друге, соціально-психологічні: правовий нігілізм (нехтування нормами права, визнання їх непотрібними); конформізм (погодження з ситуацією коли права авторів порушуються); недоліки виховання, несприятливе оточення (сприйняття піратства як нормального та навіть корисного явища); соціальна напруженість у суспільстві; низький рівень правової культури і правосвідомості населення; широка реклама продуктів інтелектуальної творчості, яка стимулює бажання людей мати ці результатами незалежно від свого фінансового становища; економія часу на пошук легальних способів отримання продукції та ін.

²⁰ Мельничук М.О., Чумак Ю.А. Авторське право в мережі Інтернет: причини порушення та способи захисту //М.О. Мельничук, Ю.А. Чумак //Економічні та юридичні науки: Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету – Вінниця.: ПП «ТД «Едельвейс і К», 2015. – С. 197.

По-третє, політичні та ідеологічні: ідеологічний і політичний плюралізм (наприклад, прийняття ідеології щодо вільного доступу до будь-якої інформації в мережі Інтернет); не виважена державна політика у сфері охорони прав інтелектуальної власності; розширення державою повноважень володільців прав на об'єкти інтелектуальної власності і при цьому обмеження доступу до об'єктів інтелектуальної власності користувачами в цілях, не заборонених законом та ін.

По-четверте, юридичні: недосконалість законодавства в сфері права інтелектуальної власності (недостатність, суперечливість та колізійність норм права); неефективна робота державних органів у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності та ін.

По-п'яте, організаційні: відсутність достатнього технічного забезпечення охорони об'єктів авторського права і суміжних прав; складність проведення судових експертиз, пов'язаних із порушенням прав на об'єкти інтелектуальної власності; складність встановлення розміру шкоди, завданої порушенням прав на об'єкти інтелектуальної власності; недосконалість організаційних заходів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності; недостатнє забезпечення права вільного доступу до об'єктів авторського права в освітніх та наукових цілях та ін.

Причин появи ІТ-піратства багато і всі вони є різноманітними, необхідність їх теоретичного осмислення безумовна. Глобалізація призвела до певних позитивних наслідків, таких як: інтеграція діяльності держав, уніфікація норм права, можливість захисту об'єктів права інтелектуальної власності незалежно від кордонів, створення міжнародних організацій та наднаціональних утворень, співпраця у боротьбі з правопорушеннями в сфері авторського права і суміжних прав, взаємодопомога держав з багатьох питань. Негативними наслідками глобалізації є: монополія розвинених країн щодо володіння та розподілення результатів інтелектуальної власності, поява більш довершених способів порушення прав творців, у тому числі поява Інтернет-

піратства, делегування державами певних повноважень на користь наднаціональних інституцій тощо.

Технічні нововведення, такі як магнітофон, комп'ютер, Інтернет – це очікуваний наслідок технічного прогресу і оскільки технічний прогрес не можливо зупинити, в подальшому можуть виникнути нові пристрої, які поставлять перед теоретиками і практиками світу нові виклики, пов'язані з піратством у сфері авторського права і суміжних прав.

Глобалізація та науково-технічний прогрес – це явища, які потрібно вивчати та пристосувати до потреб суспільства.

Соціальні, економічні та психологічні причини появи піратства несуть у собі найбільш серйозну загрозу, оскільки нерозривно пов'язані та залежать від виховання, фінансового положення, рівня правової культури та інших факторів, на які держава не завжди здатна чинити вплив.

Осмислення та подолання основних причин, які стимулювали появу сучасного типу піратства призведе до зміни законодавства, психологічного ставлення суспільства до піратства та мінімізації випадків порушення авторських і суміжних прав, особливо в мережі Інтернет.

1.2. Поняття, ознаки та види піратства в авторському праві і суміжних правах

Піратство в сфері авторського права і суміжних прав сягнуло глобальних масштабів. Піратська продукція розповсюджується попри всі спроби держави протидіяти даному явищу. Піратство (особливо в мережі Інтернет) завдає шкоди багатьом верствам населення, являє собою загрозу для культури та економіки країн, однак з іншої точки зору сучасний світ не можливо уявити без вільного та швидкого способу доступу до інформації. Необхідність всебічного та систематичного аналізу піратства в авторському праві і суміжних правах зумовлена складністю та суперечливістю даного явища.

Для подальшого дослідження піратства в мережі Інтернет необхідним вбачається охарактеризувати піратство в авторському праві і суміжних правах у цілому. Оскільки система українського права базується на верховенстві закону, в першу чергу слід звернутися до законодавчого визначення піратства.

Регулюванню авторських і суміжних прав присвячена окрема глава Цивільного кодексу України (гл. 36) «Право інтелектуальної власності на літературний, художній та інший твір») і глава 37 «Право інтелектуальної власності на виконання, фонограму, відеограму та програму (передачу організацій мовлення)». Правові норми, які містяться у цих главах ЦКУ, мають характер основ цивільного законодавства щодо охорони і захисту авторських суспільних відносин²¹. Цивільний кодекс України – основний нормативно-правовий акт, який регулює відносини інтелектуальної власності, однак в ньому відсутні норми, які стосуються піратства в авторському праві і суміжних правах. По суті, в ньому містяться лише загальні норми, а спеціальні засади регулювання окремих видів правовідносин закріплено в спеціальних законах.

Спеціальний закон «Про авторське право і суміжні права» в ст. 50 визначає піратство як опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій мовлення. В свою чергу ст. 1 цього закону визначає, що контрафактний примірник твору, фонограми чи відеограми – це примірник твору, фонограми чи відеограми, відтворений, опублікований і (або) розповсюджуваний з порушенням авторського права і (або) суміжних прав, у тому числі примірники захищених в Україні творів, фонограм і відеограм, що ввозяться на митну територію України без згоди автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав, зокрема, з

²¹ Цивільне право України: в 2-х томах. Том 1: Підручник /За ред. д-ра юрид. наук, проф. Є.О. Харитонова, канд. юрид. наук Н. Ю. Голубевої. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. – С. 672.

країн, в яких ці твори, фонограми і відеограми ніколи не охоронялися або перестали охоронятися²².

Згідно визначення, яке міститься в законі, піратство включає в себе перелік наступних дій: опублікування, відтворення, ввезення, вивезення а також розповсюдження. Опублікування – твір вважається опублікованим (випущеним у світ), якщо він будь-яким способом повідомлений невизначеному колу осіб, у тому числі виданий, публічно виконаний, публічно показаний, переданий по радіо чи телебаченню, відображений у загальнодоступних електронних системах інформації (ст. 442 ЦК). Відтворення – виготовлення одного або більше примірників твору, відеограми, фонограми в будь-якій матеріальній формі, а також їх запис для тимчасового чи постійного зберігання в електронній (у тому числі цифровій), оптичній або іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер (ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права»). Розповсюдження об'єктів авторського права і (або) суміжних прав – будь-яка дія, за допомогою якої об'єкти авторського права і (або) суміжних прав безпосередньо чи опосередковано пропонуються публіці, в тому числі доведення цих об'єктів до відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до цих об'єктів з будь-якого місця і в будь-який час за власним вибором (ст. 1 Закону).

Окреслені дії підпадають під визначення піратства лише в тому разі, коли вони здійснюються з контрафактними примірниками творів, фонограм або відеограм, тобто творами, які були отримані з порушенням авторського права та (або) суміжних прав.

Отже, законодавче визначення піратства зводиться до переліку неправомірних дій. Такий підхід не розкриває особливості піратства, що є важливим для відмежування його від інших порушень авторських і суміжних прав. При цьому недоліком, який породжує безліч питань та суперечок, як в

²² Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 р. //Нормативні акти України: Електронна база даних [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3792-12/page2>

теорії так і в практиці, є використання терміну контрафактні твори, а також зазначення того, що дані твори стосуються лише авторського права і суміжних прав.

Необхідним вбачається розмежовувати незаконні дії, які підпадають під поняття піратства від дій, які законодавством визначаються законними, але за певних умов.

Очевидно, з метою кваліфікації дій як протиправних, «піратських», слід розмежувати перераховані у ст. 50 дії по використанню чужих творів без згоди автора від тих, що законом визнаються правомірними. Зокрема, ст. ст. 21 та 22-25 Закону України «Про авторське право і суміжні права» визначено випадки вільного використання твору з зазначенням імені автора та вільного відтворення без згоди володільця авторських прав. Зокрема, до вільного використання віднесено:

- 1) вільне відтворення бібліотеками та архівами примірників твору репрографічним способом;
- 2) вільне відтворення примірників твору для навчання;
- 3) вільне копіювання, модифікація і декомпіляція комп'ютерних програм;
- 4) вільне відтворення творів у особистих цілях.

Пунктом 2 ст. 9 Бернської конвенції передбачено, що обмеження виключного права автора на відтворення можливе за умови, що таке відтворення не завдає шкоди нормальному використанню твору і не обмежує безпідставно законні інтереси автора.²³

Також є можливість вільного використання твору із зазначенням імені автора, відтворення в домашніх умовах виключно в особистих цілях або для кола сім'ї без дозволу творців, але з виплатою їм винагороди. Дані випадки є виключеннями, які передбачені законодавством, Закон України «Про авторське

²³ Харитонova О.І. Цивільне законодавство у галузі боротьби з піратством потребує вдосконалення //О.І. Харитонova //Методологічні засади вдосконалення цивільного законодавства України на сучасному етапі: матеріали круглого столу (м. Одеса, 9 жовтня 2012 р.) /за заг. ред. д.ю.н., проф. Є.О. Харитонova. – Одеса: Фенікс. – 2012. – С. 23 – 24.

право і суміжні права» надає вичерпний перелік таких дій. Всі інші дії потребують згоди автора на використання, у разі не надання такого дозволу, будуть кваліфікуватися як порушення авторського права та (або) суміжних прав.

Митний кодекс України, попри відсутність визначення піратства, містить в собі поняття контрафактних товарів – це товари, що містять об’єкти права інтелектуальної власності, ввезення яких на митну територію України або вивезення з цієї території є порушенням прав інтелектуальної власності, що охороняються відповідно до закону²⁴. Таке визначення не розкриває специфічних ознак контрафактних творів та, по суті, відсилає до визначення, яке міститься у Законі України «Про авторське право і суміжні права».

Отже, законодавство України містить поняття піратства, поняття контрафактних творів, товарів. Однак, попри це в Україні в останні роки має місце тенденція зростання кількості та різноманітності порушень авторського права і суміжних прав, зокрема, піратства і плагіату. Також не знижується вже протягом багатьох років і залишається одним із найбільш високих у світі рівень порушення майнових авторських прав в мережі Інтернет (Інтернет-піратство). Відповідно до останнього звіту Міжнародного альянсу інтелектуальної власності Україна продовжує «експортувати піратство, особливо цифрове в країни ЄС, а також інші сусідні країни в регіоні»²⁵. Таке положення речей чинить негативний вплив на економіку держави та на відношення до українського бізнесу в плані інвестування його діяльності в сфері інтелектуальної власності. Гармонізація та уніфікація законодавства України з нормами права ЄС є необхідним фактором для подальшої взаємодії з іншими державами.

²⁴ Митний кодекс України //Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 44-45, № 46-47, № 48. – Ст. 4

²⁵ Криволапов Б.М. Порушення авторського права як актуальна проблема для України /Б.М. Криволапов, Н.В. Тесленко //Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2015. – № 124 (ч. І). – С. 91.

Розглянувши національне законодавство, необхідно звернути увагу на міжнародні норми, які стосуються визначення піратства в авторському праві і суміжних правах.

При кваліфікації піратських дій за документами ВОІВ визначальним є «комерційний масштаб», який визначається обсягом виготовленої незаконної продукції, способом її виготовлення, а також метою, що полягає в отриманні прибутку.

Крім вказаних, піратськими діями відповідно до Проекту типових положень ВОІВ вважаються:

- 1) виготовлення упаковки або упаковка;
- 2) вивезення, ввезення і провезення;
- 3) пропозиція щодо продажу, оренди, надання займу або будь-яка інша форма розповсюдження;
- 4) продаж, оренда, надання займу або будь-яка інша форма розповсюдження;
- 5) володіння з метою здійснення дій, що зазначені вище щодо піратських екземплярів, якщо такі дії вчиняються у комерційних масштабах та без отриманого дозволу особи, якій належить авторське право і суміжні права на літературні або художні твори, на їх виконання, на фонограми або передачі організацій мовлення, залежно від конкретних випадків»²⁶. На відмінність від національного законодавства, в документах ВОІВ міститься визначна ознака піратства – «комерційний масштаб». Вбачається доцільним використовувати даний підхід також і в Україні.

Гармонізація та уніфікація законодавства України з правом ЄС є необхідним шляхом вироблення єдиної політики та вдосконалення існуючих заходів щодо захисту інтелектуальної власності від піратства. Взагалі можна констатувати, що з 1998 року в ЄС почалось формування стратегічних цілей і

²⁶ Штефан О.О. Деяко до питання про порушення у сфері авторського права /О.О. Штефан //Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. – № 6. – С. 5.

напрямків протидії розповсюдженню інтелектуального піратства і контрафакції. Визначальними в цьому плані стали такі документи, як Директива 2004/48/ЄС, «Стратегія забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності за межами ЄС» та «Стратегія дій ЄС-США по посиленню захисту прав інтелектуальної власності». Вони окреслили завдання, комплексну систему заходів і особливості практичної діяльності Євросоюзу у сфері боротьби з піратством і контрафакцією²⁷.

Одним із перших поштовхів до уніфікації законодавства у сфері авторського права стала Зелена книга про авторські права, а також Резолюція Єврокомісії (Сом. 88-172), відповідно до якої, якщо існуючі розбіжності національного законодавства країн-членів ЄС у сфері авторського права завдають збитків внутрішньому ринку, Комісія може вимагати внесення адекватних змін у національне законодавство з метою усунення перешкод і порушень. Комісія опубліковує «Книги», наприклад, «Зелені книги» встановлюють межі проведення аналізу в тій чи іншій сфері, а «Білі книги» безпосередньо вказують на шляхи дій Співтовариства²⁸.

Основні функції в боротьбі проти надходження контрафакту на територію Євросоюзу покладено на митні органи країн-членів. Первинною правовою базою їх діяльності в цьому напрямку був Регламент Ради №1383/2003 /ЄС від 22 липня 2003 р. Регламент спростив технологію перевірки і знизив її вартість, але головне – надав право митним органам знищувати нелегальні товари без зайвої бюрократичної процедури і виплати компенсації їх власникам. У деяких випадках до порушників застосовуються і штрафні санкції. У 2008 р. для посилення протидії надходження до країн ЄС підроблених товарів створена спеціалізована організація – Європейська обсерваторія по боротьбі з контрафакцією та піратством, діяльність якої координує Європейська Комісія.

²⁷ Бочарова Н.В. Становлення сучасної стратегії Європейського Союзу у боротьбі з інтелектуальним піратством і контрафакцією (1998-2006 рр.) /Н.В. Бочарова //Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2010. – №2. – С. – 55.

²⁸ Штефан О.О. Щодо загальних питань гармонізації законодавства країн ЄС у сфері авторського права /О.О. Штефан //Збірник наукових праць НДІПВ АПРН України. – 2014. – №5. – С. – 33.

Нова організація об'єднала представників адміністрації Євросоюзу, приватного сектора і спілок споживачів країн-членів. Її завданням є збір даних про порушення таких прав, обмін досвідом протидії на різних рівнях і інформування громадськості. Для втілення в життя резолюції Ради ЄС від 25 вересня 2008 року про посилення боротьби з контрафактом та іншими формами порушень прав інтелектуальної власності в червні 2013 р. видана нова докладна інструкція для митної служби в даній області (замість регламенту 2003 року). Інструкція містить 6 розділів і 40 статей з докладним описом дій і відповідальності митних органів країн-членів ЄС, процедури збору та обміну інформацією, застосування санкцій і т.п.²⁹. Необхідно зазначити, що недосконалість законодавства України стосовно охорони від піратства, проявляється також і в неналагодженому процесі митного контролю за надходженням піратської продукції, що також створює перешкоди на шляху України до вступу в ЄС.

У Положенні 608/2013 чітко визначені поняття «право інтелектуальної власності», «торгова марка», «винахід (розробка)», «географічне зазначення (назва)», «контрафактні товари», «піратські товари», «товари, які підозрюються у порушенні прав інтелектуальної власності», «правовласник», «заявка (заява щодо захисту прав інтелектуальної власності)», «заявник», «власник товару», «декларант», «знищення товару», «мала партія товару», «швидкопсувні товари» та ін.. При цьому, якщо в Митному кодексі України (МКУ) визначення «контрафактні товари» включає в себе поняття товарів, що містять та порушують такі об'єкти права інтелектуальної власності, як: об'єкти авторського права і суміжних прав, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торгові марки, географічні зазначення та сорти рослин, то в законодавстві ЄС відповідно до Положення 608/2013 окремо розрізняють контрафактні товари та піратські товари. До контрафактних товарів відносять:

²⁹ Лихачев В.А. Современное состояние защиты прав интеллектуальной собственности в ЕС /В.А. Лихачев //Российский внешнеэкономический вестник. – 2014. – №5. – С. 85.

1) товари, які є предметом порушення торгових марок, що законодавчо зареєстровані, та які не мають суттєвих ознак, відмінних від торгової марки; 2) товари, які є предметом порушення географічних зазначень (назв), і які містять захищені власні географічні назви; 3) будь-яка упаковка, етикетка, наклейка, інструкція, гарантійний документ або подібний окремий предмет, який підозрюється у порушенні торгової марки чи географічної назви, та включає знак або напис, ідентичний дійсним захищеним торговим маркам та географічним назвам, або який не може бути виділений за власними ефективними ознаками та не може використовуватися в такому ж обсязі як без використання назв об'єктів ПІВ. До піратських товарів відносять товари, які є предметом порушення авторських прав, суміжних прав, винаходів, розробок та які містять або є копіями зробленими без згоди правовласників, або уповноважених осіб щодо авторських прав, суміжних прав, винаходів, розробок. Враховуючи відмінності, в тому числі різні цілі використання контрафактних та піратських товарів, необхідним постає питання щодо їх окремого визначення в МКУ³⁰. Даний підхід до розмежування контрафактних товарів та піратських творів актуально використовувати в Україні, оскільки дозволить відмежувати піратство від контрафакції та налагодити практику боротьби з ними. Законодавство України на даний час містить поняття контрафактних примірників творів та контрафактних товарів, але не містить визначення піратських творів, тому і виникають певні проблеми у розмежуванні нелегальної продукції. По суті Закон України «Про авторське право і суміжні права» визначає піратство як використання саме контрафактних товарів, об'єднуючи їх в одне правопорушення.

Згідно із Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, можна виділити наступні положення про охорону інтелектуальних прав від піратства щодо яких до законодавства України необхідно внести зміни: надати

³⁰ Медвідь Ю. О. Організація діяльності митних органів ЄС у сфері захисту прав інтелектуальної власності //Ю.О. Медвідь //Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – № 5 (Т. 1). – С. 162 – 163.

окреме визначення піратським та контрафактним товарам, передбачити відповідальність постачальників посередницьких послуг, упорядкувати митне законодавство згідно із Положенням 608/2013. Гармонізація правової бази з питань інтелектуальної власності потребує збільшення об'єму правової визначеності, а також збільшення рівня правової охорони об'єктів (наприклад, можливість видаляти неліцензійний контент з сайтів в досудовому порядку).

Регламент №3295/94 Ради Європейського співтовариства, що встановлює заходи, призначені для заборони вільного розповсюдження, експорту або реекспорту, і встановлення режиму тимчасової заборони для підробних і піратських товарів від 22 грудня 1994 р. визначає «піратські товари» як товари, які є копіями або містять копії, виготовлені без згоди володільця авторських або суміжних прав, або володільця прав стосовно рисунка чи моделі, зареєстрованих у відповідному національному праві³¹.

В Рекомендації R 95 «Про заходи проти звукового та аудіовізуального піратства», прийнятій Кабінетом міністрів Ради Європи, мова йде про те, що недозволено відтворення, розповсюдження або сповіщення для загального відома з комерційною метою творів, фонограм і виконань, захищених авторським правом і суміжними правами, в цілому, такі дії розглядаються як «піратство», і є незаконною діяльністю³².

Регламент №241/1999 Ради європейського співтовариства визначає піратські товари як товари, які є або які містять копії, виготовлені без згоди володільця авторського права або суміжних прав чи володільця права на малюнок або модель, зареєстрованого або ні національним правом, або особи, належним чином уповноваженої володільцем в країні виробництва в разі, коли виготовлення цих копій завдає шкоди правам, про які йдеться, згідно із

³¹ Регламент Ради ЄС від 22 грудня 1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: do.gendocs.europa.eu/docs/index-62386.html?page=6

³² Липчик Д. Авторское право и смежные права /Д. Липчик //пер. с фр.; предисловие М. Федотова. – М.: Ладомир: изд-во ЮНЕСКО, 2002. – С. 72.

законодавством держави-члена, в якій зроблено запит на втручання митних органів³³.

Загалом, можливо виокремити наступні напрямки розвитку законодавства у сфері боротьби з піратством: удосконалення законодавства, судових процедур, блокування шляхів перевезення та збуту контрафактної та піратської продукції, співробітництво із компаніями, які займаються створенням та розповсюдженням контенту, співпраця із авторами та організаціями колективного управління. Право інтелектуальної власності ЄС на перше місце в охороні об'єктів права інтелектуальної власності ставить саме права авторів та надає їм безліч можливостей для перешкоджання незаконному використанню їх творів.

Поняття піратства та його ознаки містяться в окремих нормативно-правових актах, але тут існують деякі розбіжності, що створює проблему в плані розуміння даного явища, а також процесі боротьби з ним. На основі аналізу національних та міжнародних нормативно-правових актів, можна виділити наступні ознаки піратства:

1. завдає значної шкоди інтересам авторів та (або) правоволодільців;
2. здійснюється шляхом використання (опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України та поширення) об'єктів авторського права і суміжних прав;
3. мета – отримання прибутку або іншої вигоди (у тому числі морального характеру);
4. здійснюється в комерційних масштабах.

Можна зробити висновок, що законодавство України потребує певних змін та доповнень, які б призвели до узгодження з нормами ЄС. Найбільш проблемними питаннями залишаються: практичне втілення законодавчих норм, вирішення проблем із використанням неліцензійної продукції більшістю

³³ Регламент Ради ЄС від 25 січня 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://do.gendocs.ru/docs/index-62386.html?page=7>

населення України, в тому числі державними органами, підготовка кадрів в сфері охорони прав інтелектуальної власності, вироблення єдиних правил оцінювання розміру винагороди авторам та (або) правоволодільцям, прийняття нового закону щодо колективного управління авторськими правами, тощо.

Для того щоб досягнути таке багатогранне та складне явище як піратство, крім дослідження законодавства, необхідно також враховувати наукові підходи до визначення поняття та ознак піратства.

Так, Н.П. Бааджи вважає, що піратство у сфері авторського права і суміжних прав можна розглядати у вузькому та широкому розумінні. У вузькому значенні – це законодавче визначення піратства: незаконне виробництво та введення в обіг саме контрафактних примірників творів, фонограм, відеограм, програм мовлення. Піратство у сфері авторського права і суміжних прав у широкому розумінні – це порушення прав шляхом використання творів або об'єктів суміжних прав без дозволу суб'єктів цих прав, при цьому основна мета такого використання – отримання прибутку³⁴.

При визначенні піратства у науковій доктрині поряд з визначенням незаконних дій, які вчиняються при піратстві також наголошується на його комерційних масштабах. Так, О.І. Харитонova визначає піратство як протиправну поведінку, що полягає в умисному протиправному опублікуванні, відтворенні, ввезенні на митну територію України, вивезенні з митної території України та поширенні контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій сповіщення, здійснюваних в комерційних масштабах³⁵. Ю.Ю. Симонян визначає піратство як порушення авторських і суміжних прав, яке передбачає дії, пов'язані з можливістю відтворення, розповсюдження, копіювання або

³⁴ Бааджи Н.П. Контрафакція, піратство та плагіат: поняття та ознаки /Н.П. Бааджи //Методологічні засади вдосконалення цивільного законодавства України на сучасному етапі: матеріали круглого столу. (м. Одеса, 9 жовтня 2012 р.) /за заг. ред. д.ю.н., проф. Є.О. Харитонova. – Одеса: Фенікс. – 2012. – С. 44.

³⁵ Харитонova Е.И. Гражданские правоотношения интеллектуальной собственности, возникающие в результате творчества (концептуальные основы): моногр. /Е.И. Харитонova. – изд. 2-е, перераб. и доп. – Одесса: Фенікс, – 2012. – 365 с.

будь-яке інше використання творів або їх записів без дозволу автора, виконавця, виробника фонограми (відеограми), організації мовлення або іншої особи, якій такі права належать з метою наживи (отримання прибутку)³⁶.

«Піратство» являє собою протиправну поведінку, яка посягає безпосередньо на виключне право автора на відтворення твору. Воно полягає на сам перед у виготовленні й комерційному поширенні (форма поширення не має значення) незаконних екземплярів (книг і взагалі друкованих матеріалів, дисків, касет тощо) літературних. Художніх, аудіовізуальних, музичних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм і баз даних³⁷.

О.Г. Морозова зауважує: «піратство – це термін, що увійшов у побут; він означає незаконне використання об'єктів авторських і суміжних прав у комерційних цілях»³⁸.

Слід зазначити, що Ю.В. Трунцевський при визначенні піратства цілком слушно наголошує на порушенні прав не лише авторів, а й інтересів держави та суспільства, та під інтелектуальним піратством в аудіовізуальній сфері розуміє сукупність злочинних посягань, що завдають шкоди охоронюваним законом економічним інтересам громадян, суспільства і держави внаслідок незаконного використання об'єктів авторського права і суміжних прав, скоєних у комерційних цілях у великих розмірах³⁹.

Під інтелектуальним піратством необхідно розуміти один із різновидів кримінально караного діяння, що посягає на окремі об'єкти права інтелектуальної власності та проявляється в умисних діях особи способом відтворення, розповсюдження, тиражування, придбання, зберігання,

³⁶ Симонян Ю.Ю. Щодо визначення термінів «піратство» і «контрафакція» /Ю.Ю. Симонян //Митна справа. – 2012. – № 5 (88). – С. 88.

³⁷ Право інтелектуальної власності: акад. курс: підруч. для студ. вищих навч. закладів /О.П. Орлюк, Г.О. Андрощук, О.Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О.П. Орлюк, О.Д. Святоцького. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 311 с.

³⁸ Морозов А. Г. Преступления в сфере авторских и смежных прав: общественная опасность и правила квалификации: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 /А. Г. Морозов. – Н. Новгород., 2004. – С. 21.

³⁹ Трунцевский Ю.В. Защита авторского права и смежных прав в аудиовизуальной сфере (уголовно-правовой и криминологический аспекты): дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.08 /Ю.В. Трунцевский. – М.: Академия налоговой полиции ФСНП России. – 2003. – С. 117.

перевезення, збуту та іншого незаконного використання об'єктів авторського права і суміжних прав, з метою отримання прибутку⁴⁰.

Проблема захисту права інтелектуальної власності залишається актуальною в Україні й з огляду на значну кількість правопорушень у цій сфері. Як пріоритетна державна політика розглядається на сьогодні, зокрема, боротьба з «піратством» у сфері права інтелектуальної власності⁴¹.

Серед науковців також відсутня єдність щодо використання термінів «піратство», «інтелектуальне піратство», «піратство в сфері авторського права і суміжних прав», «контрафакція». Це призводить до неоднакового розуміння даних понять та неможливості досягнути єдності у їх використанні, як на теоретичному, так і на практичному рівні.

Наразі існує практика до терміну «піратство» додавати «інтелектуальне», або «в сфері авторського права». Це пояснюється тим, що в законодавстві України вже існує термін «піратство» – це використання з метою одержання матеріальної винагороди або іншої особистої вигоди озброєного чи неозброєного судна для захоплення іншого морського чи річкового судна, застосування насильства, пограбування або інших ворожих дій щодо екіпажу чи пасажирів такого судна⁴². Однак, якщо використання терміну «піратство» здійснюється в межах права інтелектуальної власності, можна не додавати уточнюючих слів, оскільки цілком зрозуміло про що йде мова. По суті в межах наукових досліджень можливе використання терміну «піратство в авторському праві і суміжних правах», що співпадає з положеннями Закону України «Про авторське право і суміжні права». Така позиція вважається цілком обґрунтованою, оскільки термін «інтелектуальне піратство» досить розмитий і передбачає більш широкий спектр об'єктів, ніж закріплено законодавством, а

⁴⁰ Яра О.С. Інтелектуальне піратство як один із різновидів кримінально караного діяння у сфері порушення авторського права і суміжних прав /О.С. Яра //Публічне право. – 2014. – № 1 (13). – С. 103.

⁴¹ Кузнецова Н.С., Кохановська О.В. Проблеми захисту прав інтелектуальної власності в Україні /Н.С. Кузнецова, О.В. Кохановська //Право України. – 2011. – № 3. – С. 27.

⁴² Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001р. //Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 25-26. – Ст. 446.

термін «контрафакція» використовується для характеристики правопорушень, пов'язаних із незаконним використанням чужої торговельної марки.

Таким чином, на підставі аналізу законодавства та різних наукових підходів вбачається можливим запропоновувати визначення піратства як правопорушення, котре завдає значної шкоди інтересам авторів та (або) правоволодільців у результаті використання (опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України та поширення) об'єктів авторського права і суміжних прав з метою отримання прибутку або іншої вигоди (у тому числі морального характеру).

Під вигодою морального характеру пропонується розуміти розповсюдження об'єктів авторського права і суміжних прав з ідеологічних мотивів без отримання прибутку з метою пропаганди вільного доступу до них.

Ознака значного розміру шкоди є оціночною категорією, яка необхідна для регулювання відносин між авторами (правоволодільцями) та суспільством. При цьому без наявності значної шкоди, доведеної в судовому порядку, незаконне розповсюдження об'єктів авторського права і суміжних прав з ідеологічних мотивів не може вважатися піратством.

Визначившись із поняттям та основними ознаками піратства в авторському праві і суміжних правах, необхідно виділити його основні форми та види.

При класифікації дій, які є піратством в авторському праві, О.О. Мазіна пропонує застосовувати наступні критерії для класифікації: 1) залежно від способу відтворення примірника твору вирізняється запис твору на цифровому носії, фотографування примірника твору, копіювання ручним способом (наприклад, створення піратської копії картини живопису) та ін. 2) залежно від об'єкта піратських дій – піратство у сфері літератури, комп'ютерних програм, аудіо-, відео- піратство та ін. 3) за змістом піратських дій, які вчиняються щодо

створеного примірника твору, – оприлюднення, незаконне розмноження, передання у найм та ін.⁴³.

У юридичній літературі можна простежити різні підходи до класифікації піратських дій. Так, наприклад, виокремлюють: піратство, що пов'язане з напівлегальним оприлюдненням об'єкта авторського і суміжних прав; піратство, яке пов'язане з підробкою об'єкта авторського і суміжного права; піратство, що знаходить прояв у незаконному розмноженні копій об'єкта авторського і суміжного права⁴⁴.

У світовій практиці зустрічається також визначення різних форм піратства: бутлегерство – несанкціонований звукозапис «живого» виконання або передачі організації мовлення; контрафакція – звукозаписи, що копіюються або розповсюджуються без дозволу, і мають упаковку, максимально наближену до оригіналу; безпосередньо піратство – звукозаписи, які копіюються або розповсюджуються без дозволу і мають упаковку, що відрізняється від оригіналу, а також компіляції записів різних виконань; камкордінг – несанкціонований запис кінофільму під час його демонстрації в кінотеатрі на відеокамеру або інший записуючий пристрій з подальшим тиражуванням та продажем на оптичних носіях, або в Інтернеті⁴⁵.

Дехто основними формами піратства вважає відеопіратство, піратство у сфері публічного використання та камкордінг⁴⁶.

Проте, єдності позицій у цьому питанні не досягнуто. Так, І.С. Волков пов'язує інтелектуальне піратство з об'єктами авторського права і суміжних прав і вирізняє такі види інтелектуального піратства: відеопіратство, піратство

⁴³ Мазіна О.О. Контрафакція як дії, що порушують авторські права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 /О. О. Мазіна; кер. роботи О. І. Харитоновна; Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». – Одеса, 2014. – С. 12.

⁴⁴ Кетрарь А.А. Правові проблеми захисту авторських та суміжних прав від піратства в мережі Інтернет /А.А. Кетрарь //Часопис цивілістики. – 2013. – №14. – С. 143.

⁴⁵ Гирко Д.А. Дії, що порушують майнові права суб'єктів авторського права та суміжних прав /Д.А. Гирко //Вітчизняний та світовий досвід правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності: Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції /За заг. ред. О.В. Черевка, О.П. Орлюк. – Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2015. – С. 118.

⁴⁶ Рекомендації для учасників процесу створення та використання аудіовізуальних творів і виконань // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://govuadocs.com.ua/docs/291/index-31714.html>

в галузі інтерактивних прав, аудіопіратство, телепіратство. На його думку, соціальна природа всіх цих форм однакова – прагнення до отримання комерційної вигоди, різниця полягає лише у способі використання екземплярів творів (фонограм)⁴⁷. О.С. Яра виділяє види піратства залежно від способу здійснення: незаконне відтворення, тиражування, розповсюдження, придбання, зберігання, перевезення, збуту, виконання фонограм, відеограм і програм мовлення; незаконний публічний показ, публічне виконання, фонограм, відеограм, програм мовлення; фальсифікації виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення; незаконні дії пов'язані із дисками для лазерних систем зчитування із записами суб'єктів авторського права і суміжних прав, які можуть поєднуватись із незаконним відтворенням; незаконні дії, пов'язані із несанкціонованим записом, відеознімання за публічним показом, публічним виконанням тощо; незаконні дії, пов'язані із комп'ютерним піратством; демонстрування піратських продуктів у публічних місцях, а також через кабельну мережу⁴⁸. О.О. Штефан, беручи до уваги різний ступінь причетності особи до вчинення правопорушення, виділяє два види правопорушення. До першого відносяться правопорушення, суб'єкти яких безпосередньо своїми діями порушують авторське право і суміжні права. До таких порушень відносяться, зокрема, порушення особистих немайнових прав суб'єктів авторського права і суміжних прав шляхом: порушення цілісності твору та порушення права на ім'я автора; незаконного використання, в тому числі й розповсюдження, об'єктів авторського права і суміжних прав; вчинення дій, які одночасно порушують особисті і майнові права, дій, які безпосередньо не порушують права творців, але створюють відповідні умови для такого порушення шляхом розробки відповідних технологій, використання яких

⁴⁷ Волков И.С. Защита авторских права по законодательству Российской Федерации: дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 /И.С. Волков; Науч. рук. В.М. Телицин; Российский университет дружбы народов. – М., 2001. – С. 118.

⁴⁸ Яра О.С. Интеллектуальное пиратство як один із різновидів кримінально караного діяння у сфері порушення авторського права і суміжних прав /О.С. Яра //Публічне право. – 2014. – № 1 (13). – С. 103.

застосовує правопорушник, дії якого безпосередньо спрямовані на порушення авторського права і суміжних прав⁴⁹.

Т.Д. Зражевська об'єднує піратство та контрафакцію в один вид порушення та поділяє контрафактну продукцію на дві великі категорії. По-перше, це грубі підробки, що випускаються, як правило, маленькими партіями на носіях типу CD-R, DVD-R (так звані «золоті» диски, що допускають запис в побутових умовах і забезпечені видрукуваними на принтері вкладишами), а також диски, виготовлені заводським способом, на яких присутні збірники програмного забезпечення або локалізовані без договору із закордонним правовласником гри. Оформлення вкладишів до таких дисків цілком залежить від фантазії «піратів». Такі підробки легко відрізнити за зовнішніми ознаками. Друга форма піратства пов'язана з виробництвом контрафактної продукції, зовнішній вигляд якої практично повністю відповідає легальним зразкам. При цьому основним об'єктом піратських підробок «один в один» залишаються jewel-версії ігор та іншої продукції домашнього призначення, випадки підробок коробкових версій програмних продуктів «один в один», скажімо, в Росії поки вкрай рідкісні. Контрафактне походження такого роду продукції без відповідного дослідження виявити досить складно. Такі диски можна іноді розпізнати по відсутності реєстраційної анкети або за співпадаючими (не унікальними) номерами на анкетах користувача, більш низької якості поліграфії та іншими ознаками»⁵⁰.

Окремо можна виділити види комп'ютерного піратства (пов'язаного з поширенням програмного забезпечення). З.В. Пічкурова виділяє наступні форми використання неліцензійного програмного забезпечення:

1. копіювання та розповсюдження програмного забезпечення;

⁴⁹ Штефан О.О. Деяко до питання про порушення у сфері авторського права /О.О. Штефан //Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. – № 6. – С. 9 – 10.

⁵⁰ Зражевская Т.Д. Компьютерное пиратство и основные методы борьбы с ним /Т.Д. Зражевская // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/kompyuternoe-piratsvo-i-osnovnye-metody-borby-s-nim#ixzz3ApSYt4Kc>

2. продаж комп'ютерної техніки із попередньо встановленим неліцензійним програмним забезпеченням;

3. використання «піратських» комп'ютерних програм органами державної влади, суб'єктами господарювання у своїй діяльності та фізичними особами для власних потреб. Щодо останньої форми, в межах якої сьогодні здійснюється найбільша кількість порушень, слід зазначити, що тут можливі позитивні зрушення за умов запровадження суворого контролю за виробниками та реалізаторами комп'ютерної техніки, які встановлюють неліцензійне програмне забезпечення»⁵¹.

Узагальнюючи існуючі наукові підходи до класифікації піратства, вбачається можливим виділити основні критерії для виділення окремих видів піратських дій у сфері авторського права і суміжних прав.

В залежності від сфери права, на яку посягає піратство, можна виділити: піратство в сфері авторського права, піратство в сфері суміжних прав.

Залежно від об'єкта, який неправомірно використовується: аудіопіратство, відеопіратство, піратство літературних творів, піратство програмного забезпечення, піратство комп'ютерних ігор.

Залежно від способу поширення піратської продукції: звичайне (традиційне) піратство – розповсюдження піратської продукції шляхом копіювання на матеріальні носії; піратство в мережі Інтернет (сучасний тип піратства). Останнє є різновидом ІТ-піратства, яке здійснюється у сфері інформаційних технологій, з використанням новітніх можливостей техніки, відрізняється швидкістю розповсюдження та високою якістю піратської продукції.

⁵¹ Пічкурова З.В. Подолання проблем охорони програмного забезпечення в контексті європейської інтеграції України: вітчизняні реалії та міжнародний досвід /З.В. Пічкурова //Науковий вісник Інституту міжнародних відносин Національного авіаційного університету. – 2010. – Вип. 2. – С. 47.

1.3. Розмежування піратства і контрафакції

Піратство та контрафакція – способи порушення авторських прав, найбільш поширені в сучасному світі, межі яких досі не були остаточно окреслені та з приводу яких в теорії юридичної науки досі ведуться спори. На підставі аналізу наукової літератури можна виокремити декілька точок зору щодо вирішення зазначеного питання. Найбільш поширеною з них є визначення термінів «контрафакція» та «інтелектуальне піратство» як синонімічних. Відповідно до іншої точки зору контрафакція пов'язується з виробництвом та поширенням несанкціонованих примірників творів, фонограм, відеограм, програм організацій мовлення та виступає елементом піратства як більш широкого поняття. При такому підході до визначення змісту поняття контрафакції не входять порушення авторських та суміжних прав, які не пов'язані із виготовленням матеріальних об'єктів – контрафактних примірників. У свою чергу, піратство розглядається як порушення виключного права дозволяти будь яке використання об'єктів авторського та суміжних прав, а не тільки шляхом їх відтворення в матеріальній формі, опублікування та розповсюдження⁵².

Поняття контрафакції не міститься в законодавстві України, лише поняття контрафактних примірників творів, яке знаходиться у Законі України «Про авторське право і суміжні права» та контрафактних товарів (Митний кодекс України). Тому постають питання щодо відмежування піратства та контрафакції, оскільки згідно із вищезазначеним законом контрафактність товарів авторського права і суміжних прав є однією із ознак піратства, а згідно із кодексом, контрафактність ознака будь-якого товару, перевезеного з порушенням права інтелектуальної власності.

У західній доктрині розрізняють три різних підходи до контрафакту. Перший з них узгоджується з позицією, згідно з якою це явище означає

⁵² Позова Д.Д. Контрафакція чи піратство? /Д.Д. Позова //Часопис цивілістики. – 2013. – № 14. – С. 132.

незаконне використання зареєстрованих товарних знаків, яке здійснюється переважно в комерційних цілях за допомогою введення публіки в оману. Даний підхід притаманний американському Закону про контрафактну продукцію 1984 року і позиції ГАТТ. Другий підхід включає дещо інше розуміння контрафакту, яке бере початок з англійського права, застосовується також у сучасному праві Німеччини та Нідерландів. Відповідно до нього до контрафакту відносять навмисне відтворення зовнішнього вигляду продукції, включаючи товарний знак, з тим, щоб виставити в обороті копію замість оригіналу. Третій, розроблений ВОІВ, означає надання терміну "контрафакт" родового поняття, що охоплює всі можливі види незаконних дій щодо використання результатів інтелектуальної діяльності та проявляється в актах недобросовісної конкуренції⁵³.

На нашу думку контрафакція – це правопорушення, яке виражається у виготовленні підробленого продукту, який містить у собі об'єкт права інтелектуальної власності, з метою викликати у покупця такої продукції впевненість у її оригінальності. Тобто контрафакція є одним із видів порушень інтелектуальної власності і може стосуватися як об'єктів авторського права і суміжних прав, так і ні (наприклад, контрафакція лікарських засобів).

У науковій літературі можна виділити чотири підходи щодо розмежування піратства і контрафакції:

- по-перше, піратство і контрафакція – це одне й те ж правопорушення;
- по-друге, піратство і контрафакція – це два різних правопорушення;
- по-третє, контрафакція ширше ніж піратство та включає піратські дії;
- по-четверте, піратство ширше ніж контрафакція.

Д. Липчик, наприклад, контрафакцію визначає як складову частину піратства та зауважує, що: «контрафактне виготовлення інтелектуального продукту – це протиправна дія, яка є складовою частиною піратства. Воно

⁵³ Пирогова В. Контрафакт и пиратство: вопросы теории и практики 2010 /В. Пирогова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.juristlib.ru/book_7590.html

полягає у відтворенні виданого твору, фонограми, аудіовізуального твору, комп'ютерної програми тощо шляхом шахрайського використання назви, фірмового найменування або фірмового знаку законного видавця, виробника, законного володільця ліцензії тощо»⁵⁴.

При дослідженні піратства О.І. Харитонova контрафактність твору визначає як його ознаку та зауважує: «поява контрафактних виробів, тобто продукції (товарів), вироблених з використанням об'єкта права інтелектуальної власності і реалізованих в межах України з порушенням права на них, є матеріальним наслідком порушення права інтелектуальної власності. Контрафактними вважаються також вироби, які виготовлені законно, але розповсюджені з порушенням права суб'єкта інтелектуальної власності. Ознаки контрафактності твору впливають на кваліфікацію правопорушення як «піратства»⁵⁵.

Деякими вченими відмінність піратства та контрафакції визначається у різниці якості нелегальної продукції, яка поширюється. Для розмежування піратства та контрафакції пропонуються два критерії: якість механічного відтворення, яка при контрафакції залишається незмінною порівняно з оригіналом (при піратстві контрафактний примірник, як правило, значно нижчий за якістю), а також прагнення контрафактора ввести в оману споживача при розповсюдженні контрафактних примірників, та відсутність такого наміру при піратстві в наслідок явної підробки примірнику, що містить об'єкти авторського права та суміжних прав⁵⁶. Однак, у сучасному світі з розвитком технологій, появою Інтернету якість піратських творів не поступається оригіналу, при цьому в мережі навіть немає необхідності вводити в оману

⁵⁴ Липчик Д. Авторское право и смежные права /Д. Липчик; пер. с фр.; предисловие М. Федотова. – М.: Ладомир: изд-во ЮНЕСКО, 2002. – 482 с.

⁵⁵ Харитонova О.І. Поняття піратства у сфері інтелектуальної власності /О.І. Харитонova //Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 66. – С. – 236.

⁵⁶ Харитонova О.І. Порівняльно-правові дослідження піратства, контрафакції та плагіату за законодавством України та Польщі /О.І. Харитонova //Часопис цивілістики. – 2014. – № 16. – С. 224.

користувачів, оскільки розповсюдження піратської продукції свідомо вважається нормальним, а наявність підробки проблематично встановлювати.

У наукових дослідженнях поняття «піратство» зазвичай розкривається як незаконне використання об'єктів авторських і суміжних прав, спрямоване на отримання комерційної вигоди, як підприємницька діяльність, що порушує майнові авторські і суміжні права. Іноді даним поняттям позначаються будь-які порушення майнових авторських або суміжних прав. У той час як слова «контрафактний» і «контрафакція» походять від французького «contrefaçon», одним із значень якого є «порушення прав інтелектуальної власності», позначення терміном «піратство» порушень авторських і суміжних прав пов'язано з використанням щодо аналогічних порушень англійського слова «piracy»⁵⁷.

Контрафакція – це несанкціоноване відтворення, показ або опублікування твору будь-яким способом⁵⁸. По суті таке визначення прирівнює контрафакцію до піратства, що на нашу думку не відповідає реальному положенню речей.

Контрафакція (від лат. Contra – проти + factio – вірно) в книговидаванні (від фр. Contrefaçon – підробка) – це піратський, з порушенням видавничих та авторських прав передрук видання⁵⁹.

К. Ідріс «контрафакцію» асоціює з умисним порушенням знаків для товарів і послуг, а «піратство» – з умисним порушенням авторського права і суміжних прав. Проте кожен з цих термінів може бути визначений так, щоб охоплювати інші види інтелектуальної власності. Незалежно від варіантів дефініцій і використанні цих термінів, можна стверджувати, що контрафакція і піратство безумовно позначають випадки, коли інтелектуальна власність інших

⁵⁷ Федоскіна Н.И. Нарушение авторских и смежных прав: содержание и виды /Н.И. Федоскіна //Журнал российского права. – 2007. – № 11. – С. 119.

⁵⁸ Азбука авторского права /пер. с англ.: Е. В. Тарасова. – М.: Юрид. лит., 1982. – 77 с.

⁵⁹ Мильчин А.Э. Издательский словарь-справочник. 2-изд., испр. и доп. М.: ОЛМА–Пресс., 2003. – 450 с.

осіб використовується без дозволу. Це є очевидним нехтуванням прав інших осіб, що робить такі випадки кричущими порушеннями⁶⁰.

Д.Д. Позова термін «контрафакція» використовує як у широкому, так і вузькому значеннях. У першому випадку під контрафакцією необхідно розуміти виготовлення продукції та/або введення у цивільний обіг товарів із порушенням не лише авторських і суміжних прав, а також прав промислової власності і прав на засоби індивідуалізації учасників товарного обігу, товарів і послуг. У другому – порушення виключно авторських і суміжних прав при відтворенні, опублікуванні, зберіганні, перевезенні, розповсюдженні, імпорті або експорті відповідних об'єктів інтелектуальної власності. Така точка зору знаходить відображення у чинному законодавстві. Так, виходячи з п. 17 ч. 1 ст. 4 Митного кодексу України від 13.03.2012 року дії щодо виготовлення контрафактних товарів складають поняття контрафакції у широкому значенні. З урахуванням міжнародної правозастосовної практики, поняття піратства доцільно розглядати як будь-яке незаконне використання об'єктів авторського права і суміжних прав⁶¹.

О.О. Штефан зазначає, що у законодавстві України відсутнє загальне визначення контрафакції, а терміни «контрафактний примірник» та «контрафактні товари» використовується винятково у галузевих цілях – для сфери авторського і/чи суміжних прав та для регулювання відносин щодо переміщення товарів, які містять об'єкти права інтелектуальної власності, через митний кордон України; у законодавстві України існують певні суперечності щодо визначення змісту піратства та контрафакції, що пов'язано з помилковим підходом до визначення одного поняття через друге, в той час як їх потрібно розглядати як самостійні правопорушення. Запропонований підхід дозволить уникнути помилок у процесі правозастосовної практики⁶².

⁶⁰ Ідріс К. Інтелектуальна власність - потужний інструмент економічного зростання: пер. з англ. /К. Ідріс; Всесвітня організація інтелектуальної власності. – Київ: Прок-бізнес., 2006. – 332 – 333 с.

⁶¹ Позова Д.Д. Контрафакція чи піратство? /Д.Д. Позова //Часопис цивілістики. – 2013. – № 14. – С. 135.

⁶² Штефан О.О. Контрафакт у сфері авторського права та суміжних прав /О.О. Штефан //Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2012. – № 6. – С. 24.

Основним критерієм розмежування понять «контрафакція» та «піратство» є мета виготовлення нелегальних примірників творів: при контрафакції – це підробка продукту з метою ввести в оману, а при піратстві – це копіювання твору для подальшого розповсюдження та використання.

Ю.Ю. Симонян також відокремлює піратство від контрафакції. Відповідно до позиції науковця: «не можна говорити про піратство та контрафакцію на одному подиху, наче це те саме. Контрафакція загалом вимагає, щоб людина, яка отримує скопійовані товари, через обман вважала, що вони є справжніми. Піратство ж передбачає недозволене законом розповсюдження копій об'єктів авторського права та суміжних прав і піратство не завжди пов'язано з виготовленням контрафактних примірників, а може порушувати майнові права суб'єктів авторського права і суміжних прав й в інший спосіб»⁶³.

О.П. Орлюк контрафактне виготовлення визначає як протиправну дію, що є елементом піратства. Воно полягає у відтворенні виданого твору, фонограми, аудіовізуального твору, комп'ютерної програми тощо шляхом шахрайського використання назви, фірмового найменування або фірмового знака законного видавця, виробника, власника ліцензії тощо. У цих випадках, як правило, також має місце правопорушення, пов'язане з контрафактним використанням фірмового найменування⁶⁴.

Термін «контрафакція» використовується не тільки щодо об'єктів авторського права та суміжних прав, а й стосовно низки інших об'єктів права інтелектуальної власності та, загалом, означає товар з фальсифікованим найменуванням, який виготовляється на продаж без належного дозволу та видається в комерційних цілях за справжній і дозволений товар. Контрафакція

⁶³ Симонян Ю.Ю. Щодо визначення термінів «піратство» і «контрафакція» /Ю.Ю. Симонян //Митна справа. – 2012. – №5 (83). – С. 90.

⁶⁴ Право інтелектуальної власності: акад. курс: підруч. для студ. вищих навч. закладів /О.П. Орлюк, Г.О. Андрощук, О.Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О.П. Орлюк, О.Д. Святоцького. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 314 с.

переважно передбачає порушення прав на торгівельні марки й навіть на винаходи (імітація запатентованого товару)⁶⁵.

Міжнародні документи також не мають узгодженості в питанні розмежування піратства, контрафактних, піратських примірників та контрафакції. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів оперує терміном контрафактні примірники, при цьому не містить ані поняття піратства, ані поняття контрафакції. Ст. 16 даної конвенції лише закріплює, що контрафактні примірники твору підлягають арешту в будь-якій країні Союзу, в якій цей твір користується правовою охороною. Також ці положення застосовуються до відтворень, що походять із країни, у якій твір не охороняється або перестав користуватись охороною⁶⁶.

В оригіналі угоди ТРІПС (на англійській мові), яка розміщена на сайті Всесвітньої організації торгівлі, ми можемо знайти терміни «trade mark counterfeiting» та «copyright piracy»⁶⁷, які дослівно перекладаються як підробка товарного знаку та піратство в авторському праві (по суті піратство та контрафакція). Переклад даної угоди, який розміщено на офіційному сайті Верховної Ради України, не містить жодного з цих термінів, замість них використовуються терміни «товари з фальсифікованим товарним знаком» та «товари, виготовлені з порушенням авторських прав».

Термін «товари з фальсифікованим товарним знаком» позначає будь-які товари, в тому числі упаковку, які без дозволу містять товарний знак, ідентичний законно зареєстрованому для таких товарів товарному знаку, або який не можна відрізнити в основних його аспектах від такого товарного знака і який, таким чином, порушує права власника даного товарного знака згідно із законодавством країни імпортування.

⁶⁵ Дроб'язко В.С. Аудіовізуальні твори, комп'ютерні програми, фонограми як об'єкти піратства /В.С. Дроб'язко //Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2012. – № 6. – С. 75.

⁶⁶ Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24.07.1971 р. //Нормативні акти України: електронна база даних [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_051/page

⁶⁷ TRIPS Part III — Enforcement of Intellectual Property Rights [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_05_e.htm

Термін «товари, виготовлені з порушенням авторських прав» означає будь-які товари, які є копіями, зробленими без згоди власника права або особи, належним чином уповноваженої власником права у країні виробництва, і які безпосередньо або опосередковано виготовлені з продукту, де виготовлення такої копії вважається порушенням авторського права або суміжних з ним прав згідно з законом країни імпортування⁶⁸.

Не зрозуміла позиція законодавця, який замінив дані терміни на такі, які навіть не використовують в національному законодавстві. Неузгодженість термінології чинить негативний вплив на вивчення та розуміння даних явищ і потребує корегування для подальшого правильного та однакового застосування цих норм.

Відповідно до Постанови Верховного суду України «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» під контрафактними примірниками твору, фонограми, відеограми, програм організацій мовлення розуміються примірники об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, які виготовлені, відтворені, опубліковані і (або) розповсюджені з порушенням авторського права і (або) суміжних прав (особистих немайнових і (або) майнових), у тому числі примірники захищених в Україні зазначених об'єктів, що ввозяться на митну територію України без згоди автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав, зокрема з країн, у яких ці об'єкти ніколи не охоронялися або перестали охоронятися.

До контрафактних примірників також відносяться й примірники правомірно обнародованих об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, з яких видалена або неправомірно нанесена інформація про суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав, а також примірники таких об'єктів, що перевищують кількість примірників (тираж), передбачену договором щодо

⁶⁸ Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності СОР від 15.04.1994 //Нормативні акти України: електронна база даних [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/981_018

розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, або розповсюджуються на території, не передбаченій договором, виготовлені на іншому матеріальному носії, ніж передбачено в договорі, а також примірники, отримані шляхом видозміни об'єктів авторського права і (або) суміжних прав⁶⁹. Вказана Постанова в порівнянні із законом України «Про авторське право і суміжні права» конкретизувала поняття контрафактних примірників творів, додала до переліку і ті примірники, які виготовляються з порушенням договірних відносин між правовласником та іншими особами.

Аналіз судової практики у сфері захисту прав інтелектуальної власності від піратства в Україні, дозволяє зробити такі висновки: по-перше, кількість справ за даною категорією спорів є відносно невелика; по-друге, в переважній більшості справ категорії «піратство» і «контрафакція» розглядаються як синонімічні.

Так, у заочному рішенні Печерського районного суду м. Києва в обґрунтування пред'явлених вимог позивач наголошує на здійсненні факту піратства шляхом реалізації контрафактного товару – магніту з малюнками, виключні права на які належать позивачу⁷⁰. В заочному рішенні Шевченківського районного суду м. Києва зазначається, що відповідач порушив права позивача шляхом розповсюдження без дозволу позивача контрафактних примірників твору (піратство), а саме, реалізовував у магазині обкладинку для паспорта, в структурі якого без дозволу позивача використано твір останнього⁷¹. У вирокі Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області зазначено висновок експерта, згідно з яким, на жорстких дисках наданих на дослідження системних блоків встановлені операційні системи Microsoft Windows XP Professional ServicePack 3 (Русский) і вони

⁶⁹ Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав: Постанова Пленуму Верховного суду України № 5 від 04.06.2010 р. //Нормативні акти України: Електронна база даних [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-10/page2>

⁷⁰ Заочне рішення Печерського районного суду м. Києва 13 липня 2015 року Справа № 757/11144/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/47103929>

⁷¹ Заочне рішення Шевченківського районного суду м. Києва 27 серпня 2015 року Справа № 761/9144/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/52071535>

мають ознаки контрафактності⁷², у постанові Богородчанського районного суду Івано-Франківської області також вказано на ознаки контрафактності операційної системи, яку було встановлено на персональному комп'ютері відповідача⁷³. У заочному рішенні Придніпровського районного суду м. Черкаси вказується на використання контрафактного примірника твору (піратство)⁷⁴. На основі наведених справ, які вирішувалися судами України, можна констатувати факт ототожнення категорій «піратство» і «контрафакція» судовими органами, що на нашу думку є неприпустимим в силу розбіжності мети вчинення даних правопорушень.

В англomовних країнах термін «контрафактна діяльність» використовується переважно у зв'язку з явним порушенням права на торговельну марку, в той час як слово «піратство» більше вживається в контексті несанкціонованого видання (копіювання) та поширення інтелектуальної продукції. У зв'язку з тим, що в даний час у ряді нормативно-правових актів Росії дається характеристика товарів, що порушують право інтелектуальної власності, доцільно з юридичної точки зору щодо продукції, яка порушує права власників бренду вживати термін "контрафактна" або «порушує право ІВ», а в разі підробки – поняття «фальсифікована». Використання терміну «піратська продукція» можливо в побутовому обігу, в публікаціях засобів масової інформації, при неформальному спілкуванні представників бізнесу⁷⁵.

Починаючи з Бернської та Паризької конвенцій кінця дев'ятнадцятого століття, внутрішньодержавне і міжнародне право відрізняло піратство від підробки, проводячи різницю – іноді з втратами – між порушенням авторського

⁷² Вирок Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області 20 березня 2012 року Справа № 0907/1548/2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/22330906>

⁷³ Постанова Богородчанського районного суду Івано-Франківської області 08 серпня 2011 року Справа № 1-п-6/11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/18066276>

⁷⁴ Заочне рішення Придніпровського районного суду м. Черкаси 05 жовтня 2015 року Справа № 711/6628/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/52184605>

⁷⁵ Панов С.Л. Соотношение понятий «контрафактная», «фальсифицированная», «пиратская» продукция: теоретический аспект /С. Л. Панов //Право и политика. – 2008. – № 2. – С.457.

права і контрафакцією товарного знака. Традиційно, книги піратські копіювалися, а інші фірмові товари промислового виробництва підроблялися. Цінність піратського товару полягала в відтворенні виразного змісту твору – тексту, а не нумерації сторінок та обкладинки. Цінність іншого підробленого товару, навпаки, в його подібності більш дорогим фірмовим товарам. Обидві форми копіювання об'єднували, взагалі, способи поставки та збуту. Обидві вони потребували промислового виробництва⁷⁶.

На основі порівняльного аналізу термінів «піратство», та «контрафакція» можна зробити певні висновки. Ні в національній, ні в міжнародній науковій доктрині та практиці не сформовано єдиного підходу щодо визначення співвідношення «піратство» та «контрафакція». Закон України «Про авторське право і суміжні права» визначає контрафактні твори предметами такого правопорушення як піратство; термін «контрафакція» не закріплений у національному законодавстві, але терміни «контрафактні твори» та «контрафактні товари» знаходять своє відображення в окремих нормативно-правових актів.

З урахуванням зазначеного під контрафакцію в авторському праві і суміжних правах пропонується розуміти виготовлення підробленого продукту, який містить об'єкт авторського права та (або) суміжних прав, з метою викликати у покупця такої продукції впевненість в тому, що цей продукт є оригінальним. Потрібно зазначити, що контрафакція може виходити за межі підробки об'єктів авторського права і суміжних прав і включати інші об'єкти права інтелектуальної власності. У такому випадку контрафакція не буде пов'язана з піратством, а буде виступати як окреме правопорушення (наприклад, підробка торгівельної марки).

Пропонуємо основним критерієм розмежування категорій «контрафакція» та «піратство» вважати мету виготовлення нелегальних

⁷⁶ Караганис Д. Media piracy in emerging economies /Д. Караганис // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://piracy.americanassembly.org/wp-content/uploads/2011/11/MPEE-Chpt-1-Rethinking-RUS.pdf>

примірників творів: при контрафакції – ввести в оману споживачів щодо легального походження незаконної продукції, а при піратстві – копіювання твору для подальшого розповсюдження та використання.

Висновки до Розділу 1

В останні десятиліття відбулося багато змін у праві інтелектуальної власності: з'явилися нові об'єкти; збільшилась цінність та кількість результатів інтелектуальної діяльності; творці та правоволодільці отримали можливість розповсюджувати свої твори по всьому світу і отримувати за це чималі кошти. Такі позитивні зрушення призвели до усвідомлення реального потенціалу інтелектуальної власності в різних сферах суспільного життя. Інтелектуальна власність чинить вплив на економічні, політичні, законодавчі, соціальні та інші відносини.

Одним із найбільш збиткових та найбільш поширених правопорушень визнається піратство в авторському праві і суміжних правах.

Під піратством запропоновано розуміти правопорушення, що завдає значної шкоди інтересам авторів та (або) правоволодільців у результаті використання (опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України та поширення) об'єктів авторського права і суміжних прав з метою отримання прибутку або іншої вигоди (у тому числі морального характеру).

На основі аналізу національних та міжнародних нормативно-правових актів, виділено такі ознаки піратства: завдає значної шкоди інтересам авторів та (або) правоволодільців; здійснюється шляхом використання (опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України та поширення) об'єктів авторського права і суміжних прав; мета – отримання прибутку або іншої вигоди (у тому числі морального характеру); здійснюється в комерційних масштабах.

Ознака значного розміру шкоди є оціночною категорією, яка необхідна для регулювання відносин між авторами (правоволодільцями) та суспільством, що дозволяє використання твору в особистих цілях та обмежує зловживання з боку авторів (правоволодільців). При цьому без наявності значної шкоди, доведеної в судовому порядку, незаконне розповсюдження об'єктів авторського права і суміжних прав з ідеологічних мотивів не може вважатися піратством.

Причинами появи нового типу піратства є: глобалізація; науково-технічний прогрес; соціально-економічні, соціально-психологічні, політичні, ідеологічні, юридичні, організаційні чинники.

Глобалізація має певні позитивні наслідки, такі як інтеграція діяльності держав, уніфікація норм права, можливість охорони об'єктів права інтелектуальної власності незалежно від кордонів, створення міжнародних організацій, співпраця у боротьбі з правопорушеннями в сфері авторського права і суміжних прав, взаємодопомога держав із різних питань. Негативними наслідками глобалізації є монополія розвинених країн щодо володіння та розподілення результатів інтелектуальної власності, поява більш довершених способів порушення прав творців, у тому числі поява Інтернет-піратства тощо.

ІТ-піратство (сучасний тип піратства) від звичайного відрізняється такими ознаками: поширеність, прямий зв'язок із рівнем науково-технічного прогресу; незалежність від кордонів; висока якість піратської продукції; підтримка піратської діяльності мережевим суспільством; можливість існування без матеріального носія; складність у виявленні піратських дій; проблематичність у видаленні піратського контенту; низька вартість електронних екземплярів.

Залежно від сфери права, на яку посягає піратство, виділено піратство в сфері авторського права, піратство в сфері суміжних прав.

Залежно від об'єкта, який неправомірно використовується: аудіопіратство, відеопіратство, піратство літературних творів, піратство програмного забезпечення, піратство комп'ютерних ігор.

Від способу поширення піратської продукції: звичайне (традиційне) піратство – розповсюдження піратської продукції шляхом копіювання на матеріальні носії; піратство в мережі Інтернет (сучасний тип піратства). Останнє є різновидом ІТ-піратства, яке здійснюється у сфері інформаційних технологій, з використанням новітніх можливостей техніки, відрізняється швидкістю розповсюдження та високою якістю піратської продукції.

Контрафакція та піратство є окремими правопорушеннями в сфері інтелектуальної власності. Контрафакція – це правопорушення, що виражається у виготовленні підробленого продукту, який містить об’єкт права інтелектуальної власності, з метою викликати у покупця такої продукції впевненість у її оригінальності. Контрафакція є одним із видів порушень інтелектуальної власності і може стосуватися як об’єктів авторського права і суміжних прав, так і інших результатів інтелектуальної діяльності (наприклад, контрафакція лікарських засобів).

Основним критерієм розмежування категорій «контрафакція» і «піратство» виділено мету виготовлення нелегальних примірників творів: при контрафакції – ввести в оману споживачів щодо легального походження піратської продукції, а при піратстві – копіювання твору для подальшого розповсюдження та використання.

РОЗДІЛ 2

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІРАТСТВА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

2.1. Інформаційне суспільство та мережа Інтернет

Історія людства знає три великі інформаційні революції: писемність, книгодрукування, Інтернет. Перші цивілізації з'явилися після винаходу писемності. Книгодрукування створило сучасне індустриальне суспільство. Як змінив життя Інтернет? Які ризики таїть у собі Всесвітня павутина? Глобальна мережа Інтернет відкрила будь-якому користувачеві безмежний доступ до інформаційних ресурсів людства. Не виходячи з дому чи з офісу можна отримувати цікаву інформацію, дистанційно навчатися в навчальних закладах, здійснювати Інтернет-покупки, вибирати і бронювати готелі, отримувати електронні державні послуги, брати участь у форумах і конференціях, обмінюватися думками з користувачами мережі і багато, багато іншого. Інтернет створив для людей нові майданчики для спілкування. За допомогою соціальних мереж ми можемо знайти однокласників, розмовляти з друзями і близькими, які знаходяться на іншому краю землі. У сучасному світі основна загроза, яка існує в сфері авторського права і суміжних прав – це піратство, особливо в мережі Інтернет. Причини такого становища криються у неготовності держави та суспільства до стрибка рівня технологій, який стався, коли Інтернет став доступним широкому колу осіб⁷⁷.

Поява нових технологій завжди веде за собою спроби їх використання в цілях отримання прибутку, при чому як законними, так і протизаконними засобами. Інтернет у вільному та широкому використанні почав бути доступним у дев'яностих роках. З цього моменту і почалася нова історія боротьби за права авторів та правоволоділців.

⁷⁷ Трегубова В.М. Глобальная сеть в России: проблемы и перспективы /В.М. Трегубова, Т.А. Оводкова, А.Ф. Мялкина //Социально-экономические явления и процессы . – 2014. – № 4. – С. 101.

Перехід до інформаційної економіки нерозривно пов'язаний із бурхливим розвитком електронних засобів зв'язку, новітніх цифрових технологій, які істотно скорочують терміни відтворення інформації, забезпечують можливості її використання, внесення змін та швидкого постачання інтелектуальних продуктів споживачам⁷⁸.

Поява новітніх технологій призвела до необхідності перегляду всієї системи авторського права і суміжних прав, пристосування її до умов сьогодення шляхом законодавчих, технологічних, організаційних змін та необхідності авторам та правоволодільцям взаємодіяти не тільки з державою, але й з користувачами.

У період з 2000 р. по 2015 р. кількість користувачів Інтернету збільшилася майже в сім разів – з 6,5 до 43 відсотків світового населення. Частка домашніх господарств, які мають доступ в Інтернет у домашніх умовах, збільшилася з 18 відсотків у 2005 році до 46 відсотків у 2015 році. Дані МСЕ показують також, що чотири мільярди людей в країнах, які розвиваються, як і раніше не мають підключення до Інтернету. З приблизно одного мільярду жителів найменш розвинених країн (НРС) 851 мільйон не користуються Інтернетом⁷⁹.

Перетворення Інтернету на провідний засіб спілкування, обміну інформацією та ведення бізнесу породжує нові явища в системі відносин інтелектуальної власності, обумовлені віртуальною сутністю, транскордонністю та динамічністю цієї глобальної мережі. На сьогодні інформаційне наповнення українського сегмента Інтернету включає інформацію про діяльність різноманітних суб'єктів господарювання, інформаційно-довідкові ресурси, розважальну інформацію, інформацію ЗМІ, інформацію науково-дослідних та навчальних організацій та інформацію про

⁷⁸ Федулова Л.І. Економіка знань [підруч.] /Л.І. Федулова. – К.: Ін-т екон. прогнозів. НАН України, 2009. – 38 с.

⁷⁹ Международный союз электросвязи. Данные по информационно-коммуникационным технологиям за 2015 год [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.itu.int/net/pressoffice/press_releases/2015/pdf/17-ru.pdf

діяльність органів державної влади⁸⁰. Пріоритетними для піратів у цифровій мережі є використання розважальної та навчальної інформації.

Чи повинен Інтернет розглядатися як цілісний предмет правового регулювання? І чи можливо визначити основи правового регулювання відносин у системі Інтернет на універсальному рівні? Спроби окремої держави чи груп держав встановити правила обміну інформацією в мережі представляються безуспішними. Інтернет функціонує як глобальна мережа з взаємозамінними вузлами, які дозволяють здійснити передачу даних у випадках несправності ділянок мережі. Це технічні та технологічні характеристики. Але взаємодія соціальних і технічних компонентів мережі – предмет правового регулювання, що викликає неоднорідність відносин, пов'язаних із функціонуванням глобальної комп'ютерної мережі. Тому вони не можуть бути врегульовані в рамках однієї галузі або системи права⁸¹. Питання правового регулювання мережі Інтернет вирішується не на загальному рівні, а різними галузями права, що регулюють відносини, з приводу яких виникають спори. Таке врегулювання відносин у мережі Інтернет цілком обґрунтоване, оскільки попри всю специфіку глобальної мережі неможливо врегулювати відносини виключно одним нормативно-правовим актом чи однією галуззю права. Необхідним вбачається лише розробити однакові рекомендації для всіх країн стосовно вироблення ефективної системи регулювання та використання мережі Інтернет, при цьому враховуючи інтереси суспільства.

Для того, щоб визначити що таке піратство в мережі Інтернет, необхідним вбачається дати визначення поняттю мережі Інтернет.

У Законі України «Про телекомунікації» Інтернет визначається як всесвітня інформаційна система загального доступу, яка логічно зв'язана

⁸⁰ Бутнік-Сіверський О.Б. Економіка інтелектуальної власності /О.Б. Бутнік-Сіверський. – К.: Інст. інт. власн. і права, 2004. – 38 с.

⁸¹ Жарова А.К. Интернет, глобализация и международное право /А. К. Жарова //Журнал ОНС (Общественные науки и современность). – 2004. – № 6. – С. 102.

глобальним адресним простором та базується на Інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами⁸².

Інтернет (Internet – inter + net – об'єднання мереж) – всесвітня комп'ютерна мережа, яка об'єднує мільйони комп'ютерів в єдину інформаційну систему. Інтернет надає найширші можливості вільного отримання та поширення наукової, ділової, пізнавальної та розважальної інформації. Глобальна мережа пов'язує практично всі великі наукові та урядові організації світу, університети та бізнес-центри, інформаційні агентства та видавництва, утворюючи гігантське сховище даних по всіх галузях людського знання. Віртуальні бібліотеки, архіви, стрічки новин містять величезну кількість текстової, графічної, аудіо та відео інформації⁸³.

Інтернет – глобальна соціально-комунікаційна комп'ютерна мережа, призначена для задоволення особистісних і групових комунікаційних потреб за рахунок використання телекомунікаційних технологій⁸⁴.

З технічної точки зору – Інтернет (від англ. Internet) – всесвітня система взаємополучених комп'ютерних мереж, що базуються на комплекті Інтернет-протоколів. Інтернет також називають мережею мереж. Інтернет складається з мільйонів локальних і глобальних приватних, публічних, академічних, ділових і урядових мереж, пов'язаних між собою, з використанням різноманітних дротових, оптичних і бездротових технологій. Інтернет становить фізичну основу для розміщення величезної кількості інформаційних ресурсів і послуг, таких як взаємопов'язані гіпертекстові документи Всесвітньої павутини (World Wide Web) і електронна пошта⁸⁵.

⁸² Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 12. – Ст. 1.

⁸³ Энциклопедия Кругосвет. Универсальная научно-популярная онлайн-энциклопедия [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.krugosvet.ru/enc/nauka_i_tehnika/tehnologiya_i_promyshlennost/INTERNET.html?page=0,0

⁸⁴ Соколов А.В. Метатеория социальной коммуникации /А.В. Соколов. – СПб.: Издательство Михайлова В.А., 2001. – С. 23.

⁸⁵ Шевченко С.І. Мережа Інтернет як складова частина сучасного інформаційного простору України /С.І. Шевченко //Південноукраїнський правничий часопис. – 2012. – №3. – С. 171.

Інтернет по суті є технічним феноменом, однак процеси, які відбуваються в ньому мають на меті обмін інформацією. Тому вивчення та розуміння даного феномена актуально для права інтелектуальної власності в першу чергу.

Виділяються наступні основні риси Інтернету як засобу комунікації: унікальність (відсутність аналогів за ступенем охоплення й можливістю звертання до масової аудиторії); відкритість (потенційна можливість будь-якого представника світового співтовариства виступати як споживачем інформаційних ресурсів, так і їхнім виробником або транслятором); глобальність (відсутність національних або будь-яких інших способів дискримінації людей за ступенем доступу до інформації); нелінійність (альтернативність або багатоваріантність шляхів розвитку глобальної мережі в цілому, а також окремих її сегментів); складність (наявність великої кількості комунікативних каналів, що переплітаються, виступаючих альтернативними джерелами інформації); інтегрованість (взаємопов'язаність окремих елементів мережі в єдине ціле)⁸⁶.

Отже основними ознаки мережі Інтернет є: глобальність; об'єднує в собі безліч комп'ютерних мереж; є інформаційною системою; складність у регулюванні та контролі; містить в собі неосяжну кількість інформації; базується на Інтернет-протоколі.

З появою мережі Інтернет з'явилося нове поняття – віртуальний простір. О.О. Кіпа визначає віртуальний простір, як модельований за допомогою комп'ютера інформаційний простір, де містяться дані про осіб, предмети, факти, події, явища і процеси, представлені в математичному, символічному або в будь-якому іншому вигляді і що перебувають у процесі руху по локальних і глобальних комп'ютерних мережах, або ж відомості, що зберігаються в пам'яті

⁸⁶ Недбай В.В. Інтернет як нова технологія передачі інформації /В.В. Недбай //Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – 2009. – Вип. 16. – С. 276.

будь-якого фізичного або віртуального пристрою, а також іншого носія, спеціально призначеного для їх зберігання, обробки, передачі»⁸⁷.

Простір, в якому розміщено безліч інформації, контроль над якою практично неможливий не отримав належного правового забезпечення, що породжує чимало актуальних проблем, пов'язаних із визначенням правового статусу учасників правовідносин, які виникають у цій сфері. Приблизно 40% населення світу є користувачами мережі Інтернет та кожен день здійснюють певні операції з інформацією у віртуальному просторі, а отже перевірка законності таких операцій державними органами складна та потребує значних фінансових вкладень.

Окрім користувачів мережі Інтернет А.К. Жарова також виділяє таких учасників правовідносин, які виникають в мережі: держава; юридичні особи (оператори зв'язку (технологій); оператори інформації; одержувачі послуг); фізичні особи (автор; власник інформації або інформаційного ресурсу; постачальники змісту інформації)⁸⁸.

Крім визначення кола суб'єктів та їх правового статусу існує чимало проблем, пов'язаних із відсутністю єдиного підходу до: відповідальності провайдера за піратські дії користувачів, за розміщений на сайті піратський контент; відповідальність користувачів за використання контенту в особистих цілях; меж здійснення державного контролю за користувачами; допустимих способів захисту правоволодільцями належних їм прав.

В сучасних умовах Інтернет став звичним та повсякденним засобом передачі будь-якої інформації та, так званого, контенту необмеженою кількістю користувачів у всьому світі. Серед цієї інформації, звичайно, можуть бути й об'єкти, що охороняються авторським правом. Це можуть бути літературний, музичний чи художній твір, комп'ютерна програма, безпосередньо Інтернет-

⁸⁷ Кіпа О.О. Правопорушення в мережі Інтернет /О.О. Кіпа //Часопис Київського університету права. – 2010. – № 4. – С. 346.

⁸⁸ Жарова А.К. О необходимости правовой классификации операторов сети Интернет /А.К. Жарова //Бизнес-информатика. – 2011. – № 3 (17). – С. 61.

сайти та інше. У зв'язку з цим нагальною є потреба у систематизації та реформуванні авторського права у сфері охорони матеріалів, що передаються в мережі Інтернет. Необхідно в певній мірі розширення нормативно-правової бази, яка повинна відповідати сучасним реаліям технічного прогресу⁸⁹. Немоżliвість на міжнародному та національному рівні протидіяти порушенням у глобальній мережі вказує на неготовність до нових умов, які диктуються рівнем розвитку технологій. З моменту широкого розповсюдження Інтернету у світі минуло достатньо часу, однак проблеми, які виникають у даній сфері, не вирішені навіть на половину.

Вже зараз можна говорити про специфічний спосіб (але не про підставу) виникнення правовідносин між фізичними та юридичними особами, які зв'язуються між собою за допомогою Інтернету. Цей специфічний спосіб: 1) неможливо звести до якої-небудь із відомих форм укладення договорів чи виникнення відповідальності; 2) пов'язаний із використанням виключно складного технічного обладнання, яке дозволяє, тим не менше, обходитися без залучення спеціальних пізнань для його застосування; 3) привабливий своєю оперативністю та зручністю у використанні (в тому числі, дозволяє погоджувати умови угод і виконувати їх упродовж кількох секунд); 4) характеризується високим ступенем алгоритмізації відносин між суб'єктами; 5) дає можливість здійснювати юридично значущі дії, що направлені на адресатів і об'єкти, які знаходяться за межами не тільки безпосереднього контролю діючого суб'єкта, але і сфери дії національного законодавства за місцем знаходження, при чому істотно більш простим способом у порівнянні з раніше існуючим. Кожна із зазначених особливостей, у свою чергу, повинна бути відображена у формулюваннях конкретних правових норм (текстах

⁸⁹ Кирилюк А.В. Проблеми захисту авторських прав в мережі Інтернет /А.В. Кирилюк //Часопис цивілістики. – 2014. – № 16. – С. 126.

законодавчих та інших нормативних актів), а також у юридичній техніці регулювання⁹⁰.

В процесі свого розвитку, мережа Інтернет перетворилася з безкоштовної на комерційну, що обумовлює необхідність вироблення нових форм (методів) контролю за правомірністю дій учасників Інтернет-відносин. Необхідним є поєднання контролю в мережі Інтернет із збереженням основних функцій та позитивних моментів, пов'язаних із природою цієї мережі (вільним доступом до інформації). Поява мережі Інтернет стала основним фактором трансформації суспільства в інформаційне, в якому необхідним є вільний доступ до інформації, що повинен здійснюватися в рамках закону без порушення права інших осіб.

За концепцією постіндустріального суспільства інформаційне суспільство визначає нову історичну фазу розвитку цивілізації, в якій головними продуктами виробництва є інформація і знання. Рисами, що відрізняють інформаційне суспільство, є збільшення ролі інформації і знань у житті суспільства; збільшення частки інформаційних комунікацій, продуктів та послуг у валовому внутрішньому продукті; створення глобального інформаційного простору, який забезпечує ефективну інформаційну взаємодію людей, їх доступ до світових інформаційних ресурсів і задоволення їх потреб щодо інформаційних продуктів і послуг⁹¹.

Інформація, розміщена в мережі Інтернет, на сучасному рівні розвитку суспільства відіграє важливе значення. Обмеження доступу до інформаційних ресурсів не доцільно застосовувати як покарання користувачів, які використовують не завжди правомірно розміщені об'єкти права інтелектуальної власності. Слід зауважити, що в практиці окремих країн як засіб відповідальності користувачів, які використовують контент, отриманий

⁹⁰ Войниканис Е.А., Якушев М.В. Информация. Собственность. Интернет: традиция и новеллы в современном праве. – М.: ВолтерсКлувер, 2004. – С. 75 – 76.

⁹¹ Файдевич О.О. Развитие интеллектуальной собственности в мировом информационном пространстве /О.О. Файдевич //Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право. – 2012. – № 1. – С. 269.

незаконним шляхом (завантажений із мережі Інтернет без дозволу автора або правоволодільца), обмеження доступу до мережі Інтернет. Такий підхід порушує основні принципи інформаційного суспільства та принципи рівнозначності покарання до провини особи (справедливості). На даному етапі свого розвитку система «Інтернет» має досить багато недоліків і внаслідок цього виникає величезна кількість невирішених проблем: неузгодженість або відсутність інформаційного законодавства щодо регулювання інтернет-відносин, викрадення тисяч чи мільйонів доларів хакерами; ламання програм та сайтів хакерами; виведення з ладу величезної кількості комп'ютерів; віруси, що також завдають шкоди комп'ютерам; відсутність цензури і цей список можна було б ще довго продовжувати. Все це завдає моральної, а інколи і матеріальної шкоди людям⁹².

Серед проблем, які вимагають першочергового вирішення у сфері функціонування мережі Інтернет, О.Ю. Битяк цілком слушно наголошує на необхідності:

- вироблення міжнародних правил користування мережею на базі тих нормативно-правових актів, які вже прийняті як міжнародно-правові, та з урахуванням напрацювань національного законодавства;

- визначитися відносно віднесення Інтернету до засобів масової інформації та, відповідно, поширення законодавства щодо ЗМІ на Інтернет, враховуючи, що це зовсім інша сфера соціальної та інформаційної взаємодії людей, яка вимагає (обумовлює) зовсім інших підходів до правового забезпечення;

- враховуючи значне зростання протизаконних управлінських, економічних, фінансових, юридичних тощо (крадіжки, тероризм, кіберзлочинність) операцій, що здійснюються з використанням мережі, зростання в Інтернет-просторі асоціальних елементів і осіб, які грубо

⁹² Коваленко Л.П. Деякі питання інтернет-відносин /Л.П. Коваленко /[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/2575/1/Kovalenko_89%E2%80%939399.pdf

порушують норми моралі, визначитися щодо заходів відповідальності (кримінальної, адміністративної, матеріальної) стосовно суб'єктів цієї діяльності;

– для формування відповідних правил держава має встановити не лише заходи карального, примусового чи адміністративного характеру, а й розглянути можливості визначення заходів, які б стимулювали досягнення певного стану мережі (інформації в ній), яка б відповідала виробленим людством цінностям як і правовим нормам. У цьому питанні важливе значення має саморегулювання в системі соціальних комунікацій Інтернету, як це відбувалося на початку його зародження;

– чітке розмежування правового врегулювання технічних проблем, питань організаційного характеру, не пов'язаних із розповсюдженням інформаційної, але пов'язаних з безпекою мережевою, а також питань стосовно створення, використання, розповсюдження, збереження інформації, а відповідно врегулювання відносин, які виникають у цих сферах;

– вбачається недоцільним та неефективним розроблення та прийняття єдиного та узагальнюючого нормативно-правового акта (закону) щодо Інтернету, оскільки важко собі уявити, як у ньому можуть бути об'єднаними всі Інтернет-сервіси, технічні, функціональні, інформаційні, соціальні, економічні компоненти (складові). Питання порушення прав інтелектуальної власності, кіберзлочинності, принижуючої, непристойної інформації, недобросовісної реклами, приватної інформації, конфіденційної, державної таємниці, порушення прав особи та відповідальності за них, в тому числі через Інтернет, мають регулюватися в законах (законодавчих актах), які регулюють певні відносини⁹³.

Р.Б. Шишка вважає доцільним проведення кодифікації права інтелектуальної власності та наголошує на тому, що Кодекс інтелектуальної

⁹³ Битяк О.Ю. Правове регулювання суспільних відносин, пов'язаних із використанням мережі Інтернет /О. Ю. Битяк //Проблеми законності: зб. наук. пр. /відп. ред. В. Я. Тацій. – Х.: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2015. – Вип. 129. – С. 205 – 206.

власності має бути комплексним і охоплювати інноваційний напрям. Тим більше, що законодавство у цих сферах стабілізувалось і сформувались їх окремі підгалузі та інститути, виокремились матеріально-правовий та процесуально-правовий напрямки⁹⁴.

Загалом, у науковій доктрині сформувалось два підходи до правового регулювання відносин в мережі Інтернет:

1. Внесення зміни до існуючого законодавство, однак із створенням окремого розділу, або нормативно-правового акту, який би містив загальні положення про Інтернет: поняття, ознаки, розмежування відповідальності між суб'єктами Інтернет-відносин, основні правові та технічні способи захисту прав особи в мережі Інтернет та тому подібне.

2. Створення окремого закону або навіть окремою галузі права, яка б регулювала відносини в мережі Інтернет.

Перший підхід вбачається більш обґрунтованим і логічним, оскільки неможливо врегулювати всі відносини, які існують в мережі Інтернет в рамках однієї галузі права, до того ж більшість відносин вже є урегульованими і потребують лише удосконалення, як наприклад в праві інтелектуальної власності (питання вільного доступу до творів культури, доступу до інформації у навчальних цілях та ін.). Різноманітність та велика кількість відносин, які існують в мережі Інтернет, унеможлиблює створення окремого законодавчого акту, який би врегулював всі ці відносини, однак основні положення щодо категорій, суб'єктів, об'єктів, відповідальності цілком можливо виокремити у самостійний законодавчий акт.

С.М. Ягодзінський, С.П. Храбан наголошують на необхідності державного втручання у відносини в мережі Інтернет, а саме до сфери розробки і втілення спеціальних методів впливу, які б були дієвими у віртуальному просторі. На думку авторів, необхідне створення спеціальних правових норм,

⁹⁴ Шишка Р.Б. Кодифікація законодавства у сфері інтелектуальної власності: за та проти /Р.Б. Шишка //Вісник Запорізького національного університету. – 2013. – № 3. – С. 87.

які б регулювали такі відносини так би мовити «з нуля», тобто наголошується на потребі створення специфічної галузі права, яка об'єднувала б у собі всі норми, що регулюють відносини в кіберпросторі⁹⁵.

Більшість існуючих нормативно-правових актів потребує удосконалення у зв'язку з появою Інтернет-відносин.

По-перше, необхідно ввести у правове поле категорії, які використовуються у цифровій мережі (наприклад, хостер, контент, провайдер, авторизація та ін.).

По-друге, визначити суб'єктів мережі Інтернет, їх права та обов'язки на законодавчому рівні.

По-третє, розробити ефективні методи боротьби з Інтернет-злочинністю, використовуючи сучасні технологічні та організаційні методи.

По-четверте, врегулювати ступінь та межі державного втручання у відносини в мережі Інтернет.

Перелік задач, що потребують вирішення досить великий, однак врегулювання принаймні зазначених чотирьох пунктів призведе до зняття багатьох проблем, які існують у сфері охорони об'єктів авторського права в мережі Інтернет.

Для чіткого правового регулювання суспільних відносин, що виникають у зв'язку з використанням глобальної мережі Інтернет, О.О. Кіпа визначає за необхідне:

- конкретизацію та уніфікацію таких правових категорій, як: віртуальний простір, інтернет-суспільство, інтернет-відносини, інтернет-злочинність та перманентна підтримка усіх законодавчих актів, що регулюють інтернет-відносини в актуальному стані, адже сучасні інформаційні технології розвиваються шаленими темпами;
- законодавче визначення класифікації інформаційних прав громадян у мережі Інтернет, з'ясування характеру та особливостей правозастосування

⁹⁵ Ягодзінський С.М. Правове врегулювання в умовах інформаційного суспільства /С.М. Ягодзінський, С.П. Храбан //Наука і молодь. Гуманітарна серія: Збірник наукових праць. – К.: НАУ, 2004. – С. 145.

юридичних норм, що регулюють діяльність користувачів цієї мережі в Україні і, насамперед, її UA сегмента;

- законодавче визначення меж державного втручання у суспільні відносини, пов'язані з використанням мережі Інтернет;

- розширення дії кримінальної відповідальності за протиправне використання можливостей мережі Інтернет (розповсюдження нелегального матеріалу, несанкціоноване перехоплення інформації, комп'ютерний саботаж, тощо);

- посилення правового забезпечення безпеки інформаційних систем, а також відповідальність адміністраторів баз даних та інших посадових осіб, які забезпечують експлуатацію комп'ютерних інформаційних систем⁹⁶.

Необхідність врегулювання даних суспільних відносин у мережі Інтернет цілком обґрунтована, утім, розширення дії кримінальної відповідальності за протиправне використання можливостей мережі Інтернет спірне питання, щодо якого виникає безліч дискусій.

Вбачається слушною позиція Я.О. Шашенкова, який наголошує: «На Інтернет не можна поширювати правила, що розраховані на вже традиційні засоби поширення інформації, як-то телебачення і радіомовлення, оскільки він дозволяє користувачам самостійно здійснювати вибір, контролювати зміст і відсторонювати себе від небажаної інформації, так само як обирати книги за своїми інтересами у публічній бібліотеці. На дорослих користувачів покладається обов'язок керувати вибором і контролювати зміст, який досягає їх дітей. Такі засоби пропонуються в Інтернет як на платній, так і безоплатній основі. Таким чином, здійснювати державний контроль у мережі Інтернет необхідно, однак межі цього контролю слід чітко окреслити та не допускати будь-яких порушень прав людини і громадянина на право на свободу думки і

⁹⁶ Кіпа О.О. Правопорушення в мережі Інтернет /О.О. Кіпа //Часопис Київського університету права. – 2010. – № 4. – С. 349.

слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, на вільне збирання, зберігання, використання і поширення інформації»⁹⁷.

Таким чином розвиток інформаційного суспільства суттєво впливає на відносини, пов'язані з використання інформації, в тому числі в мережі Інтернет, та обумовлює необхідність визначення спеціальних як організаційних, так і правових засад їх регулювання.

Поява мережі Інтернет стала основним фактором трансформації суспільства в інформаційне. Вільний доступ до інформації повинен здійснюватися в рамках закону з дотриманням права інших осіб.

Державний контроль необхідний у мережі Інтернет, однак він не повинен порушувати права людини та громадянина на доступ до інформації, тому важливе значення має визначення меж втручання держави у відносини в мережі Інтернет, з урахуванням інтересів всього суспільства.

За умови відсутності єдиного спеціального закону про мережу Інтернет, відносини, які виникають в цій сфері регулюються нормами різних галузей права. Поряд зі спеціальними положеннями, які безпосередньо стосуються відносин в мережі Інтернет, також застосовуються загальні положення з урахуванням специфіки цифрової мережі. У зв'язку з цим, враховуючи багатоаспектність відносин, які виникають в мережі Інтернет, вбачається доцільним удосконалювати їх правове регулювання шляхом внесення змін та доповнень до окремих нормативно-правових актів.

2.2. Поняття та ознаки піратства в мережі Інтернет

В останні роки в юридичній літературі приділяється значна увага дослідженню піратства в авторському праві та суміжних правах. Але в умовах сьогодення більш актуальною стала тема піратства в мережі Інтернет. З появою Інтернету та його поширенням активізувалася піратська діяльність у зазначеній

⁹⁷ Шашенков Я.О. Правове регулювання інформаційних відносин в Інтернет-просторі /Я.О. Шашенков //Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 48. – С. 308.

сфері, оскільки розповсюдження піратської продукції в мережі є більш швидким та потребує менших витрат. Відносно недавно для того, щоб виготовити піратський продукт, необхідно було скопіювати об'єкт авторського права або суміжних прав, записати його на певному носії (касеті, дисках), знайти продавця продукції, тобто вкласти чималі кошти та зусилля. В умовах сьогодення це можливо зробити не виходячи з дому, не маючи ніякого досвіду та майже без фінансових витрат. Піратська культура стала частиною нашого повсякденного життя в мережевому суспільстві⁹⁸.

Перенесення зростаючої кількості літературних творів, фільмів, комп'ютерних програм у цифрове середовище породжує реальну загрозу зміни та фальсифікації цих творів, створення дешевих і високоякісних копій, їх широкого розповсюдження з порушенням авторських прав. Користувачі комп'ютерів зі спеціальними пристроями отримують можливості запису та перезапису з подальшим їх відтворенням на будь-якому побутовому пристрої. Існує також реальна загроза підробки знаків для товарів і послуг, поширення комп'ютерного піратства тощо⁹⁹.

База даних мережі Інтернет містить такий масив інформації, на перегляд якого людині не вистачило б всього життя. І кожен день інформації стає все більше, що ускладнює процес пошуку авторами та правоволодільцями нелегального контенту. На наступний день, або навіть через декілька годин чи хвилин після вилучення такого контенту із мережі, пірати знов розміщують його, при цьому навіть на тому ж сайті.

Поширення Інтернет-піратства відбувається завдяки недосконалості законодавства та відсутності дієвого механізму впливу на порушників авторського права і суміжних прав в Інтернеті.

⁹⁸ Castells M., Cardoso G. Piracy Cultures Editorial Introduction /M. Castells, G. Cardoso //International Journal of Communication. – 2012. – № 6. – P. 827.

⁹⁹ Жаров В.О. Захист права інтелектуальної власності в Україні: [навч. посіб.] /В.О. Жаров – К.: Інст. інт. власн. і права, 2005. – С. 27.

Інтернет-піратство має глобальний характер, його неможливо побороти в окремій країні. Але світова спільнота і кожна окрема країна намагаються розробити дієвий механізм спрощеного та прискореного захисту авторського права в мережі Інтернет. На це спрямовані такі законодавчі акти та законопроекти, як: Директива ЄС «Про електронну комерцію» №2000/31/ЕС від 08.06.2000 р.; Закон HADOPI, Франція, 2009; Digital Millennium Copyright Act (DMCA), США, 1998; ACTA – The Anti-Counterfeiting Trade Agreement¹⁰⁰.

Визначення поняття та основних ознак піратства в мережі Інтернет – це необхідна умова для боротьби з ним. Для того щоб здійснювати належну охорону об'єктів авторського права і суміжних прав необхідно розуміти ті проблеми, з якими зіштовхнулися практики та науковці в останні десятиліття.

У науковій доктрині не вироблено єдиного підходу щодо визначення сутності піратства в мережі Інтернет та переліку дій, які дійсно є порушенням авторських та суміжних прав. При цьому в основу розмежування піратства та правомірної поведінки покладено такий критерій, як розповсюдження та копіювання об'єктів авторського права і суміжних прав в особистих цілях.

Як вже було зауважено при визначенні піратства у сфері авторського права та суміжних прав, однією з основних його ознак є отримання матеріальної або моральної вигоди та значної шкоди, яка була нанесена автору або правоволодільцю. При дослідженні піратства в мережі Інтернет, з урахуванням того що ми живемо у час інформаційних технологій та потребуємо доступу до інформації, критерій наявності значної шкоди та мети пірата щодо отримання вигоди є також необхідним.

У зв'язку із важливим значенням розміру завданої шкоди для характеристики піратства, здається доцільним розрізнення «власне піратства» та «м'якого піратства», сутність якого полягає у порушенні авторських прав,

¹⁰⁰ Беззуб І. Боротьба з інтернет-піратством в Україні: оцінки експертів /І. Беззуб. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuvip.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=874:internet-piratstvo&catid=8&Itemid=350.

що супроводжується завданням інтересам автора незначної за розміром матеріальної шкоди або лише моральної шкоди.

Разом із тим, на нашу думку, було б невиправданим обмеженням інтересів авторів не надавати їм захист прав у кожному випадку «м'якого піратства». Такий захист має бути наданим, однак із врахуванням при цьому також і інтересів особи, яка вчинила піратство.

Вихід із колізії інтересів, що тут виникає, вбачається у встановленні додаткових умов покладення відповідальності на особу, що порушила таким чином права автора. Справедливим було б, як здається, покладення на автора, що звернувся з позовом про порушення його прав в результаті «м'якого піратства» тягарю доведення факту піратства, а у випадку, коли буде встановлено незначний розмір матеріальної шкоди або факт завдання лише моральної шкоди, також і обов'язку доведення наявності умислу порушника. Таким чином, майнова відповідальність покладається саме на тих, хто навмисне порушив права автора, і завдяки цьому, на чільне місце, буде виступати не компенсаційна а виховна функція відповідальності.

Зазначимо також, що від піратства слід відрізняти зовнішньо схожі на них дії, котрі, разом із тим, не мають усіх ознак піратства. Йдеться про ті ситуації, коли неправомірне використання об'єктів авторського права і суміжних прав здійснюється не з метою отримання прибутку або іншої вигоди, а в цілях долучення інших осіб до результатів інтелектуальної, творчої діяльності, їх рекламування тощо. У зв'язку з відсутністю кваліфікаційних ознак такого правопорушення, як піратство, зазначені порушення, доцільно іменувати інакше, наприклад, «нібито піратство», підкреслюючи цим подібність цих явищ і, разом із тим, їхню нетотожність. Практичним наслідком запровадження зазначеної категорії могло б бути встановлення відповідальності за «квазіпіратство» (а вона має бути, оскільки йдеться про порушення прав автора) у випадку, коли позивачем буде доведена вина порушника.

А.М. Ракімова вважає, що Інтернет-піратство – це нелегальне копіювання та розповсюдження матеріалів, що охороняються авторським правом, для особистого або комерційного використання¹⁰¹.

Компанією з тиражування дисків Інтернет піратство визначається, як: безкоштовне, нелегальне розповсюдження мультимедійного контенту (програм, фільмів, музики і т.д.) без дотримання авторського права¹⁰².

На нашу думку наведені визначення піратства в мережі Інтернет потребують уточнення, оскільки порушенням визнається посягання лише на об'єкти авторського права, неправомірним визнається особисте використання.

А.К. Молчанова та А.А. Хрисьова у своїй статті оперують терміном цифрове піратство та визначають його як неліцензоване копіювання та розповсюдження інтелектуальної власності в цифровому середовищі. Вказаний термін активно використовується останні два десятиліття у зв'язку з розвитком комп'ютерних технологій та Інтернету. Даний вид піратства бере свій початок з моменту появи цифрових об'єктів авторського права¹⁰³.

Слід зауважити, що терміни цифрове піратство та Інтернет-піратство в наукових дослідженнях використовуються як синоніми та позначають піратство, яке здійснюється в мережі Інтернет.

О.В. Стовпець для позначення порушення авторських прав в мережі Інтернет використовує категорію «кібер-піратство»: «Актуальність філософського аналізу нового соціокультурного явища сучасності – кібер-піратства – обґрунтовується неоднозначністю його суспільних оцінок. Одна сторона в цій «глобальній суперечці» заявляє, що кібер-піратство (та його істотна складова – порушення авторського права в інтернет-просторі) є безперечним злочином, та має каратися за всією строгістю закону. Проте існує

¹⁰¹ Ракімова А.М. Об интернет-пиратстве /А.М.Ракімова /[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30925960

¹⁰² Інтернет піратство. Плюсы и минусы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cdcola.com/articles/analyze/internet_piraty

¹⁰³ Молчанова А.К. Проблема цифрового пиратства в сфере дистрибуции развлекательного контента в России /А.К. Молчанова, А.А. Хрысьёва //Инновации в науке. – 2013. – № 19. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/problema-tsifrovogo-piratstva-v-sfere-distributsii-razvlekatelnogo-kontenta-v-rossii-1>

й протилежна думка: сьогодні «копірайт» (та звинувачення в його порушенні) все частіше використовується в якості інструменту пресингу на незалежні (в т.ч. й дисидентські) ЗМІ та різного роду ресурси в Інтернеті, які нерідко надають достатньо цінну інформацію на безоплатних умовах невизначеному колу користувачів»¹⁰⁴.

Більш розширений підхід до визначення піратства в мережі Інтернет запропоновано у дослідженні А. Пархоменко та Р. Солод. Інтернет піратство визначається як відтворення і розповсюдження мережею Інтернет контрафактних примірників творів, а саме: фільмів, музичних творів, комп'ютерних програм (у тому числі надання доступу до неліцензійних копій програмних продуктів з використанням Інтернету), ігор, інших об'єктів інтелектуальної власності, без дозволу автора чи іншої особи, яка має авторське право і/або суміжні права, або без виплати винагороди за використання творів у встановленому законом порядку¹⁰⁵.

Позитивним у наведеному визначенні є визначення неправомірних дій, внаслідок яких допускається піратство, а саме неправомірне використання та використання без виплати винагороди. При цьому передбачається дві моделі поведінки користувача: оплатити твір чи отримати дозвіл на використання, оскільки в окремих випадках автори не заперечують проти розповсюдження їх продукції на безоплатній основі. Недоліком наведеного визначення Інтернет-піратства є використання поняття «контрафактні примірники творів».

Правоволодільці та автори творів певною мірою сприяють поширенню піратства в мережі Інтернет. Незручність оплати та складність пошуку ліцензійного контенту стимулює діяльність піратів, а правоволодільці замість того щоб знаходити консенсус, розвивати конкуренцію, вимагають збільшення відповідальності та застосування санкцій до якомога більшого кола осіб.

¹⁰⁴ Стовпець О.В. Соціально-філософський погляд на кібер-піратство як засіб ідеологічного впливу в інформаційному суспільстві /О.В. Стовпець //Філософські обрії. – 2012. – Вип. 27. – С. 69.

¹⁰⁵ Пархоменко А. Механізми захисту від Інтернет-піратства в Україні /А. Пархоменко, Р. Солод //Інтелектуальна власність. – 2012. – № 10. – С. 58.

Інтернет-піратство – це специфічний вид правопорушення, важливою рисою якого є відношення спільноти до дій, які по суті є незаконними, але для пересічного громадянина вже давно увійшли у повсякденну практику. Інтернет більшістю користувачів вважається територією з вільним доступом до інформації.

Д. Тодд вказує на те, що цифрове піратство має позитивний момент, оскільки розміщення в Інтернет мережах неавторизованого контенту може сприяти збільшенню легальних продажів, якщо вони відповідають вимогам якості, справедливої ціни і зручності¹⁰⁶. Справедлива ціна та зручність у доступі – одні з найбільш важливих критеріїв для користувачів, які слугуватимуть зменшенню рівня піратства в декілька разів.

Інтернет-піратство (що навіть не є коректним терміном, оскільки має на увазі отримання наживи) не руйнує сферу високих технологій та індустрію розваг. Навпаки, піратство є рятівником ринку результатів інтелектуальної діяльності та інструментом вірусної реклами і розширення ринку. Коли в 2012 році був закритий популярний файлообменник Megaupload, споживання цифрового контенту на сайтах правовласників збільшилося, як і необхідно було на це розраховувати. Але був і несподіваний побічний ефект: за даними дослідження Мюнхенської школи менеджменту і Бізнес-школи Копенгагена, світові касові збори фільмів з невеликими бюджетами знизилися. Виграли від закриття торрен-трекера тільки блокбастери з мільярдними бюджетами. Це доводить, що незаконний обмін файлами – можливо, найекономніший з нині доступних способів реклами та інструмент просування інтелектуального продукту на ринку¹⁰⁷.

Поширенню піратства сприяє також розміщення реклами, яка супроводжує піратські сайти.

¹⁰⁶ Тодд Д. Цифровое пиратство. Как пиратство меняет бизнес, общество и культуру: монография /Д. Тодд. — Москва: Альпина Бизнес Букс, 2013. — С. 142 — 148.

¹⁰⁷ Харченко В.Б. Монетизація інтелектуального піратства як перспективний напрям протидії злочинам, що посягають на результати творчої діяльності /В.Б. Харченко //Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право. — 2013. — № 1082. — вип. 16. — С. 125.

Інтернет піратство, яке заробляє на рекламі, – це реальна і зростаюча загроза не тільки творцям контенту, чий бізнес воно підриває, а й надійності цифрової рекламної екосистеми, яка розвивається протягом двох останніх десятиліть.

Наявність реклами відомих брендів на піратських сайтах як би надають цим сайтам вид легітимності і вводять в оману потенційних споживачів. Шкода заподіюється учасникам ринку, які заробляють на розповсюдженні безкоштовного для користувача і легітимному контенті з рекламою¹⁰⁸.

Розробники ПО створюють софт для того, щоб реклама в інтернеті – яка все частіше автоматизовано купується – не потрапляла на піратські сайти. Наприклад, випустили софт Veri-Site Certification (TM) для рекламних мереж. Компанія з розміщення реклами в онлайні Tremor Video стала першою сертифікованою, тобто гарантує своїм клієнтам, що їх реклама не з'явиться у піратів. Британія застосовує такий підхід в новому ракурсі: користувачів будуть повідомляти про те, що сайт звинувачується в піратстві в поп-ап банері, причому цей банер буде закривати рекламу брендів на сайті. Для цього відділ поліції, який займається піратством (Piracy) буде застосовувати технологію розробника ПЗ Project Sunblock, яка подає такий софт брендам для попередження демонстрації їх реклами на порносайтах¹⁰⁹.

Специфіка піратства в мережі Інтернет виявляється через його особливі риси, зокрема особливості способів використання об'єктів авторського права та суміжних прав в мережі. А. Дмитриєва, Д. Савельєв, у своєму дослідженні вказали на певні особливості авторського права в мережі Інтернет, а саме: стрімко зменшується значення понять матеріального екземпляру і копії творів, на яких будувалося авторське право як правова наука і як галузь економіки; вартість створення електронних копій «екземпляра» прагне до нуля; для

¹⁰⁸ Михайлов И.А. Пиратские сайты в Украине и размещение рекламы на них /И.А. Михайлов //Українська Анти-Піратська Асоціація (УАПА). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://legalcontentua.com/ru/archives/473>

¹⁰⁹ Как мир боролся с онлайн-пиратством в июле 2014 года. – [Електронний ресурс]. – Инициатива «Чистое небо». – Режим доступу: <http://legalcontentua.com/ru/archives/623>.

регулювання введено поняття «доведення твору до загального відома таким чином, що будь-яка особа може отримати доступ до твору ..., причому важливим в ньому є доступ, який стає, в якійсь мірі, більш важливим поняттям, ніж копіювання; існуючий інформаційний простір став ще більш високоінтегрованим і транскордонним з приходом поняття хмарних технологій, що в праві на даний момент досліджується в недостатній мірі; виникають нові особливості, пов'язані з ідентифікацією особи, формою угод, колективною творчістю, державним управлінням, фінансовими розрахунками і багато інших¹¹⁰.

Поряд з проблемою нематеріальності форми вираження об'єкта авторського права і суміжних прав та складністю контролю за їх використанням, постає проблема виокремлення суб'єктів відносин в мережі Інтернет. О.І. Харитонova наголошує на необхідності встановлення належного суб'єкта правопорушення в мережі Інтернет та необхідності розробки чіткого механізму захисту прав авторів у мережі Інтернет із встановленням суб'єктів правовідносин, що виникають, специфіки їх об'єкту¹¹¹.

Як зауважує Кетрарь А.А. розміщення будь-якого твору або об'єкта суміжних прав у мережі Інтернет вважається правомірним виключно за умови надання відповідного дозволу правовласником. Як бачимо, виходячи з судової практики, що склалася в Україні, відповідачами по даній категорії справ виступають як правило власники веб-сайтів, на яких незаконним чином розміщується контент, але на нашу думку, не менш важливим є такий аспект, як скачування незаконно завантажених в Інтернет об'єктів звичайними користувачами Інтернет-послуг¹¹².

¹¹⁰ Дмитриева А. Авторское право в Интернете: конфликты, распределение ответственности и варианты регулирования /А. Дмитриева, Д. Савельев /[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.russianlaw.net/files/law/doc/a276.pdf>.

¹¹¹ Харитонova О.І. Порівняльно-правові дослідження піратства, контрафакції та плагіату за законодавством України та Польщі /О.І. Харитонova //Часопис цивілістики. – 2014. – № 16. – С. 226.

¹¹² Кетрарь А.А. Правові проблеми захисту авторських та суміжних прав від піратства в мережі Інтернет /А.А. Кетрарь //Часопис цивілістики. – 2013. – №14. – С. 143 – 144.

Інтернет піратство завдає шкоди митцям, як відомим так і початківцям, які створюють контент, а також технікам – звукорежисерам, редакторам, дизайнерам, програмістам програмного забезпечення та ігор. Піратство також шкодить законослухняним споживачам, які повинні платити більшу ціну за контент, насолоджуватися меншим вмістом або відносно низькою якістю контенту, або платити більше за доступ до мережі Інтернет, щоб компенсувати витрати на піратство¹¹³.

У наукових дослідженнях висловлюється позиція щодо необхідності відповідальності звичайних користувачів мережі Інтернет за завантаження неліцензійного контенту. Необхідно погодитися з тим, що вчинення правопорушення не виправдовується ні тим, що ми звикли отримувати інформацію на безоплатній основі, ні тим, що необхідність доступу до інформації вже стала основою життя, ні ціновою політикою володільців прав. Однак запровадження практики застосування суттєвих обмежень та відповідальності до користувачів не принесуть позитивного ефекту, а лише викличуть обурення у суспільстві. У зв'язку з цим постає необхідність вироблення моделі співробітництва правоволодільців, користувачів, суспільства, в якій будуть враховані інтереси всіх сторін, та задоволені вимоги не тільки творці, а й звичайних громадян. Таке співробітництво буде слугувати дотриманню законів та формуванню негативного ставлення до піратських дій.

Повне ігнорування позитивного ефекту неавторизованої дистрибуції з боку правовласників і їх лобістів – свідчення того, що «цифровий перехід» ще не завершений. Головне, що не завершена трансформація бізнес-стратегії контентної індустрії і свідомості її діячів, які, будучи поставлені перед фактом масового нелегального з погляду нинішнього авторського права копіювання, все ще мислять стандартами індустріальної епохи, коли будь-яке копіювання

¹¹³ Written Testimony Submitted for the Record of Daniel Castro Senior Analyst, Information Technology and Innovation Foundation (ITIF) on «Targeting Websites Dedicated To Stealing American Intellectual Property» before the Senate Committee on the Judiciary U.S. Senate February 12, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.itif.org/files/2011-coica-testimony.pdf>.

розцінювалось як злочин і реальний збиток. Прихильність до застарілих моделей бізнесу змушує індустрію, правовласників і авторів на абсурдну в межах будь-якого ринку війну: «якщо раніше видавець за допомогою авторського права боровся з видавцем недобросовісним, то тепер видавець бореться з користувачами», тобто із самими споживачами продукції індустрії¹¹⁴.

Інтернет охоплює весь світ і містить безмежну кількість об'єктів авторського права та суміжних прав. Права авторів порушуються кожену секунду, більша кількість порушників залишається без відповідальності. Законодавство та практика вирішення спорів з приводу піратства в мережі Інтернет в більшості країн світу ще тільки на етапі становлення. Україна входить до числа країн з дуже низьким рівнем охорони прав авторів та правоволоділців в мережі Інтернет. Однак, теоретичні розробки та практика інших держав повинні стати надійним підґрунтям для подальшого вдосконалення практики боротьби із цим особливим видом правопорушень.

Отже, піратство в мережі Інтернет – це правопорушення, яке здійснюється в цифровій мережі, передбачає використання та розповсюдження нелегального контенту з метою отримання прибутку чи іншої вигоди (у тому числі морального характеру), завдає значної шкоди інтересам авторів та (або) правоволоділців, користуючись при цьому підтримкою значної частини суспільства – прихильників вільного доступу до інформації.

Інтернет-піратство – це специфічний вид правопорушення, важливою рисою якого є ставлення спільноти до дій, які по суті є незаконними, але для пересічного громадянина увійшли у повсякденну практику. Воно є різновидом ІТ-піратства, яке здійснюється у сфері інформаційних технологій, з використанням новітніх можливостей техніки, відрізняється швидкістю розповсюдження та якістю піратської продукції.

¹¹⁴ Авторские права в интернете и общественный договор [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.chaskor.ru/article/avtorskie_prava_v_internete_problema_piratstva__27760.

При цьому доцільно розрізняти стосовно порушень авторських прав у мережі Інтернет категорії «піратство» і «нібито піратство». Останнє за зовнішніми ознаками нагадує піратство, але відрізняється від нього тим, що неправомірне використання об'єктів авторського права і суміжних прав здійснюється не з метою отримання прибутку або іншої вигоди, а в цілях залучення інших осіб до результатів інтелектуальної, творчої діяльності, їх рекламування тощо.

До специфічних ознак піратства в мережі Інтернет відносяться: сприйняття користувачами піратства в мережі Інтернет позитивним та закономірним явищем; відсутність територіальних меж піратської діяльності; використання новітніх технологічних досягнень при здійсненні такої діяльності; неможливість контролю з боку держави за всіма порушеннями прав творців у мережі Інтернет; низька вартість електронних екземплярів.

2.3 Ставлення суспільства до піратства в мережі Інтернет та вплив піратських партій на громадську думку

Піратство в мережі Інтернет розглядається не лише як порушення авторських прав, а й як закономірне явище розвитку цифрових технологій, протест проти обмеження вільного доступу до результатів творчої діяльності в мережі.

У сучасному суспільстві сформувалися два протилежних підходи до піратства в мережі Інтернет. Більш поширеним є підхід, відповідно до якого піратство вважається небезпечним, руйнівним для суспільства явищем, з яким обов'язково необхідно вести боротьбу. Піратство завдає шкоди творцеві об'єкту, економіці країн, національній культурі та суспільству, оскільки не отримується якісна продукція. Відповідно до другого підходу піратство розглядається як невід'ємна складова сучасного інформаційного суспільства. Основними аргументами прихильників даного підходу є: 1) суспільство має право на вільний доступ до культури (до результатів творчості інших осіб); 2)

занадто високі ціни на певні твори; 3) обмеження окремих держав у доступі до творів (наприклад, заборона деяких комп'ютерних ігор); 4) обмеженість доступу громадян до об'єктів авторського і суміжних прав в країнах, що розвиваються.

В.О. Жаров також виділяє два погляди на охорону авторського права на об'єкти інтелектуальної власності в мережі Інтернет. Згідно з першим, глобальна мережа Інтернет, як техногенне явище, створене людиною, розвивається за законами, які діють в інших сферах людського життя. Отже, і регулюватись воно має тими самими законами. Такої думки дотримуються ті користувачі, які сповідують принципи копірайта («copyright»). На інших позиція стоять ті, хто підтримує принципи копілефту («copyleft»). Вони стверджують, що Інтернет задумувався як вільне середовище, котре ґрунтується на положеннях загальнодоступності і відкритості інформації, а тому не може підкорятись тим чи іншим законам, особливо тим, які нездатні його регулювати. Його розвиток повинен бути саморегульованим на основі внутрішніх правил»¹¹⁵.

У першу чергу піратство підтримується пересічними громадянами, які не хочуть (не в змозі) платити гроші за те, що вони можуть завантажити з всесвітньої мережі Інтернет безоплатно. Однак підтримка не обмежується лише такими користувачами. Слід зауважити, що в сфері виробництва об'єктів авторського і суміжних прав (наприклад, розробки комп'ютерних ігор) деякі автори, правовласники не тільки не засуджують піратські дії, але й використовують їх як рекламу.

В. Ковальський також вказує на дві позиції, які склалися по відношенню до піратства (контрафакції). Прибічники однієї позиції, носіями якої є суб'єкти законодавчої ініціативи, контролюючі органи, імпортери та правоволодільці права інтелектуальної власності, вважають, що це є зло для держави,

¹¹⁵ Жаров В.О. Захист права інтелектуальної власності в Україні: [навч. посіб.] /В. О. Жаров – К.: Інст. інт. власн. і права, 2005. – С. 39.

суспільства та економіки. Друга позиція, що є неформально поширеною думкою серед продавців, виробників-бізнесменів та загалу споживачів, полягає в тому, що це є ніби благо та захист від поширення занадто дорогої ліцензованої продукції¹¹⁶.

Правоволодільці вимагають посилення відповідальності, залучення до боротьби з правопорушниками провайдерів та інших суб'єктів відносин в мережі Інтернет. Користувачі невдоволені обмеженнями, які накладаються, оскільки звикли до користування мережею без обмежень та безоплатно. У зв'язку з цим актуального значення набуває визначення ефективних шляхів узгодження інтересів авторів, правоволодільців, користувачів та держави.

Л. Лессиг в своїй книзі «Вільна культура» висловлює свої думки щодо піратства в Америці: «Я теж поборник власності, особливо того важливого її різновиду, яку містер Валенти любовно називає «інтелектуальною». Я переконаний, що «піратство» – зло, а правильно побудований закон повинен його карати де б воно не було – в онлайні чи ні. Але за цими простими міркуваннями ховається куди більш фундаментальне питання і набагато більш драматичні зрушення. Боюся, якщо ми як слід не розглянемо їх, війна за позбавлення Інтернету від «піратів» призведе до втрати тих цінностей, на яких споконвіку ґрунтувалася наша культура. Ці цінності, побудовані на ставі восьмидесятилітній традиції нашого республіканського ладу, гарантували авторам право вільно творити, відштовхуючись від надбання минулого, і захищали творців від свавілля влади¹¹⁷. Л. Лессиг привертає увагу до проблеми, коли жорсткі методи охорони авторських і суміжних прав від піратства можуть призвести до обмеження розвитку культури. Прикладом такого обмеження слугує заборона на переробку твору без згоди автора, при цьому навіть коли твір був отриманий законним способом. Ремікси та кавер-версії популярних пісень таким чином є незаконним. Тому важливо передбачити застереження,

¹¹⁶ Ковальський В.С. Захист права інтелектуальної власності. Проблема контрафакту /В.С. Ковальський //Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2007. – № 6 (38). – С. 17.

¹¹⁷ Лессиг Л. Свободная культура/Пер. с англ. – М.: Прагматика Культуры, 2007. – С. 40.

щодо можливості використання оригінального твору іншими особами в особистих цілях без мети отримання вигоди.

Враховуючи, що піратство в мережі Інтернет сприймається як позитивне і негативне явище, що впливає на визначення політики регулювання відносин у зазначеній сфері, необхідним є дослідження аргументації кожного із підходів.

І.А. Биков визначає, що інтернет-ідеологія має такі характерні риси:

- індивідуалізм, уявлення про людину, як про нематеріальний об'єкт або, як мінімум, громадянина світу;
- антидержавництво та антибюрократизм;
- свобода слова, що переходить в заперечення прав на інтелектуальну власність¹¹⁸.

О. Штефан стверджує, що піратство завдає шкоди усім особам, які задіяні у процесі створення, відтворення і розповсюдження об'єктів авторського права. Автори не отримують винагороди за використання своїх творів; видавці, виробники фонограм, розповсюджувачі – не отримують відповідного прибутку та втрачають частину потенційних покупців; покупці – з одного боку, мають комерційну вигоду, купуючи дешеві піратські твори, а з іншого – користуються неякісною продукцією; держава – не отримує відповідних відрахувань до бюджету за використання об'єктів авторського права, в результаті чого скорочуються видатки на культуру. Таким чином, на рівні держави піратство створює загрозу для розвитку національної культури, оскільки автори, видавці, виробники фонограм та інші особи, які сприяють авторам у розповсюдженні їх творів, втрачають фінансову підтримку. Піратство робить не вигідним витрачання часу, зусиль, досвіду для створення нових, оригінальних, якісних творів, внаслідок чого споживач продукту культури вимушений задовольняти

¹¹⁸ Биков И.А. Интернет-пространство как фактор формирования политических идеологий //И.А. Биков //Интернет и современное общество: Труды X всероссийской объединенной конференции. СПб: Факультет филологии и искусств СПбГУ. – 2007. – С. 187.

свої культурні потреби другорядною продукцією, яка не є продуктом вищого гатунку як за змістом, так і за формою¹¹⁹.

Безперечним є факт заподіяння шкоди авторам та правоволодільцям у результаті піратських дій, однак складність даного правопорушення полягає у тому, що Інтернет-піратство також приносить певні позитивні моменти в процес розповсюдження об'єктів авторського права і суміжних прав.

В. Ільїн називає піратство злом, але вказує на певні позитивні моменти. По-перше, за багатьма спостереженнями, софтверні гіганти починають проявляти активність у переслідуванні піратів тільки після того, як з їх допомогою прибирають дрібних конкурентів і наповнюють ринок своєю продукцією. З точки зору бізнесу це навіть не ціновий демпінг, це – неминучі витрати входження в мережу. Багато видавців періодики за розміщення преси в роздрібних мережах платять «живими» грошима. По-друге, піратська ціна куди точніше відображає платоспроможний попит, ніж монопольна, яку встановлює правовласник. За підсумками п'ятирічного дослідження, проведеного в шести країнах, і в тому числі в Росії, канадський International Development Research Centre прийшов до висновку, що в економіках, що розвиваються, піратство створює ринок, а не руйнує його¹²⁰.

Одна з основних проблем, яка постала перед державами при боротьбі з піратством – це підтримка мережевим суспільством піратів. Вона виражається зокрема у створенні політичних рухів, спрямованих на боротьбу за вільний обмін інформацією в мережі Інтернет; масових протестах на захист сайтів, які були закриті за розміщення неліцензійного контенту, атаках хакерів на сайти державних органів різних країн тощо. Помилковим є твердження, що всі користувачі мережі Інтернет виступають за вільне безоплатне розповсюдження

¹¹⁹ Штефан О.О. Дещо до питання про порушення у сфері авторського права /О.О. Штефан //Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. – № 6. – С. 6.

¹²⁰ Ильин В. Интеллектуальная собственность: битвы на распутье /В. Ильин /[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.chaskor.ru/article/intellektualnaya_sobstvennost_bitvy_na_raspute_23902

контенту, оскільки чимало користувачів виступають на захист інтересів правоволодільців і авторів.

Навіть представники творчої індустрії розділилися у думках щодо піратства. Музикант, співак і композитор, учасник групи «Plazma» М. Постільний сам завжди намагається платити за аудіо- та відеопродукцію, проте до піратства ставиться позитивно. На його думку, боротьба з цим явищем приносить не користь, а тільки шкоду, а також вказує на те, що основні кошти музиканти отримують від концертів, живих виступів, працею на сцені. Відомий гуморист О. Морозов також вважає, що безкоштовне розповсюдження продукції в Інтернеті сприяє зростанню популярності авторів, і забороняти піратство – позбавляти людей мистецтва. А. Ковальов зазначає, що: «Інтернет – це територія свободи, а артисти зараз заробляють не продажем дисків або прав, а живими виступами»¹²¹.

Іншу точку зору представляють ті, хто підтримують ініціативу «Чисте небо» – ініціатива чотирьох найбільших медіагруп України – InterMediaGroup, «1+1 Медіа», «Медіа Група Україна» і StarLightMedia, які представляють телеканали Інтер, 1+1, Україна, НЛО TV, Індиго TV, Футбол 1 /Футбол 2, СТБ, ICTV, Новий канал, ТЕТ, М1, М2, 2 + 2, НТН, 1 + 1 International, Інтер +, К1, МЕГА, Ентер-фільм, К2, Піксель, Zoom, QTV, регіональну групу – Донбас, Сигма, 34 канал, сервіс інтерактивного цифрового телебачення OLL.TV. У зверненні ініціативної групи зазначено: «Ми звертаємося до всіх, хто бере участь у поширенні і монетизації контенту в Інтернеті, з метою запобігання фінансування сайтів, що порушують права інтелектуальної власності та перешкоджають розвитку добросовісної конкуренції на українському ринку контенту. Рекламодавці, звертайте увагу на легальність сайтів, на яких розміщуєте рекламу. Не розміщуйте бюджети на піратських сайтах навіть якщо реклама там коштує дешевше - вони не несуть витрати на вкрадений контент.

¹²¹ На абордаж! — известные люди об Интернет-пиратстве [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yatakumayu.ru/na-abordazh-izvestnye-lyudi-ob-internet-piratstve/>

Правовласники, відстежуйте і інформуйте про те, хто краде ваш контент. Тільки правовласники достовірно знають, чи є ресурс піратом. Легальні сайти, станьте партнерами ініціативи. Дистанційуйтеся від піратів. Зміцнюйте репутацію - отримуйте безкоштовне підтвердження відсутності претензій з боку учасників ініціативи»¹²².

Отже, не всі вважають піратство в авторському праві і суміжних правах лише негативним явищем, і така позиція знаходить все більше прихильників, навіть серед самих авторів та правоволодільців. Раціональне зерно в позиції «за піратство» все ж таки проглядається, однак при цьому слід уточнити, що боротися з цим явищем потрібно, але не методом жорстких заборон та великих санкцій, оскільки такі методи приведуть лише до згуртування суспільства на захист піратства. При цьому, охорона авторських і суміжних прав творців необхідна і не вбачається правильним та законним йти на поступки особам, що виступають за вільний Інтернет з безконтрольним та безкоштовним доступом до всіх його ресурсів. Прикладом надмірного зловживання своїми правами є, так звана «Декларація незалежності кіберпростору», в якій проголошується: «Від імені майбутнього я прошу вас залишити нас у спокої. Ви не звані гості серед нас. У вас немає влади там, де ми збираємося разом»¹²³.

Тема піратства в авторському праві і суміжних правах стає все більш актуальною, безперервний технічний прогрес ставить безліч питань перед науковцями та практиками. Відповіді на ці питання не можливо знайти вивчаючи лише негативну сторону явища, і тому розуміння причин позитивного відношення до піратства має велике значення.

Визначено, що у сучасному світі набирає обертів тенденція максимального захисту авторських та суміжних прав. Високі ціни на ліцензійну продукцію, посилення відповідальності за піратські дії, обмеження державою поширення об'єктів авторського права та суміжних прав в мережі Інтернет

¹²² Инициатива «Чистое небо» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://legalcontentua.com/ru>

¹²³ A Declaration of the Independence of Cyberspace BY JOHN PERRY BARLOW [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eff.org/cyberspace-independence>

тощо, стали каталізатором розвитку руху, спрямованого на захист прав на інформацію та вільний доступ до культурних цінностей, які розміщені в мережі Інтернет. На чолі цього руху виступили піратські партії, які були створені майже в усіх країнах світу, та ведуть активну боротьбу за захист прав інтернет-користувачів.

Піратська партія явище сучасного світу, яке з'явилося у відповідь на посилення заходів з боротьби з піратством у мережі Інтернет. Це відбулося у той час, коли почалися переслідування не тільки тих, хто краде і поширює незаконний контент, але також й інтернет-користувачів, які не отримують фінансової вигоди від його використання. Піратські партії необхідно досліджувати не тільки як «захисників піратів», але і як основних захисників ідеї об'єднання свободи доступу до інформації та вільного доступу до культурних цінностей за умови виплати справедливої та рівної винагороди авторам та іншим правоволодільцям.

Перша Піратська партія була створена у Швеції в 2006 р. Однією з основних цілей її діяльності стала декриміналізація копіювання та використання результатів інтелектуальної діяльності в приватних цілях в Інтернеті. Під час виборів до Європарламенту у 2009 р. Піратська партія Швеції, що налічувала на той момент близько 50 000 чоловік, отримала 2 місця. Під час судового процесу проти засновників одного з найпопулярніших у світі файлообмінних Інтернет-ресурсів PirateBay, що відбувся в тому ж році, Піратська партія Швеції активно виступала на стороні відповідачів. Незважаючи на широку суспільну підтримку, чотирьох шведських програмістів – творців PirateBay, визнали винними в порушенні законодавства про авторське право і в як компенсацію їм присудили виплатити 2,7 млн. євро позивачам, серед яких фігурували великі кіно- і звукозаписуючі компанії (WarnerBrothers, ColumbiaPictures, Sony, Universal). В даному випадку перемогли прихильники

класичного підходу до захисту авторських прав¹²⁴. Отже 2006 рік ознаменувався появою масового руху, направлено на захист прав інтернет-спільноти, які є спірними та неврегульованими, тому позиція піратських партій і викликає таку зацікавленість зі сторони суспільства.

Основні тези піратської партії Швеції, на які слід звернути увагу:

- виключні авторські права повинні охороняти тільки комерційну діяльність, пов'язану з отриманням прибутку. Будь які приватні дії приватних осіб із творами, включаючи простий файлообмін, повинні бути легальними (наприклад, шляхом розширення рамок нині існуючого застереження про приватне копіювання);

- необхідно встановити чіткі винятки та обмеження для можливості створення реміксів і подібних їм об'єктів. По суті, права цитування для аудіо- та відеотворів повинні бути аналогічні режиму цитування для текстів;

- обхід технічних засобів захисту творів (DRM), які обмежують легальне їх використання, не може бути незаконним, а питання про обмеження прав споживачів у сфері технологій DRM має бути вирішено на законодавчому рівні;

- авторські права повинні бути збережені в повному обсязі при комерційному використанні творів, але сьогоdnішній строк захисту авторських прав – 70 років після смерті автора – абсурдний. Слід скоротити цей термін до прийняттого як для інвесторів, так і для суспільства. Пропонується термін в 20 років з моменту виходу твору в світ;

- повинна бути гарантована мережева нейтральність¹²⁵.

По суті дані тези, на яких ґрунтується діяльність піратської партії Швеції, не містять положень, які б повністю зруйнували систему охорони авторський прав. Це пропозиції для подальшого розвитку законодавства та політики держав, які цілком співпадають із сучасними реаліями та рівнем прогресу.

¹²⁴ Ухванов В.В. К вопросу о политизации авторского права. /В.В.Ухванов //Электронная библиотека БГУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elbib.bsu.by/bitstream/123456789/24328/1/uhvanov_BMW_2011.pdf.

¹²⁵ Шакель Н.В. Услышать позицию пользователей: партии пиратов и религии копирования /Н.В. Шакель //Международные отношения: история, теория, практика: материалы II науч.-практ. конф. молодых ученых фак. междунар. отношений БГУ, Минск, 2 апр. 2012 г. Минск: Изд. центр БГУ. – 2012. – С. 173.

Надлишок продукції авторського права на ринку визиває ситуацію, в якій неможливо одному громадянину ознайомитися з усім об'ємом інформації, більшість творів залишаються поза увагою людства, попит значно перевищив пропозицію, але ціна продукту парадоксально велика, і тому виникає питання, чому власники прав не йдуть на зустріч користувачам, а лише намагаються отримати максимальний прибуток, навіть шляхом постійних судових спорів. Розповсюдження творів в мережі Інтернет відбувається майже без витрат, немає необхідності вкладати кошти у виробництво матеріальних носіїв, оплату праці суб'єктів, які поширюють таку продукцію.

Програмні позиції «піратських» партій зорієнтовані передусім на підтримку представників інтернет-спільноти: свобода розповсюдження інформації та свобода доступу до неї; орієнтація на технології вільного (відкритого) доступу; реформа авторських прав і патентної системи у повній відповідності з прогресом інтернет-технологій¹²⁶.

Основні вимоги, які висуваються піратами за кордоном, пов'язані з реформами законодавства в галузі авторського права. Пірати активно виступають проти таких законодавчих ініціатив, як закон Hadopi у Франції, американських законодавчих ініціатив Stop Online Piracy Act і Protect Intellectual Property Act (т. зв. SOPA і PIPA), які спрямовані на притягнення до відповідальності провайдерів, пошукових систем і платіжних систем, які потурають піратству. Однак крім цього, пірати на даний момент є практично єдиною силою, яка виділяє в якості головного свого пріоритету розвиток інформаційних технологій і виступає від імені світової інтернет-спільноти, та намагаються використовувати й інші ідеї, пов'язані з Інтернетом. Так, саме піратські партії надали підтримку сайту Wikileaks і різко виступили проти

¹²⁶ Ожеван, М.А. Політичне «піратство»: пошук альтернатив глобальному суспільству гламурного споживання /М.А. Ожеван //Стратегічні пріоритети. – 2011. – №4 (21). – С. 32.

переслідування Джуліана Ассанжа. Пірати виступають за розвиток електронного уряду, електронної участі та електронної демократії¹²⁷.

Піратські партії виступають за те, щоб в Інтернеті існували свої органи влади, розвивалися правові форми управління та відбувався контроль за захистом прав особи. Пропаганда піратства та осуд охорони авторських прав не є напрямом діяльності жодної піратської партії, і тому в певному сенсі така назва як «піратські» зіграла негативну роль в плані довіри до цих партій, оскільки асоціюється з правопорушенням.

Для організації виконання завдань, які ставлять перед собою піратські партії всього світу, була створена міжнародна організація – «Піратський інтернаціонал» (Інтернаціонал піратських партій, англ. Pirate Parties International – PPI), яка є головною організацією міжнародного руху піратських партій. PPI підтримує і координує створення національних піратських партій. Також служить для внутрішнього зв'язку, управляє міжнародними форумами і списками адресатів¹²⁸. До складу даної організації входять більш ніж 40 піратських партій світу, в тому числі України та Росії.

Піратський Інтернаціонал (PPI) є неприбутковою міжнародною недержавною організацією зі штаб-квартирою в Брюсселі, Бельгія. Сформована в 2010 році, вона служить як всесвітня організація для піратських партій, в даний час представлена членами з 41 країни. Піратські партії є політичним втіленням руху свободи вираження, які намагаються досягти своїх цілей, використовуючи засоби встановленої політичної системи. PPI відстоюють на міжнародному рівні просування цілей, які підтримують його члени, таких як: захист прав людини та основних свобод в цифрову епоху; реформування авторського права і суміжних прав, яке орієнтоване на споживачів і авторів, підтримку конфіденційності інформації, прозорості та вільного доступу до

¹²⁷ Мартянов Д.С. Феномен пиратских партий в российском и мировом контексте //Д.С. Мартянов, Н.А. Мартянова //Ученые записки Забайкальского государственного университета. Серия: Философия, социология, культурология, социальная работа. – 2012. – №4. – С. 118.

¹²⁸ Пиратский интернационал. Сайт пиратской партии России [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pirate-party.ru/content/piratskiy-internacional>

інформації. Назва "пірати" сама по собі є запозиченням назви, яка була надана для позначення користувачів Інтернету представниками музичної і кіно індустрії, і не має відношення до будь-якої незаконної діяльності¹²⁹.

PPI дає пояснення, що слово «піратські», яке використовується у назві даних партій, не має відношення до піратства як правопорушення, піратські партії не підтримують осіб, які займаються порушенням прав авторів, і не намагаються просунути ідею щодо руйнації системи захисту авторських і суміжних прав.

В Україні також існує піратська партія (неzareєстрована), яка називається «Українське Піратське Співтовариство» (УПС). Основною метою піратів, на думку УПС, є досягнення повної свободи інформації. «Це доволі широке питання, що охоплює усе, від скорочення термінів дії патентів та копірайту, до популяризації вільного програмного забезпечення (ВПЗ). Піратська партія України визначила для себе наразі дві головні цілі: визнання на законодавчому рівні вільних ліцензій, таких як GPL та Creative Commons, та масове переведення держустанов на використання вільних аналогів ПЗ. Це дозволить зекономити значну частину бюджетних коштів, що зараз витрачаються на купівлю ліцензій. В цьому аспекті Україна значно відстала від решти європейських країн, які вже давно мають подібні програми»¹³⁰.

Отже попри те, що УПС виступає за досягнення повної свободи інформації в мережі Інтернет, вона пропонує певні рішення, які призведуть до економії коштів держави та зменшення рівня піратства на основі придбання ліцензій з різним ступенем доступу до об'єктів авторського права і суміжних прав.

Ставлення суспільства до піратських партій не є однозначним. По суті сформульовані два підходи: негативний – який зумовлений: по-перше назвою

¹²⁹About the PPI. Pirate Parties International website [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pp-international.net/about>

¹³⁰ Хто ми та які наші цілі. Сайт Українського піратського співтовариства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pp-ua.org/about.html>

«піратські», по-друге, певними положеннями, за які данні партії борються. Позитивний підхід також має місце, оскільки наразі існує необхідність переосмислення та внесення коректив у регулювання Інтернет-відносин, а такі партії в межах своєї діяльності мають на меті внесення саме таких змін у законодавство всіх країн, і взагалі поява таких партій вважається закономірним явищем, що виникло в силу невідповідності законодавства рівню сучасних технологій.

Ю.Ю. Симонян вказує на те, що «піратські партії» – це молодіжний рух з політичним акцентом, який виник як реакція на боротьбу держави проти вільного файлообміну і учасники якого захищають права людей, готових користуватися інформацією в Інтернеті без дозволу авторів (по суті, крадіжка інтелектуальної власності). На нашу думку, виникнення «Піратських партій» є закономірним у зв'язку з тим, що існує протиріччя між новими технологіями розповсюдження інформації і правами володільців контентів. Фактично це боротьба проти власників контентів та використання нових, більш довершених технологій¹³¹.

М.С. Чимаров наголошує, що при всій епатажності окремих програмних установок національних піратських партій, ці організації також стурбовані зростанням рівня плагіату і контрафакції у сфері інтелектуальної власності. Отже, при конструктивному підході органів державної влади до уподобань членів піратського руху потенціал піратських партій в перспективі може бути витребуваний у справі боротьби зі злочинами щодо законних авторських прав творців інтелектуальної власності¹³².

Відповідь на питання про відношення до піратства, плагіату та контрафакції ми можемо знайти на перших сторінках сайтів, які присвячені піратським партіям всіх країн: «під піратами партія має на увазі звичайних

¹³¹ Симонян Ю.Ю. «Піратські партії» – парадоксальне явище? /Ю.Ю. Симонян //Митна справа. – ч. 2, к. 2. – 2013. – №4 (88). – С. 276.

¹³² Чимаров Н.С. Международное авторское право: к вопросу о пиратстве и пиратских партиях /Н.С. Чимаров //Научные труды СЗИУ РАНХиГС. – 2014. – Том 5. – № 1 (13). – С. 271.

користувачів мережі Інтернет, які діляться між собою контентом в некомерційних цілях. Піратські партії не схвалюють діяльність виробників і продавців контрафактної продукції, тих, кого ми з вами звикли називати «піратами»»¹³³.

Негативне відношення піратських партій до правопорушень у сфері авторського права і суміжних прав можливо використовувати у боротьбі з даними порушеннями. Їх ідеї та розробки необхідно використовувати в політиці держав, оскільки пропозиції піратських партій спрямовані не стільки на обмеження прав творців, скільки на забезпечення прав та інтересів звичайних користувачів Інтернету, які прагнуть мати вільний доступ в Інтернеті до результатів творчої діяльності, при цьому готові виплачувати справедливую винагороду авторам.

Поява піратських партій закономірний етап формування суспільства. М.А. Ожеван вказує на те що: «З'явилося «політичне піратство» як світогляд епохи інформаційної революції, що претендує на роль альтернативи домінуючим «гламурним» трендам глобалізації й надмірній активності великих медійних компаній у лобіюванні власних інтересів. Тоді ж виникло «інформаційне піратство» як феномен великої політики, загальноєвропейський тренд протидії спробам посилення контролю за інформаційним простором з боку держави та медіа-корпорацій»¹³⁴.

Піратські партії – феномен сучасності, який виник внаслідок невдоволеності суспільства існуючим станом захисту прав інтелектуальної власності. Позитивними напрями діяльності піратських партій є те, що вони виступають за оплатне використання об'єктів авторського права і суміжних прав, але не в такому завищеному вигляді; проти обмеження доступу до творів, що може призвести до втрати даних творів для суспільства; за розвиток

¹³³ Піратство в России. Сайт пиратской партии России [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pirateparty.ru>.

¹³⁴ Ожеван М.А. Політичне «піратство»: пошук альтернатив глобальному суспільству гламурного споживання /М.А. Ожеван //Стратегічні пріоритети. – 2011. – №4 (21). – С. 29.

електронного уряду, електронної участі та електронної демократії (відповідність даної діяльності сучасному стану технологій). Піратські партії не несуть небезпеки для авторів та правоволодільців об'єктів авторського права та суміжних прав, оскільки методи та політика їх діяльності не суперечать законодавству. Спроби добитися внесення відповідних змін у закони має на меті лише приведення норм права у відповідність до сучасних реалій та рівня наукового прогресу.

Висновки до Розділу 2

З появою мережі Інтернет та її поширенням активізувалася піратська діяльність, оскільки розповсюдження піратської продукції в мережі потребує менше часових та фінансових витрат.

Піратство в мережі Інтернет – це правопорушення, яке здійснюється в цифровій мережі, передбачає використання та розповсюдження нелегального контенту з метою отримання прибутку чи іншої вигоди (у тому числі морального характеру), завдає значної шкоди інтересам авторів та (або) правоволодільців, користуючись при цьому підтримкою значної частини суспільства – прихильників вільного доступу до інформації. Воно є різновидом ІТ-піратства, яке здійснюється у сфері інформаційних технологій з використанням новітніх можливостей техніки, відрізняється швидкістю розповсюдження та якістю піратської продукції.

До специфічних ознак піратства в мережі Інтернет належить сприйняття користувачами піратства в мережі Інтернет позитивним та закономірним явищем; відсутність територіальних меж піратської діяльності; використання новітніх технологічних досягнень при здійсненні такої діяльності; неможливість контролю з боку держави за всіма порушеннями прав творців у мережі Інтернет; низька вартість електронних екземплярів.

Від власне піратства слід відрізняти «м'яке піратство», сутність якого полягає у порушенні авторських прав, що супроводжується завданням

інтересам автора незначної за розміром матеріальної шкоди або лише моральної шкоди.

При цьому доцільно розрізняти стосовно порушень авторських прав у мережі Інтернет категорії «піратство» і «квазіпіратство». Останнє за зовнішніми ознаками нагадує піратство, але відрізняється від нього тим, що неправомірне використання об'єктів авторського права і суміжних прав здійснюється не з метою отримання прибутку або іншої вигоди, а в цілях долучення інших осіб до результатів інтелектуальної, творчої діяльності, їх рекламування тощо.

У сучасному суспільстві сформувалися два протилежних підходи до піратства в мережі Інтернет. Переважним є підхід, відповідно до якого піратство вважається небезпечним, руйнівним для суспільства явищем, з яким обов'язково необхідно вести боротьбу. Піратство завдає шкоди творцеві об'єкту, економіці країн, національній культурі та суспільству, оскільки не отримується якісна продукція. Відповідно до другого підходу піратство розглядається як невід'ємна складова сучасного інформаційного суспільства. Основними аргументами прихильників даного підходу є такі: 1) суспільство має право на вільний доступ до культури (до результатів творчості інших осіб); 2) занадто високі ціни на деякі твори; 3) обмеження окремих держав у доступі до творів (наприклад, заборона деяких комп'ютерних ігор); 4) обмеженість доступу осіб до об'єктів авторського і суміжних прав в країнах, що розвиваються.

Встановлено, що у сучасному світі набирає обертів тенденція максимального захисту авторських та суміжних прав. Високі ціни на ліцензійну продукцію, посилення відповідальності за піратські дії, обмеження державою поширення об'єктів авторського права та суміжних прав в мережі Інтернет тощо, стали каталізатором розвитку руху, спрямованого на захист прав на інформацію та вільний доступ до культурних цінностей, розміщених у мережі Інтернет. На чолі цього руху в сучасних умовах опинилися створені у багатьох

країнах світу піратські партії, які ведуть активну боротьбу за захист прав інтернет-користувачів. Обґрунтовано, що піратські партії необхідно розглядати не тільки як «захисників піратів», але і як захисників ідеї об'єднання свободи доступу до інформації та вільного доступу до культурних цінностей за умови виплати справедливої та рівної винагороди авторам та іншим правоволодільцям.

РОЗДІЛ 3

ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ І СУМІЖНИХ ПРАВ ВІД ПІРАТСТВА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

3.1. Досвід зарубіжних країн у сфері захисту від піратства в мережі Інтернет

У сучасному світі боротьба з піратством у мережі Інтернет стала чинником появи нових правил та порядку користування Інтернетом. Два десятиліття тому неможливо було уявити, що технології стануть настільки поширеними, що будуть цілеспрямовано використовуватися в злочинних цілях. Сучасний розвиток права інтелектуальної власності, в тому числі авторського права, диктує нові умови щодо користування та придбання результатів інтелектуальної діяльності. Інформація визнається одним із найцінніших та важливих ресурсів, що належить творцям та правоволодільцям. З метою охорони інтересів правоволодільців вільне поширення в мережі Інтернет результатів інтелектуальної власності зазнає суттєвих обмежень, за порушення яких за законодавством окремих зарубіжних країн передбачені великі штрафні санкції.

Нагальною проблемою, яка існує в національній практиці, є визначення правового статусу окремих учасників відносин, що виникають в мережі Інтернет. Одним із таких учасників є провайдер, під яким пропонується розуміти не лише особу, яка постачає послуги щодо підключення та обслуговування мережі Інтернет, а також інших інформаційних посередників.

Так, Ємельянчик С.О. виділяє три основні види Інтернет-провайдерів: «провайдери доступу» (Access-Provider), «провайдери присутності» (Presence-Provider), «провайдери змісту» (Content-Provider). Під «провайдерами доступу» розуміються суб'єкти, які, маючи в своєму розпорядженні необхідне технічне устаткування (комп'ютерну мережу, що має постійне з'єднання з Інтернетом і

включає комп'ютери, – сервери доступу – через які здійснюється підключення) надають доступ в Інтернет. «Провайдери присутності» забезпечують віртуальну присутність користувача в мережі шляхом надання свого дискового простору на сервері для розміщення ресурсів користувача («хостинг»). «Провайдери змісту» забезпечують інформаційне наповнення мережі Інтернет шляхом розміщення і надання доступу до інформації користувачам¹³⁵.

Права, обов'язки, відповідальність зазначених суб'єктів мають бути закріплені у законодавстві, оскільки в сучасному світі провайдер виступає спеціальним суб'єктом права, який надає користувачам доступ та можливість розміщувати, в тому числі, піратську продукцію в мережі Інтернет. Враховуючи недостатньо повне визначення правового статусу провайдерів за законодавством України, важливе значення має дослідження досвіду окремих зарубіжних країн щодо визначення прав та обов'язків провайдерів у сфері захисту прав інтелектуальної власності.

У Канаді при надходженні провайдеру повідомлення від суб'єкта авторського права про те, що абонент зробив доступними або завантажив до системи обміну файлами контент з порушенням авторського права та /або суміжних прав Інтернет-провайдер зобов'язаний направити повідомлення абоненту та контролювати його діяльність певний період часу, але не приймає ніяких інших дій – не передавати особисту інформацію абонента, не видаляти її зміст із системи, не скасовувати послуги для абонента. Якщо матеріал, що порушує авторське право, не буде видалено добровільно, суб'єкт авторського права та суміжних прав має можливість звернутися до суду з вимогами про розкриття даних про особу користувача, про усунення контенту, про захист порушеного права. Провайдер усуває такий контент лише на підставі рішення суду, при цьому застосовується такий спосіб захисту, як судова заборона. У Великобританії суб'єктами авторського права і суміжних прав складається

¹³⁵ Ємельянчик С.О. Сторони договору про надання послуг доступу в Інтернет (договору Інтернет-провайдингу) //С.О. Ємельянчик //Актуальні проблеми права: теорія і практика: зб. наук. пр. – Луганськ. – 2012. – № 25. – С. 80.

список IP-адрес, з яких відбуваються регулярні порушення їх прав, які пересилаються відповідному провайдеру разом зі звітом про порушення авторського права. Провайдер має перевірити, чи відповідає дане повідомлення встановленим у законі вимогам, та повідомляє користувача послуг про ймовірне порушення. На наступному етапі суб'єкт права надсилає запит провайдеру про надання списку імовірних порушників. Цей список містить анонімний перелік усіх користувачів, які досягли межі порушень, з відміткою про порушення. Після цього суб'єкт права може звернутися до суду для отримання судового рішення щодо ідентифікації користувача послуг і з цією інформацією розпочати судовий процес щодо порушення авторського права.¹³⁶

Законодавство Франції визначило статус провайдерів, як суб'єктів відносин із захисту авторських і суміжних прав та поклало на них певні зобов'язання. Виходячи з букви закону, провайдери при зверненні Вищого органу у сфері захисту авторських прав в Інтернеті зобов'язані надати інформацію про користувача: поштову адресу, особову інформацію, телефон та електронну адресу. Більш того, провайдери при складанні та підписанні договору про послуги зі своїми клієнтами зобов'язані включити пункти про законні способи споживання культурного цифрового продукту, про відповідальність за нелегальне використання цифрового культурного продукту; про методи захисту Інтернет-з'єднання. При встановленні особи злочинця провайдер відправляє йому попереджувальні листи, якщо ж вони не дають належного впливу, в справу можуть вступати судові органи¹³⁷.

У ФРН передбачено врегулювання суперечок щодо розміщення об'єктів авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет у судовому порядку. При цьому, якщо встановлено, що порушення відбувалось в комерційному обсязі, суб'єкт авторського права і суміжних прав може звернутися до суду з

¹³⁶ Капіца Ю.М. Спеціальні механізми захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет //Ю.М. Капіца, О.А. Рассомахіна, К.С. Шахбазян //Інформація і право. – 2012. – № 3(6). – С. 130 – 131.

¹³⁷ Шлюндт Н.Ю. Проблемы соблюдения авторских прав в сети «Интернет» на примере России и Франции //Н.Ю. Шлюндт, Л.В. Кирюхина //Символ науки. – 2015. – № 3.– С. 170.

проханням надання провайдером назви та адреси відповідної особи – можливого порушника. Суд повинен оцінити, чи є виправданим втручання в захист персональних даних порушника, виходячи з важкості порушення авторського права. У США передбачено механізм припинення доступу до матеріалів, щодо яких існує підозра у порушенні авторського права, а також схему відповідальності провайдера за порушення авторського права в мережі Інтернет¹³⁸.

Практика визначення статусу провайдера в мережі Інтернет таких держав, як США, Франція, Германия, Канада, Великобританія може бути використана з метою вдосконалення механізмів боротьби з піратством в Україні, однак потребує значних фінансових витрат, підвищення рівня професійної підготовки кадрів та технічного оснащення.

В Російській Федерації законодавство дозволяє правовласнику звернутися в Роскомнадзор, який протягом трьох робочих днів повинен визначити хостинг-провайдера сайту зі спірним контентом і направити йому повідомлення про порушення прав інтелектуальної власності. Провайдер протягом одного робочого дня повідомляє про це власника інформаційного ресурсу (сайту), на якого і покладається обов'язок з видалення інформації. У разі неприйняття ним будь-яких заходів, відомості направляються операторам зв'язку, які повинні будуть блокувати доступ користувачів до всього сайту. Якщо суд згодом визнає заблокований контент законним, доступ до нього знову буде відкритий¹³⁹.

В Ірландії з січня 2009 року користувачів файлообмінних мереж, що порушують авторські права, відключають від Інтернету. Відключення проводить найбільший провайдер країни – компанія Eircom, яка має намір домогтися подібних заходів від усіх Інтернет-провайдерів Ірландії. У Китаї

¹³⁸ Капіца Ю.М. Спеціальні механізми захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет /Ю.М. Капіца, О.А. Рассомахіна, К.С. Шахбазян //Інформація і право. – 2012. – № 3(6). – С. 132–133

¹³⁹ Злобина И.В. К вопросу об ответственности информационного посредника за нарушение интеллектуальных прав в сети Интернет /И.В. Злобина //Теория и практика общественного развития. – 2013. – № 10. – С. 423.

сайти не закривають, але піддають суворій перевірці. У країні діє постанова, згідно з якою кожен музичний трек, що з'являється на будь-якому китайському музичному сайті, спочатку повинен отримати дозвіл на публікацію від державних органів та правовласника запису. Причому з кожним треком повинен поставлятися текст пісні на двох мовах – на мові-оригіналу та в китайському перекладі. У Бразилії з кінця 2008 року діє закон про боротьбу з кіберзлочинністю, згідно з яким Інтернет-компанії зобов'язані заводити досьє на своїх клієнтів. За новим законом Інтернет-провайдери зобов'язані зберігати інформацію про всі підключення своїх клієнтів до мережі до трьох років та надавати її на першу вимогу правоохоронних органів. Крім того, постачальники послуг зобов'язані повідомляти про будь-які ознаки злочину, що здійснюється в мережі Інтернет¹⁴⁰.

У Данії існує припис 3 місяці зберігати за рішенням суду на вимогу правоохоронних органів персональні дані користувачів та інформацію про передані повідомлення. Доступ до сайтів, що містять або мають посилання на матеріали, що порушують авторські права, блокується провайдером за рішенням Верховного суду¹⁴¹.

Слід зауважити, що в міжнародній практиці та законодавстві не вироблено єдиного підходу щодо визначення правового статусу провайдера та його ролі у попередженні та припиненні порушень авторських та суміжних прав в мережі Інтернет. На підставі аналізу законодавства зарубіжних країн вбачається можливим виділити три підходи до визначення правового статусу провайдера:

1. «Розширений» – на вимогу правоволодільця провайдер має право контролювати діяльність користувача, на якого було отримано скаргу; згідно із рішенням органу владних повноважень повинен надавати конфіденційну

¹⁴⁰ Вилинов А.А. Проблемы охраны авторского права и смежных прав при использовании информационно-телекоммуникационной сети «Интернет»: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 /А.А. Вилинов; Место защиты: Рос.гос. акад. интеллектуал. собственности (РИИС). – Москва, 2012. – С. 16.

¹⁴¹ Омельченко І.К. Шляхи регулювання Інтернет-контенту в рамках національного законодавства України та міжнародних стандартів /І.К. Омельченко //Інформація і право. – 2014. – № 1. – С. 77 – 78.

інформацію про користувачів; видаляти піратський контент або блокувати доступ до сайтів, на яких він міститься; на основі рішення суду припиняти доступ порушники до мережі Інтернет (наприклад, Франція, США, КНР, Бразилія). Позитивним моментом використання цього підходу є швидкість реагування на порушення авторських і суміжних прав в мережі Інтернет, однак він призводить до певних випадків зловживання та порушення прав осіб на конфіденційну інформацію;

2. «Обмежений» – на вимогу правоволодільця провайдер має право контролювати діяльність користувача, на якого було отримано скаргу, однак розкриття конфіденційної інформації, блокування сайтів та припинення доступу до мережі Інтернет може відбуватися лише на основі рішення суду (наприклад, Канада, ФНР, Великобританія, Російська Федерація). Є найбільш дієвим та справедливим підходом до вирішення проблеми забезпечення провайдером охорони авторських і суміжних прав в мережі Інтернет, при цьому з урахуванням права особи на конфіденційність інформації;

3. «Вузький» – провайдер має право контролювати дії користувачів лише на вимогу державних органів, при цьому розголошення конфіденційної інформації, блокування сайтів та припинення доступу до мережі Інтернет може відбуватися лише на основі рішення суду (наприклад, Україна, Данія). Світовою спільнотою даний підхід вважається менш ефективним, оскільки не гарантує швидкості реагування на порушення в мережі Інтернет. Попри це, необхідно зауважити, що така модель забезпечення прав авторів та правоволодільців має місце бути, особливо в менш розвинених країнах, оскільки забезпечення провайдерів засобами контролю всіх користувачів мережі Інтернет є достатньо фінансово та технічно складною процедурою.

Проблема визначення повноважень Інтернет-провайдерів більшістю країн світу вирішує покладенням на останніх певних функцій, пов'язаних із наглядом та перевіркою діяльності користувачів у мережі Інтернет. У деяких країнах Інтернет-провайдери виконують рішення державних органів щодо видалення

піратського контенту, закриття сайтів, відключення користувача від мережі. В Україні, нажаль, діяльність провайдерів у мережі Інтернет немає чіткої регламентації і є актуальною, оскільки в даний час провайдери України не зобов'язані контролювати діяльність користувачів, надавати інформацію про клієнтів (надають лише на підставі рішення суду) і не приймають участі в процесі охорони об'єктів авторського права і суміжних прав від піратства в мережі Інтернет. Лише провайдери змісту (провайдери, які контролюють наповнення сайтів мережі Інтернет) мають можливість контролювати інформацію, яка знаходиться на сайті, видаляти таку інформацію, при цьому дана діяльність ініціюється лише автором або правовласником та залежить цілком від волі провайдера.

Наступним дискусійним питанням у сфері охорони об'єктів авторського права і суміжних прав в мережі Інтернет є відповідальність за піратський контент, що розміщується в мережі. По-перше, не закріплено чіткий перелік суб'єктів правовідносин мережі Інтернет, по-друге, не визначено хто несе відповідальність за завантаження піратського контенту на сайт – провайдер, власник сайту чи користувач (виходячи з норм права, це користувач, однак виникає проблема його ідентифікації та притягнення до відповідальності). Окрім особи, котра безпосередньо розміщує твір чи об'єкт суміжних прав у мережі, розглядалась можливість притягнення до відповідальності осіб, які надають хостинг порушнику, а також провайдерів, які забезпечують технічний доступ до мережі Інтернет через складнощі з ідентифікацією правопорушника, який протиправно завантажив твори (об'єкти суміжних прав) у цифрову мережу¹⁴². Можливість притягнення до відповідальності Інтернет-провайдерів та власників домену не є цілком вирішеною. За загальним правилом, відповідальність за розміщену на сайті інформацію несе провайдер або власник домену. Втім, здійснювати перевірку всього контенту на його відповідність

¹⁴² Кохановська О.В. Спеціальні цивільно-правові способи захисту інформаційних прав: теоретичні та практичні аспекти /О.В. Кохановська //Підприємництво, господарство і право. – 2006. – №4. – С. 7.

встановленим нормам і на предмет дотримання авторського права фізично неможливо. Навіть якщо невідповідність і буде оперативно виявлена, відстежити несанкціоноване копіювання твору і розміщення його на інших ресурсах неможливо. Попередження власника хостингу про відповідальність за несанкціоноване використання твору навряд чи можна вважати дієвим засобом захисту об'єктів авторського права в мережі. А також неможливе за таких умов і судове переслідування, на що є ряд об'єктивних технічних, економічних, соціальних і юридичних причин¹⁴³.

На даний момент у ряді країн світу прийнято предметні закони, що стосуються інституту відповідальності провайдерів. Так, у шведському законі, що регулює відповідальність власників дощок оголошень, встановлюється, що вони зобов'язані видаляти повідомлення третіх осіб у тому випадку, якщо інформація, що міститься у повідомленнях, порушує ряд норм кримінального законодавства та цивільного законодавства (у частині авторського права). При аналізі іноземних судових прецедентів (в першу чергу, що мали місце в США), можна зробити висновок, що за відсутності предметної норми в законі суд діє по-різному, але завжди звертає увагу на характер волевиявлення провайдера при отриманні інформації про порушення прав третіх осіб за допомогою функціонування його інформаційних ресурсів та систем¹⁴⁴.

До законодавства Російської Федерації також були внесені певні зміни. Закон РФ «Про інформацію, інформаційні технології і про захист інформації» передбачив, що правовласник у випадку виявлення в інформаційно-телекомунікаційних мережах, у тому числі в мережі «Інтернет», фільмів, у тому числі кінофільмів, телефільмів, або інформації, необхідної для їх отримання з використанням інформаційно-телекомунікаційних мереж, які поширюються без його дозволу чи іншої законної підстави, має право звернутися до органу

¹⁴³ Петренко К. Проблеми захисту авторського права в мережі Інтернет /К. Петренко //Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2012. – т. 17. – №7. – С. 214

¹⁴⁴ Карпенко О.І. Проблема відповідальності інформаційних провайдерів (посередників) /О.І. Карпенко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://periodicals.karazin.ua/jls/article/view/1658/1402>

виконавчої влади, який здійснює функції з контролю та нагляду у сфері засобів масової інформації, масових комунікацій, інформаційних технологій і зв'язку, із заявою про прийняття заходів щодо обмеження доступу до інформаційних ресурсів, що поширюють такі фільми або інформацію, на підставі судового акту який вступив в силу. Цивільний кодекс Російської Федерації було доповнено статтею, яка передбачає відповідальність інформаційного посередника, а також містить визначення інформаційного посередника – як особи, що здійснює передачу матеріалу в інформаційно-телекомунікаційній мережі, в тому числі в мережі «Інтернет», особа, що надає можливість розміщення матеріалу або інформації, необхідної для його отримання з використанням інформаційно-телекомунікаційної мережі, особа, що надає можливість доступу до матеріалу в цій мережі¹⁴⁵. Зміни також були внесені до Арбітражного процесуального кодексу та до Цивільного процесуального кодексу, які стосуються попередніх забезпечувальних заходів і порядку розгляду справ у судах.

Навколо даного Закону ведеться чимало дискусій. Негативна оцінка закону навіть була висловлена у суспільній ініціативі, що подавалася ще у 2013 році, в якій даний закон визначається як «Антипіратський закон» або «закон про довільні блокування» або «російська SOPA». На думку авторів ініціативи він був прийнятий у стислі терміни без урахування думки представників Інтернет-галузі та без громадського обговорення, незважаючи на резонансний характер і численні вказівки експертів на неопрацьованість законопроекту і ризику, які спричинить за собою його прийняття¹⁴⁶. Проте за висновком експертної робочої групи федерального рівня робити висновки про даний закон

¹⁴⁵ О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации по вопросам защиты интеллектуальных прав в информационно-телекоммуникационных сетях: Федеральный закон №187-ФЗ от 02.07.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_148497.

¹⁴⁶ Отменить закон о произвольных блокировках интернет-ресурсов № 187-ФЗ (закон против интернета): Инициатива № 50Ф4494 от 02.07.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.roi.ru/4494>.

ще рано, оскільки потрібно дослідити практику його правозастосування¹⁴⁷. Прийняття змін у законодавство дозволило Російській Федерації більш активно боротися з піратськими сайтами, оскільки передбачається їх блокування, в тому разі якщо піратський контент не буде видалений в певні строки. Однак на більшості сайтів, які містять нелегальний контент, піратами вже розроблені рекомендації для користувачів мережі, які дозволяють обходити блокування (наприклад, сайт kinokong.net), при цьому адміністрація даного сайту зазначає що: «блокування є незаконним. Роскомнадзор порушує Конституцію РФ. Обходячи блокування, ви не порушуєте закон, а навпаки, боретеся з беззаконням»)¹⁴⁸.

На основі аналізу законодавства зарубіжних країн можливо зробити висновок про те, що відповідальність провайдерів є необхідною мірою для забезпечення прав авторів та правоволодільців і повинна наступати на основі рішення суду: за свідоме розміщення піратського контенту; за не видалення, несвоєчасне видалення даного контенту після звернення автора або правоволодільця (на основі рішення служби із захисту прав інтелектуальної власності); за не закриття сайтів, які систематично порушують законодавство про охорону авторського права і суміжних прав (на вимогу суду); за не розкриття інформації про користувачів, які систематично порушують законодавство про охорону авторського права і суміжних прав (на вимогу суду).

Питання відповідальності користувачів, які розміщують піратський контент, необхідно вирішувати лише в судовому порядку, при цьому недопустимим є обмеження прав громадян на доступ до інформації без законно винесеного рішення суду. Використання тільки правових заходів не призводить до позитивного ефекту, необхідний комплексний підхід, який буде включати

¹⁴⁷ Отменить закон о произвольных блокировках интернет-ресурсов от 02.07.2013 г. № 187-ФЗ (закон против интернета): Экспертное заключение экспертной рабочей группы федерального уровня на общественную инициативу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.roi.ru/upload/4494_Zakljuchenie.pdf.

¹⁴⁸ Фильмы онлайн в хорошем качестве. Обход реестра [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kinokong.net/obgod-reestra.html>.

зміни у правосвідомості, культурі громадян, а також удосконалення технічних способів захисту та співробітництво держави, авторів, правовласників, провайдерів та користувачів у боротьбі з піратством в мережі Інтернет.

У законодавстві більшості країн світу закріплюються все більш жорсткі норми щодо регулювання діяльності в сфері авторського права і суміжних прав. Наприклад у США введено новий спосіб боротьби з піратством. При скачуванні неліцензійного контенту користувачеві спочатку буде винесено кілька попереджень, також як один із видів попереджень йому можуть порізати швидкість доступу в Інтернет. А потім можуть і зовсім позбавити можливості довгий час користуватися Інтернетом. У Німеччині ж більш жорсткі методи боротьби з піратством. Німецькі провайдери щомісяця передають правовласникам персональні дані приблизно 300 000 своїх користувачів, які порушують закон про авторські права. Потім власники контенту посилають порушникам листи з пропозицією заплатити компенсацію від 300 до 1200 євро – і найчастіше отримують її без довгих судових формальностей. Відомо, що такий підхід призвів до зниження рівня онлайн-піратства на 20% з 2008 року. У Японії до Інтернет-піратства ставляться з особливою суворістю. Нещодавно японський уряд схвалив новий законопроект, згідно з яким за будь-який злочин в мережі Інтернет або за використання крадених піратських матеріалів каратимуть величезним штрафом або позбавленням волі строком від двох до десяти років. Покаранню буде підданий будь-який користувач Інтернету, який свідомо або через незнання завантажить піратський або неліцензійний файл, з порушенням авторських прав, включаючи зображення, тексти, музику, відео та інший вміст мережі. Провайдери Японії зобов'язані будуть на першу вимогу повідомити про порушників у відповідні органи. Також будуть покарані і ті, хто придбає неліцензійні CD і DVD диски та операційні системи. Порушник авторських прав повинен буде заплатити штраф у розмірі 25 000 \$ або відсидіти

у в'язниці 2 роки. За завантаження ігор, фільмів або музики накладається штраф в розмірі 10000 \$ або відбуття покарання протягом 10 років.¹⁴⁹

Слід зауважити, що окремі дослідники підтримують необхідність збільшення відповідальності за піратські дії та застосування таких методів покарання, як позбавлення волі та великі штрафи, навіть за некомерційне використання неліцензійного контенту. Така тенденція переважає у новому законодавстві багатьох розвинених країн, однак в Україні та інших країнах, які розвиваються, вона призведе до масових протестів та зменшення обсягів використання об'єктів права інтелектуальної власності та суміжних прав. Збільшення відповідальності шляхом встановлення великих грошових санкцій є доцільним в економічно розвинених країнах, що обумовлено платіжною спроможністю громадян купувати саме ліцензійну продукцію, а не використовувати піратську, а також є можливість сплачувати штрафи такого розміру.

Одним із найбільш лояльних стосовно користувачів Інтернету є антипіратський закон у Нідерландах. Так, завантаження фільмів, музики чи книг у некомерційних цілях визнається домашнім копіюванням і залишається в рамках закону, проте за завантаження програмного забезпечення передбачено покарання. Крім того, завантажувати піратські матеріали можна, а поширювати ні – отже, всі торрент-трекери визнані незаконними, а їх користувачі можуть понести покарання¹⁵⁰. Цілком можливий такий варіант регулювання відносин у мережі Інтернет і для України, який по суті ґрунтується на згоді чи незгоді авторів та правоволодільців поширювати продукцію на безоплатній основі, а

¹⁴⁹ Токарев Д.А. Интернет-пиратство как нарушение авторских прав /Д.А. Токарев, С.Б. Ткачѳв, И.В. Кравченко //Развитие экономики региона: взгляд в будущее: материалы III городской научно-практической конференции, 6 декабря 2013 г., Волгоград /М-во образования и науки Рос. Федерации, Волгогр. гос. архит.-строит. ун-т. – Электронные текстовые и графические данные (3,6 Мбайт). – Волгоград: Волг ГАСУ, 2014. – Научное электронное издание [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://vps-1011752-796.host4g.ru/attachments/oi_economy.pdf#page=305.

¹⁵⁰ Беззуб І. Боротьба з інтернет-піратством в Україні: оцінки експертів /І. Беззуб // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuvip.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=874:internet-pirastvo&catid=8&Itemid=350.

також позбавляє можливості обміну ліцензійною продукцією з іншими користувачами.

Чинний Закон КНР «Про авторське право» передбачає цивільну відповідальність за порушення авторських прав, у тому числі в мережі Інтернет. Відповідно до ст. 48, 49 цього Закону передбачено, що порушник авторського права повинен виплатити суб'єкту авторського права компенсацію за спричинену шкоду. При цьому, компенсація виплачується залежно від завданих збитків. Якщо збитки можливо підрахувати, компенсація виплачується, виходячи з отриманих незаконних доходів порушника. У випадку, якщо збитки або нелегальні доходи порушника не можливо визначити, призначається компенсація в розмірі до 500 000 юанів (приблизно 81 200 дол.) До порушника застосовуються такі санкції як: конфіскація нелегальних доходів, конфіскація та знищення незаконної продукції, накладення штрафу. Якщо дії особи є злочином відповідно до Кримінального кодексу КНР, проводиться кримінальне розслідування. Згідно зі ст. 217 цього Кодексу за порушення авторського права, вчиненого з метою отримання прибутку, передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк до трьох років, з виплатою штрафу чи як самостійне покарання – накладення штрафу. Ті ж самі дії при особливо тяжких обставинах, якщо отримана сума у значному розмірі, зокрема за виробництво та розповсюдження літературних, музичних творів, кіно-, теле- та відеопродукції, комп'ютерних програм, творів образотворчого мистецтва та інших творів без дозволу суб'єкта авторського права – встановлено покарання у вигляді позбавлення волі на строк від трьох до семи років та накладення штрафу. Відповідно до ст. 52 зазначеного Кодексу покарання у вигляді штрафу призначається у певній сумі з урахуванням обставин справи¹⁵¹.

Французьке законодавство пішло шляхом посилення покарання за порушення авторських прав в мережі Інтернет. Це не завжди позитивно

¹⁵¹ Боротьба з піратством у сфері авторського права в Китаї [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ndiiv.org.ua/ua/news/view-borotba-z-piratstvom-u-sferi-avtorskoho-prava-v-kytaji.html>.

позначається на практиці, оскільки користувачі всесвітньої павутини просто не розуміють і не можуть відрізнити незаконне використання об'єктів авторських прав від правомірного користування цими благами¹⁵².

Розглянувши практику боротьби з піратством в мережі Інтернет в певних країнах світу, можливо зробити висновок, що більшість з них пішли шляхом збільшення відповідальності та обмеження прав користувачів та провайдерів. Рівень піратства в цих країнах зменшився, тобто такі зміни принесли позитивні результати. Однак, повністю копіювати дані норми для українського законодавства вбачається недоцільним та навіть шкідливим. У першу чергу необхідно встановити розумні ціни та скорегувати свідомість суспільства, оскільки інакше такі норми просто не будуть виконуватися і не дадуть змоги досягти бажаних позитивних зрушень.

На наш час для України найбільш придатним для запозичення здаються концепція вирішення цього питання у праві Нідерландів, а також деякі положення законодавства інших держав, що стосуються контролю провайдерами користувачів мережі Інтернет (при тому, що надання особистої інформації до державних органів та блокування ресурсів не повинно здійснюватися без винесення судового рішення).

З метою законодавчого закріплення правового статусу провайдера мережі Інтернет запропоновано у статті 1 Закону України «Про телекомунікації» закріпити таке визначення контент-провайдера – це особа, яка відповідає за інформаційне наповнення телекомунікаційної мережі. Пропонується, Закон України «Про авторське право і суміжні права» доповнити статтею 54 «Права, обов'язки та відповідальність провайдера» у такій редакції: «1. Оператор телекомунікаційної мережі (провайдер доступу) не несе відповідальності за зміст інформації, що передається його мережею. За рішенням суду провайдер доступу зобов'язаний надавати конфіденційну інформацію щодо користувача

¹⁵² Селезнева Е. Правовое регулирование объектов интеллектуальной собственности в глобальной сети Интернет в российском и французском законодательствах /Е. Селезнева //Право и управление. XXI век. – 2013. – №1 (26). – С. 138.

мережею Інтернет, яким було здійснено правопорушення. 2. Провайдер телекомунікаційної мережі (хостер-провайдер) не несе відповідальності за зміст інформації, що передається його мережею. За рішенням суду хостер-провайдер зобов'язаний блокувати доступ до сайтів, які містять неліцензійний контент. 3. Контроль за діяльністю провайдерів телекомунікаційних мереж здійснює державний орган з питань інтелектуальної власності. 4. Контент-провайдер мережі Інтернет має право на: відстеження піратського контенту в мережі Інтернет; видалення піратського контенту у зв'язку зі зверненням автора та (або) правовласника або за власною ініціативою. Контент-провайдер мережі Інтернет зобов'язаний: здійснювати контроль за діяльністю користувачів в мережі Інтернет, щодо яких автором та (або) правоволодільцем була подана скарга; виконувати рішення державного органу з питань інтелектуальної власності щодо видалення піратського контенту».

3.2. Охорона та захист авторських і суміжних прав від піратства в мережі Інтернет в Україні

На міжнародному рівні Україна визнається однією з держав із низьким захистом авторських і суміжних прав від піратства. У 2013 році International Intellectual Property Alliance опублікував звіт, в якому навіть охарактеризував Україну як країну з найвищим рівнем інтелектуального піратства. Проте дані звіту виглядають поверхневими і перекрученими, що обумовлено таким.

1. У звіті не вказано жодної цифри, а розміщені лише оціночні категорії на кшталт «багато», «високий рівень», «широко поширене». Також не опубліковані методики досліджень, не приведені дані про фахівців і організації, які брали участь у його складанні. Такий метод подання матеріалу не сприяє виникненню довіри з боку суспільства.

2. Заклик International Intellectual Property Alliance в опублікованому звіті до посилення відповідальності за правопорушення у сфері інтелектуальної власності у жодному разі не можна назвати кроком, спрямованим на

поліпшення ситуації з захистом інтелектуальної власності в Україні, швидше, на створення надмірного соціального напруження. Так, відтепер порушення прав інтелектуальної власності віднесено до злочинів середньої тяжкості. Міра покарання за такий злочин знаходиться на однаковому рівні з такими злочинами, як доведення до самогубства або зґвалтування. Посилення відповідальності не буде дієвим, а лише викличе в суспільстві відчуття несправедливості, що негативно вплине на ефективність будь-яких дій, спрямованих на захист інтелектуальної власності.

3. International Intellectual Property Alliance у своєму звіті висловлює незадоволення незначною кількістю «міліцейських рейдів» на підприємствах в Україні, пов'язаних із перевіркою дотримання прав інтелектуальної власності. Як слушно зауважує А. Афян, оцінку кількості міліцейських рейдів не можна брати до уваги як вимірювання дотримання прав у демократичній країні¹⁵³.

У 2014 році у зв'язку з політичною ситуацією в Україні, в згаданому звіті констатовано, що не доцільно використовувати будь-які санкції до України, однак у 2015 та 2016 роках Україну знов внесли у даний звіт, як країну пріоритетного спостереження, поряд із Аргентиною, Алжиром, Чилі, Китаєм, Індією, Індонезією, Кувейтом, Російською Федерацією, Таїландом та Венесуелою¹⁵⁴.

Отже, Україна вважається одним із головних «піратів» світу, однак критерії, які висуваються до країн у даному рейтингу, занадто розпливчаті та направлені на збільшення відповідальності, здійснення тотального контролю за громадянами (в тому числі в мережі Інтернет) та не відповідають економічним та соціальним умовам у державі. Загроза потрапити у даний список викликає у держав занепокоєність і змушує приймати не завжди обґрунтовані та розумні рішення щодо захисту авторських і суміжних прав від піратства.

¹⁵³ Афян А. Взгляд на интеллектуальное пиратство в Украине /А. Афян //Интеллектуальная Собственность. – 2013. – № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://juscutum.com/ru/poglyad-na-intelektualne-piratstvo-v->

¹⁵⁴ International intellectual property alliance. Special 301 Report Highlights Market Access and Enforcement Challenges for U.S. Creative Industries in Major Overseas Markets [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.iipawebsite.com/pressreleases/2016_Apr27_USTR301Release.PDF

Тому далі необхідно розглянути основні способи охорони та захисту авторських прав у мережі Інтернет, що використовуються в Україні та виділити певні проблеми, які необхідно вирішити з метою подальшого удосконалення правових та організаційних засад охорони авторських і суміжних прав від піратства в мережі Інтернет.

При дослідженні питання охорони та захисту авторських і суміжних прав в мережі Інтернет, необхідно торкнутися питань визначення та характеристики даних правових категорій. Наразі, в теорії права існує декілька позицій щодо співвідношення охорони та захисту. Відповідно до першої позиції дані поняття ототожнюються. Відповідно до другої – охорона визнається більш широкою категорією. Третя позиція розглядає охорону та захист як самостійні правові категорії.

Комкова А. та Курдін А., об'єднуючи захист та охорону прав, виділяють три рівні захисту ринку інтелектуальної діяльності:

1. Норми і правила, що виступають в ролі внутрішніх установок або громадської думки, які перешкоджають споживанню піратських версій або їх поширенню.

2. Юридичний захист у вигляді інституту інтелектуальної власності, який гарантує легальну обмежену авторську монополію.

3. Технічні засоби захисту. Автор може за власним бажанням і можливістю ставити технічні «блоки», що не дають або ускладнюють піратське використання. Важливо відзначити, що останнім часом спостерігається тенденція узаконення таких заходів. Наприклад, у США Digital Millenium Copyright Act (DMCA) містить поправку про те, що спроба обійти технічні засоби, які контролюють доступ до авторських РІД, є злочином. Аналогічні кроки були зроблені в Євросоюзі (European Union Copyright Directive (EUCD)) і в Росії (Цивільний кодекс, частина 4)¹⁵⁵. Такий поділ вбачається не до кінця

¹⁵⁵ Комкова А. Влияние цифрового пиратства на рыночные стратегии в сфере программного обеспечения /А. Комкова, А. Курдин //Экономическая политика. – 2014. – № 6. – С. 59.

повним та не розкриває можливості самозахисту прав та можливість звернення до недержавних організацій для захисту прав.

О.І. Мацегорін, ґрунтуючись на положеннях глави третьої ЦК України «Захист цивільних прав та інтересів», під захистом розуміє дії уповноваженого суб'єкта, а також діяльність юрисдикційних органів та осіб, які у передбаченому законом порядку зобов'язані вжити достатніх заходів для поновлення порушеного, оспорюваного чи невизнаного цивільного права¹⁵⁶. Тобто О.І. Мацегорін визначає категорії «захист» та «охорона», як окремі правові категорії, та пов'язує їх із часом виникнення (до або після порушення прав).

С.Я. Вавженчук розмежовує охорону та захист на основі змісту відношень (права та обов'язки суб'єктів, яким дані права та обов'язки належать), при цьому визначає захист як конкретну діяльність із забезпечення дотримання проголошених та гарантованих прав, а охорону не як право людини чи громадянина, а як обов'язок держави щодо збереження певних цінностей¹⁵⁷.

О.О. Штефан зауважує, що охорона цивільних, у тому числі і авторських прав та інтересів має місце на етапі до їх порушення, а цивільно-правовий захист – після їх порушення¹⁵⁸.

Досліджуючи питання захисту та охорони авторських і суміжних прав в мережі Інтернет, доцільно спиратися саме таку точку зору: відокремлювати захист від охорони, при цьому розуміючи під охороною – всі заходи, які можуть бути використані автором (правоволодільцем), державою та суспільством до моменту посягання на авторські суміжні права, а захист – як систему заходів, що застосовуються даними суб'єктами у відповідь на порушення, невизнання, оспорювання авторських і суміжних прав. І якщо мова

¹⁵⁶ Мацегорін О.І. Поняття та зміст захисту цивільних прав /О.І. Мацегорін //Часопис Київського університету права. – 2011. – № 3. – С. 144.

¹⁵⁷ Вавженчук С.Я. Співвідношення понять «захист» та «охорона» трудових прав в чинному законодавстві /С.Я. Вавженчук //Форум права. – 2010. – №1. – С. 49.

¹⁵⁸ Штефан О.О. Охорона і захист авторських прав: теоретичний аспект /О.О. Штефан //Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2010. – №4. – С. 17.

йде про порушення в мережі Інтернет на перше місце по впливу та ефективності виходять саме заходи охорони, оскільки таким правопорушення легше запобігти, ніж довести їх та захистити від них.

Венедіктова І.В. та Розгон О.В. виокремлюють існуючі проблеми у сфері охорони та захисту авторського права:

- значне відставання законодавства від розвитку новітніх технологій, наслідком якого є неврегульованість сфери авторського права;
- досягненнями у сфері новітніх технологій активно користуються не тільки виробники фонограм, але й правопорушники;
- забезпечення доказів при поданні позову про порушення прав;
- визначення суми позову;
- визначення місця подання позову;
- визначення суб'єкта правопорушення¹⁵⁹.

У першу чергу розглянемо заходи захисту об'єктів авторського права і суміжних прав в мережі Інтернет та більш детально певні проблемні питання, які виникають при їх застосуванні.

Піратство в мережі Інтернет є передусім цивільним правопорушенням і виступає підставою застосування цивільно-правових способів захисту. Саме норми цивільного законодавства розкривають зміст даного явища, однак за піратство може наступити не тільки цивільно-правова але й адміністративна та кримінальна відповідальність.

Цивільні способи захисту можуть застосовуватись як при здійсненні захисту в юрисдикційній, так і в окремих випадках в неюрисдикційній формі. Юрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності полягає в тому, що особа, права якої порушено, звертається за захистом до суду, інших компетентних державних органів, уповноважених вжити необхідні заходи для відновлення порушених прав і припинення правопорушення. У рамках

¹⁵⁹ Венедіктова І.В. Цивільно-правовий захист та охорона авторського права /І.В. Венедіктова, О.В. Розгон //Форум права. – 2007. – № 2. – С. 28.

юрисдикційної форми захисту прав, у свою чергу, виокремлюють загальний (судовий) і спеціальний (адміністративний) порядки захисту порушених прав інтелектуальної власності¹⁶⁰.

Цивільно-правовий порядок захисту авторських і суміжних прав використовується у випадку заподіяння шкоди, та компенсує збитки особі, права якої порушено внаслідок піратства. Як способи цивільного захисту, так і заходи цивільної відповідальності покликані насамперед забезпечити потерпілому від делікту відновлення його майнового стану, який існував до вчинення правопорушення. Таке відновлення передбачає компенсацію завданої потерпілому шкоди як майнової, так і немайнової¹⁶¹. У свою чергу кримінальна та адміністративна відповідальність має на меті покарання злочинця та конфіскацію нелегальної продукції.

Обравши критерієм природу юрисдикційного органу, що здійснює захист, Є.О. Харитонов виділяє такі форми захисту цивільних прав, як судовий захист (ст. 16 ЦК України), адміністративний захист (ст. 17 ЦК України), захист нотаріусом (ст. 18 ЦК України), самозахист (ст. 19 ЦК України), захист за допомогою інших громадських, державних та міжнародних інституцій та органів¹⁶².

На даний час судовий захист авторських і суміжних прав визнається одним із найбільш ефективних. Разом з тим дослідження питань захисту авторських і суміжних прав від порушень в мережі Інтернет, дозволяє виділити певні проблеми, які існують у даній сфері.

Так, Рудник Т.В. виділяє наступні проблемні аспекти у сфері захисту прав.

¹⁶⁰ Лонг Д., Рей П., Жаров В.О., Шевелева Т.М., Василенко І.Е., Дроб'язко В.С. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування. Практичний посібник. – К.: «К.І.С.», 2007. – 54 с.

¹⁶¹ Кирилук А. В. Цивільно-правова відповідальність за порушення авторських прав у мережі Інтернет //А.В. Кирилук //Актуальні проблеми держави і права. – 2014. – Вип. 72. – С. 157 – 158.

¹⁶² Цивільне право України: підручник /Є.О. Харитонов, Н.О. Саніахметова. – К.: Істина, 2003. – 183 с.

по-перше, більшість судових справ зводяться нанівець через складність у виявленні порушників, зібранні доказів порушення авторських прав, особливо це стосується особистих немайнових прав автора;

по-друге, допускаються помилки при розгляді судових справ через неправильне застосування законодавства щодо авторського права;

по-третє, необізнаність суддів, відсутність у них спеціальних знань з права інтелектуальної власності¹⁶³.

Проаналізувавши судову практику, яка стосується піратства, ми дійшли висновку про те, що відсутність єдиної термінології та визначеності у поняттях «піратство» та «контрафакція» також створює певні проблеми у сфері захисту авторських і суміжних прав, у тому числі в мережі Інтернет. У більшості судових справ дані поняття використовуються як синонімічні. У справі №712/14967/14к навіть з'являється термін електронне піратство (хакерство)¹⁶⁴. Ототожнення контрафакції, хакерства та піратства в мережі Інтернет вбачається спірним, особливо при розгляді справ у судах. В окремих справах про захист авторських і суміжних прав від порушень, які за ознаками є піратством у мережі Інтернет, термін «піратство» взагалі відсутній, зокрема, Справа №171/3154/13-к (розповсюдження аудіовізуальних творів шляхом надання вільного доступу до них без згоди компанії Paramount Pictures Corporation¹⁶⁵); Справа №910/8216/15-г (розповсюдження музичних творів шляхом їх розміщення на Інтернет адресах www.goodok.mts.com.ua і www.muzon.ua, у формі мобільного контенту¹⁶⁶); Справа №522/6745/15-к (незаконне, без відповідного дозволу правовласника, розповсюдження аудіовізуальних творів, власником авторського права на які є такі компанії: «Warner Bros. Entertainment

¹⁶³ Рудник Т.В. Деякі проблемні питання захисту авторського права в Україні /Т.В. Рудник //Юридичний вісник. – 2009. – №1(10). – С. 76.

¹⁶⁴ Ухвала Соснівського районного суду м. Черкаси 07 листопада 2014 року Справа №712/14967/14к [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/51102103>.

¹⁶⁵ Ухвала Апостолівського районного суду Дніпропетровської області 25 листопада 2013 р. Справа №171/3154/13-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/51186222>.

¹⁶⁶ Рішення Господарського суду м. Києва 30.06.15 р. Справа № 910/8216/15-г [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/46061101>.

Inc.», «Columbia Pictures Industries, Inc. (Sony Pictures)», «Twentieth Century Fox Film Corporation», «Disney Enterprises, Inc.», «Universal City Studios LLLP», «Paramount Pictures Corporation», шляхом надання можливості он-лайн перегляду зазначених аудіовізуальних творів, необмеженому колу осіб – користувачів зазначеного ресурсу¹⁶⁷).

Також існує проблема доказування існування та належності правоволодільцю авторських права на об'єкт, оскільки вимоги обов'язкової реєстрації в законодавстві немає. Разом з тим з огляду на приписи ст. 33 Господарського процесуального кодексу України (далі –ГПК України) щодо обов'язку доказування й подання доказів господарському суду у вирішенні питання про те, яка сторона повинна доводити обставини, що мають значення для справи про захист авторського права чи суміжних прав, треба враховувати, що позивач повинен довести належність йому авторського права та/або суміжних прав чи права на їх захист, а також факт використання об'єктів цих прав відповідачем, а в разі заявлення вимог про відшкодування шкоди – розмір шкоди та причинно-наслідковий зв'язок між завданою шкодою й діями відповідача¹⁶⁸.

Фіксація та надання належних доказів до суду також викликає певні складнощі. Відповідно до ч.1 ст. 57 Цивільного процесуального кодексу України доказами є будь-які фактичні дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги й заперечення сторін, та інші обставини, які мають значення для вирішення справи. Ці дані встановлюються на підставі пояснень сторін, третіх осіб, їхніх представників, допитаних як свідків, показань свідків, письмових доказів, речових доказів, зокрема звуко- і відеозаписів, висновків експертів. Простота копіювання і нематеріальна сутність об'єктів авторського права в Інтернеті не дозволяють

¹⁶⁷ Вирок Приморського районного суду м. Одеси 16.04.2015 р. Справа №522/6745/15-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/43621280>.

¹⁶⁸ Сопілко І.М. Специфіка судових рішень у справах про захист авторського права в мережі Інтернет /І.М. Сопілко //Вісник Запорізького національного університету. – 2015.– №2. – С. 84.

так само просто вирішити проблему забезпечення доказів порушень авторського права. Деякі дії по захисту авторських прав при порушеннях, пов'язаних з використанням Інтернету, набагато складніші¹⁶⁹.

Пояснення осіб та показання свідків у справах про піратство в мережі Інтернет не можуть бути достатнім доказом по даним справам, при цьому такий вид доказів буде стимулювати зловживання та використання в протиправних цілях (наприклад, усунення конкурентів на ринку та псування репутації, отримання незаконної вигоди та ін.).

Інтелектуальна власність є таким самим видом власності, як нерухомість або інше майно. Передбачено й законні механізми відновлення справедливості. Сфера Інтернету не є виключенням, хоча в силу специфіки об'єкта існує чимало юридично спірних моментів, що ускладнюють відновлення справедливості. Часом навіть роздруківка лог-файлів не є для судді вагомим аргументом на доказі провини хакера¹⁷⁰.

Надання доказів порушення авторських і суміжних прав в мережі Інтернет можливо у виді роздруківки сторінки, на якій незаконно розміщені об'єкти авторського права і суміжних прав, однак такий доказ потребує нотаріального засвідчення і лише після цього може використатися у суді.

Пунктом 46 Постанови Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» від 17.10.2012 року №12 передбачається, що як засіб доказування може бути використано відео-, аудіозапис процесу дослідження будь-якою заінтересованою особою сайту, стосовно якого є відомості використання його з порушенням авторських чи суміжних прав; такий запис, збережений на електронному чи іншому носії (жорсткому диску комп'ютера, дискеті, диску для лазерних систем зчитування, іншому носії інформації),

¹⁶⁹ Ковалева Н.Н. Информационное право России: Учебное пособие /Н. Н. Ковалева. – М.: Дашков и Ко, 2008. – 87 с.

¹⁷⁰ Афанасьев А.В. Интеллектуальная собственность и авторское право в Интернете /А.В. Афанасьев //Имущественные отношения в Российской Федерации. – 2006. – № 2 (53). – С. 65.

подається до суду із зазначенням того, коли, ким і за яких умов його було здійснено, і може бути речовим доказом у справі¹⁷¹.

Визначення розміру реального збитку також є проблемою, оскільки зазвичай державні органи посилаються на данні, що були отримані від особи, права якої порушені. Але досі не існує єдиного механізму визначення збитків, які настали в результаті піратських дій, що обумовлюється природою мережі Інтернет. Інтернет – є інформаційним простором, в якому містяться об'єкти авторського права і суміжних прав, які і виступають об'єктами посягання піратства. Разом з тим не можливо впевнено говорити про те, що особа, яка скачала піратський продукт безкоштовно, при наявності можливості купила б його у автора. Доступність інформації в мережі визначає попит на значну кількість продуктів авторського права і суміжних прав. Якщо перед користувачем стояв би вибір – плати гроші чи просто не користуватися певним продуктом – рішення було б неоднозначним і в більшості випадків особа не витратила на нього кошти. Постає питання відповідальності осіб, які неправомірно використовують об'єкти авторського права і суміжних прав не з метою отримання прибутку або іншої вигоди, а в цілях долучення інших осіб до результатів інтелектуальної, творчої діяльності, їх рекламування тощо («квazіпіратство»).

Отже, попри визнання продуктивності юрисдикційного захисту авторських і суміжних прав в мережі Інтернет, необхідно виділити певні проблеми, які виникають під час його здійснення:

1. повільність розгляду справ судами, затягування процесу;
2. корумпованість та недостатня кваліфікація державних службовців в питаннях авторського права і суміжних прав;
3. фіксація та надання доказів порушення в мережі Інтернет;
4. недосконалість та суперечливість законодавства;

¹⁷¹ Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності: Постанова Вищого господарського суду України від 17.10.2012р. № 12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>.

5. формування єдиної термінології та визначення понять «контрафакція», «піратство», «хакерство» на законодавчому рівні;
6. визначення суб'єкта, який повинен нести відповідальність за піратські дії в мережі Інтернет
7. визначення відповідальності осіб, які винні у «квазіпіратстві».

Слід зауважити, що крім юрисдикційної, захист авторських та суміжних прав може здійснюватись у неюрисдикційній формі захисту, яка передбачає дії громадян й організацій щодо захисту авторських прав, які здійснюються ними самостійно, без доведення до державних або інших компетентних органів¹⁷².

Одним із видів самозахисту є альтернативні способи вирішення спору (АВС), тобто, альтернатива судовому вирішенню конфлікту. Найбільш поширеним способом альтернативного вирішення спору є медіація – процес вирішення спору за участю третьої нейтральної сторони. Актуальність застосування медіації при вирішенні спорів щодо прав інтелектуальної власності полягає в особливості результатів права інтелектуальної власності, сфери і способів їх використання, легкість виготовлення та поширення піратської продукції зумовлюють необхідність швидкого реагування з боку правовласника та вирішення спорів¹⁷³.

В.Б. Череватюк визначає медіацію як альтернативний спосіб вирішення спору, який передбачає структурований переговорний процес, що здійснюється за допомогою незалежного, нейтрального та кваліфікованого посередника (медіатора), який допомагає сторонам спору самостійно, на добровільній основі, досягти згоди для вирішення спору, що відповідатиме інтересам кожної зі сторін спору¹⁷⁴.

¹⁷² Мироненко Н.М. Правовые проблемы защиты авторского права /Н.М. Мироненко //Еволюція цивільного законодавства: проблеми теорії і практики: Матеріали міжнародної наук.-практ. конф.; м. Харків, 29-30 квітня 2004 р. – К.: Акад. правових наук України, НДІ приватного права і підприємництва, НДІ інтелектуал. власності, Нац. юрид. акад. ім. Я. Мудрого, 2004. – С. 447.

¹⁷³ Ульянова Г.О. Медіація як альтернативний спосіб вирішення спорів у сфері права інтелектуальної власності /Г.О. Ульянова, Л.І. Бузова //Південноукраїнський правничий часопис. – 2013. – № 4. – С. – 108.

¹⁷⁴ Череватюк В.Б. Медіативна процедура вирішення спорів: теоретичні і практичні аспекти /В. Б. Череватюк, К. Л. Сірук //Юридичний вісник. – 2015. - № 2 (35). – С. – 45.

Процес медіації передбачає сукупність фактичних і юридичних дій, які здійснюються учасниками медіації впродовж визначеного часового проміжку. Можливо виділити п'ять основних етапів медіації. Перший етап – укладання угоди. Сторони і медіатори укладають угоду про медіацію. Другий – з'ясування позицій сторін. На третьому етапі відбувається виявлення інтересу, який стоїть за позицією кожної з сторін. Четвертий етап – знаходження рішення, яке повинно влаштувати дві сторони. На заключній, п'ятій стадії відбувається укладання угоди за результатами медіації¹⁷⁵.

Запровадження практики медіації при врегулюванні спорів, які виникають із порушення авторських прав, як такої, що ефективно застосовується у міжнародній практиці поряд з іншими альтернативними методами вирішення спорів, сприяло б розвантаженню державних органів, які здійснюють захист авторських прав, скороченню за строками розгляду справ про захист авторських прав, збереженню у більшості випадків партнерських стосунків між учасниками конфлікту¹⁷⁶. Проблема захисту своїх прав автором або правоволодільцем самостійно криється у тому, що вони не завжди володіють необхідними знаннями в сфері права та не обізнані в процедурі розміщення творів в мережі Інтернет.

На шляху до належної охорони авторських і суміжних прав в мережі Інтернет держава повинна вживати заходів щодо інформування не лише користувачів мережі Інтернет про недопустимість порушення авторських прав, але й також авторів і правоволодільців про порядок розміщення твору та правові способи його захисту.

Необхідно погодитися з тим, що психологія має вагомий вплив на поведінку користувачів мережі Інтернет, оскільки спочатку, коли тільки з'явився Інтернет, ніхто і не замислювався, що у майбутньому інформація буде

¹⁷⁵ Мішина Ж.В. Медіація як альтернативна форма вирішення спорів /Ж.В. Мішина //Альманах права. – 2012. – Вип. 3. – С. – 235.

¹⁷⁶ Ульянова Г.О. Захист авторських прав у правовідносинах, які виникають у зв'язку з рекламою :автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 /Г.О. Ульянова; кер. роботи О.І. Харитонova; Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». – Одеса, 2008. – 15 с.

передаватися миттєво, а об'єкти авторського права будуть настільки легкодоступні. Людство звикло брати в Інтернеті все (від музичних творів до творів літератури), не замислюючись про незаконність такої поведінки. Тому необхідно проводити таку політику держави, яка б з раннього віку пропагувала ліцензійний контент, засуджувала використання піратської продукції та пояснювала до яких саме негативних наслідків призводить використання такої продукції.

Як зазначалося, охорона на відміну від захисту передбачає застосування заходів, які передують вчиненню правопорушення, ускладнюють його вчинення або навіть унеможливають. У першу чергу це освітні, ідеологічні, психологічні та політичні способи впливу на суспільство. На жаль, у сучасному світі пірати приділяють більше уваги таким методам впливу на суспільство, ніж держава (пропаганда вільного використання інформації в мережі Інтернет, у тому числі об'єктів авторського права і суміжних прав).

З розвитком науково-технічного прогресу дієвими визнаються технічні способи охорони, які використовуються авторами, правоволодільцями, власниками сайтів та іншими суб'єктами відносин в мережі Інтернет. На рівні наукових досліджень виникають проблеми використання термінології щодо технічних заходів. Деякі вчені відносять їх до неюрисдикційних заходів захисту. Наприклад, І.Л. Борисенко визначає технічні засоби захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет, як неюрисдикційну форму захисту, котра у галузі інформаційних технологій дістала найбільшого поширення. Пояснюється це тим, що тільки вони здатні забезпечити протидію в момент порушення на відміну від юрисдикційної форми захисту, де санкції не співпадають у часі з моментом порушення авторських прав¹⁷⁷.

З.В. Мамон виділяє такі технічні засоби захисту авторських прав в мережі Інтернет як:

¹⁷⁷ Борисенко І.Л. Особливості самозахисту прав інтелектуальної власності в глобальній мережі Інтернет //І.Л. Борисенко //Часопис Київського університету права. – 2010. – № 1. – С. 200.

1. саморуйнування документу при несанкціонованому копіюванні;
2. криптографічні конверти;
3. подання твору з обмеженою функціональністю;
4. використання кодових слів та інше¹⁷⁸.

Технічні способи охорони авторських і суміжних прав в мережі Інтернет у сучасному світі одні з найбільш ефективних способів охорони, однак існує проблема у рівні підготовки фахівців, який переважно поступається рівню піратів. З метою недопущення несанкціонованого розповсюдження об'єктів права інтелектуальної власності в цій сфері нині активно використовуються такі захисні методи, як шифрування, паролі, водяні знаки, контроль доступу, електронні конверти тощо¹⁷⁹. Зазначені захисні методи потребують належного рівня знань та певного фінансування, яке в Україні здійснюється на недостатньому рівні.

Розвиток технічного прогресу, на жаль, має не лише позитивні наслідки, а й стає для порушників надійним помічником у незаконному відтворенні об'єктів авторського права і суміжних прав. І якщо раніше незаконно виготовлені примірники творів були продуктом не вищого ґатунку, то сучасні технології дозволяють порушникам виготовляти цифрові примірники, які є ідеальними копіями оригіналів, та розповсюджувати їх із неймовірною швидкістю. На відміну від розповсюдження звичайних примірників, наприклад книг, аудіо - або відео - носіїв, вартість творів, що розміщені в Інтернеті, а також витрати пов'язані з їх доставкою у мережі, є незначними. Здатність порушників діяти в Інтернеті анонімно та неосвіченість більшості користувачів всесвітньої мережі з питань захисту авторського права і суміжних прав має

¹⁷⁸ Мамон З.В. Захист авторських прав у мережі Інтернет /З.В. Мамон //Юридичний вісник України. – 2007. – №7. – С. 7.

¹⁷⁹ Бондаренко С.В. Авторське право і суміжні права: [навч. посіб.] /С. В. Бондаренко. – К.: Інст. інт. власн. і права, 2007. – 71 с.

наслідком наполегливі вимоги міжнародного співтовариства щодо активізації України у боротьбі з Інтернет-піратством¹⁸⁰.

Низка країн-членів ЄС відзначили, що контрафакція і піратство в мережі Інтернет стають все більш серйозною проблемою, яка отримує широке поширення. Зокрема у випадках, коли постачальник контенту в мережі Інтернет знаходиться не в країнах ЄС, практично неможливо здійснити дії щодо боротьби з контентом, що порушує права інтелектуальної власності. Країни-члени повідомляють, що існує брак необхідного обладнання (наприклад, для доступу в Інтернет), а також знань в області техніки та інформаційних технологій, що перешкоджає дослідженню таких випадків компетентними органами. Також, необхідно удосконалити законодавство для ефективного вирішення проблеми контрафакції та піратства в мережі Інтернет¹⁸¹.

Коли йдеться про боротьбу з піратством та охорону авторських і суміжних прав в мережі Інтернет, необхідно розуміти, що викорінити повністю дане явище неможливо, як неможливо викорінити інші правопорушення. Прагнути необхідно, в першу чергу, до мінімалізації випадків порушення авторських і суміжних прав. Юрисдикційні та неюрисдикційні заходи захисту і охорони цілком в змозі виконати дане завдання, але за умови, що вони будуть використовуватися у сукупності та будуть внесені певні зміни у законодавство для конкретизації певних проблемних положень, пов'язаних зі специфікою мережі Інтернет. Систематизація та реформування права інтелектуальної власності у сфері охорони матеріалів та інших об'єктів, що передаються в мережі Інтернет, є нагальною проблемою для України, особливо в умовах ринкових перетворень та переходу на інноваційну модель розвитку вітчизняної

¹⁸⁰ Кетрарь А.А. Правові проблеми захисту авторських та суміжних прав від піратства в мережі Інтернет /А.А. Кетрарь//Часопис цивілістики. – 2012. – № 14. – С. 141.

¹⁸¹ Защита прав интеллектуальной собственности (ИС) в странах с переходной экономикой. Всемирная организация интеллектуальной собственности [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.wipo.int/export/sites/www/dcea/en/pdf/tool_5_ru.pdf.

економіки, у час, коли інформація стає все більш вагомим фактором виробництва та все ціннішим об'єктом цивільного обігу¹⁸².

Отже, основними проблемними питаннями, які постають під час охорони та захисту авторських та суміжних прав в мережі Інтернет, є:

- неузгодженість законодавства, відсутність спеціальних норм для регулювання Інтернет-відносин, невідповідність норм сучасним реаліям;
- низький рівень правової культури громадян, впевненість у правомірності своєї поведінки та боротьба за вільний доступ до інформації в мережі Інтернет;
- низький рівень підготовки державних службовців та програмістів;
- недостатнє фінансування державою заходів щодо боротьби з піратством;
- анонімність користувачів мережі Інтернет, що робить складним або неможливим пошук порушників авторських та суміжних прав;
- недостатній рівень знань у авторів та правоволодільців у сфері захисту авторського права;
- швидкість розповсюдження піратської продукції мережею Інтернет;
- складність фіксації доказів в мережі Інтернет та недостатність технологічного забезпечення осіб, які перешкоджають правопорушенням.

Усунення цих проблем дасть можливість досягти кращих результатів у боротьбі з таким складним та специфічним явищем, як піратство в мережі Інтернет. Серед шляхів покращення охорони та захисту авторських і суміжних прав в мережі можливо виділити першочергові:

- внесення змін до законодавства щодо регулювання відносин у мережі Інтернет (особливо в процесуальне законодавство щодо надання та фіксації доказів правопорушення в мережі Інтернет);

¹⁸² Цибульов П.М. Управління інтелектуальною власністю: [монограф.] / Цибульов П. М., Чеботарьов В.П., Зінов В.Г. та ін. – К.: К.І.С., 2005 – 55 с.

- збільшення фінансування сфери ІТ-технологій та професійної підготовки осіб, які займаються охороною авторських прав в мережі Інтернет;
- поширення практики використання альтернативних способів захисту об'єктів авторського права і суміжних прав від правопорушень у мережі Інтернет;
- залучення провайдерів до процесу захисту інтересів авторів та правоволодільців у мережі Інтернет;
- створення єдиної системи критеріїв визначення розміру реального збитку від піратства в мережі Інтернет;
- покладення на автора, який звернувся з позовом про порушення його прав у результаті «м'якого піратства» або «квазіпіратства», обов'язку доведення наявності умислу порушника;

3.3. Гармонізація інтересів авторів, правоволодільців, користувачів та удосконалення практики охорони авторських і суміжних прав від піратства в мережі Інтернет

У контексті дослідження теми гармонізації відносин суб'єктів сфери авторського права і суміжних прав необхідно розглянути основні положення про невід'ємні права людини та громадянина, закріплені в Загальній декларації прав людини та Конституції України.

Стаття 22 Загальної декларації прав людини передбачає, що кожна людина, як член суспільства, має право на соціальне забезпечення і на здійснення необхідних для підтримання її гідності і для вільного розвитку її особи прав у економічній, соціальній і культурній галузях за допомогою національних зусиль і міжнародного співробітництва та в відповідності до структури і ресурсів кожної держави. Згідно з пунктом 1 ст. 27 кожна людина має право вільно брати участь у культурному житті суспільства, втішатися мистецтвом, брати участь у науковому прогресі і користуватися його благами.

Відповідно до п 2, кожна людина має право на захист її моральних і матеріальних інтересів, що є результатом наукових, літературних або художніх праць, автором яких він є¹⁸³.

Стаття 23 Конституції України передбачає, що кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості. Стаття 41 Конституції встановлює, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Стаття 54 Конституції передбачає, що громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом¹⁸⁴. Загальна декларація прав людини та Конституція України закріплюють право вільного доступу людини до культурних цінностей та вільний розвиток своєї особистості, але при цьому також передбачає умову непорушності прав інших осіб та закріплює захист авторських прав на данні культурні цінності. Актуальність даного розділу дисертації полягає саме у вирішенні проблеми досягнення компромісу інтересів суспільства з вільного доступу до культурних цінностей та інтересів авторів (правоволодільців) із отримання за це матеріальної та моральної вигоди.

Система базових прав людини має бути узгоджена із системою прав інтелектуальної власності через встановлення меж здійснення останніх. Регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності не повинно бути

¹⁸³ Загальна декларація прав людини прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015

¹⁸⁴ Конституція України від 28.06.96 //Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

сегментарним, що постійно розширює права одних учасників і обмежує інших. Застосування країнами-лідерами потенціалу санкцій, вимог посилення охорони та захисту прав інтелектуальної власності як попередньої умови інвестування, торгівлі для примусу менш розвинених держав до дій, що відповідають інтересам лідерів, містить ризики обмеження суверенітету країн — права на визначення структури економіки, напрямів розвитку, доступу до технологій. Розвитку інноваційної діяльності сприяє не високий, а оптимальний рівень охорони та захисту прав інтелектуальної власності, пошук якого має тривати в напрямі гармонізації прав інтелектуальної власності з правами людини з позицій пріоритету других¹⁸⁵.

О.М. Левковець наголошує на пріоритеті прав людини, однак право на захист та охорону прав інтелектуальної власності також є невід’ємним та гарантується міжнародним правом та правом окремих держав. Тому необхідно виробити систему, яка б задовольняла інтереси двох сторін максимально чесно та рівномірно. На жаль, тенденція розвитку захисту і охорони прав інтелектуальної власності, в тому числі авторських і суміжних прав, розвивається у напрямку підтримки лише авторів і правоволодільців та ставить перед суспільством жорсткі рамки та обмеження щодо доступу до культурних цінностей.

Необхідно виділити основні засади взаємодії авторів (правоволодільців) із користувачами та державою: необхідність дотримування прав особи при охороні авторських і суміжних прав; забезпечення достатнього рівня запобігання піратству; відмова від збільшення санкцій за піратські дії; відмова від відповідальності користувачів піратської продукції; забезпечення достатнього рівня доступу суспільства до культурних та наукових цінностей; забезпечення дотримання прав осіб на збереження конфіденційної інформації при використанні мережі Інтернет; зменшення цін на ліцензійну продукцію.

¹⁸⁵ Левковець О.М. Інтелектуальна власність і права людини: прояви дисонансу /О.М. Левковець //Економічна теорія та право. – 2015.– №4(23). – С. 37.

Оптимальний режим охорони інтелектуальної власності, ймовірно, забезпечується таким рівнем охорони, що, з одного боку, ефективно виконує функцію запобігання порушень прав інтелектуальної власності та стимулює здійснення інноваційної діяльності, а з іншого – достатньою мірою надає суспільству вільний доступ до знань і технологій. У досягненні і збереженні цього балансу, мабуть, лежить ключ до розв'язання проблеми функціонування ефективної системи правової охорони інтелектуальної власності в умовах глобалізаційних процесів¹⁸⁶.

Конфронтація існує не лише між користувачами та авторами та (або) правоволодільцями, також неузгодженість інтересів проявляється в відносинах автор-правоволоділець. Сучасна «антиконтрафактна політика» не має нічого спільного з прагненням захистити права автора, а ставить своєю головною метою зміцнення домінуючого положення медіа-гігантів. Останні, володіючи виключними правами на об'єкти інтелектуальної власності, лобіюють прийняття відповідних законів і, при цьому, намагаються «узаконити» свої інтереси таємно, не рахуючись з громадською думкою і соціальними інтересами. Така політика, однак, не тільки абсолютно несумісна з положеннями ст. 19 і ст. 30 Загальної декларації прав людини, але також принципово несумісна з концепцією «суспільства знань», про формування якого йдеться останні десятиліття¹⁸⁷.

Правовласники в більшості випадків не бажають йти на компроміс та досягати консенсусу з іншими верствами суспільства, оскільки боротьба з піратством перетворилася для багатьох з них на прибутковий бізнес. Автори не завжди підтримують позицію правоволодільца, оскільки матеріальна вигода для людей, які займаються творчістю, не завжди стоїть на першому місці. Визнання суспільства та слава – це деякі із моральних благ, котрі також

¹⁸⁶ Стовпець О.В. Суперечності системи охорони права інтелектуальної власності в умовах глобалізації //Стовпець В.О. //Часопис Київського університету права. – 2011. – № 2. – С. 183.

¹⁸⁷ Стовпець А. В. Философско-правовой взгляд на современную антиконтрафактную политику /А.В. Стовпец //Від громадянського суспільства – до правової держави: Тези VII Міжнародної наукової Internet-конференції студентів та молодих вчених. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. – С. 477 – 478.

потрібно враховувати, наприклад, при визначенні збитків від правопорушення, оскільки те ж саме піратство в мережі Інтернет деколи приносить користь та рекламує результат творчої діяльності автора.

Незважаючи на те, що власники самі часто виставляють товари в Інтернеті і встановлюють завищені ціни, вони потім вимагають забезпечення дотримання своїх прав на законодавчому рівні в країнах з слабкою політичною волею, не бажаючи слідувати принципу міжнародного приватного права, яке передбачає звернення правовласників до суду. У захисті своїх приватних прав вони надають перевагу використанню державних органів виконавчої влади за рахунок місцевих платників податків, а міжнародні організації, якими вони керують, лобіюють інтереси правовласників, аби змусити владу контролювати і ліквідовувати порушення прав інтелектуальної власності, які правовласники самі і провокують¹⁸⁸.

Політика підвищення цін неактуальна та провокує заняття піратською діяльністю. При існуючій кількості об'єктів авторського права і суміжних прав та їх легкодоступності в мережі Інтернет недоцільним вважається встановлювати ціну, яка, навіть, вища, ніж у роки поширення дисків та касет (наприклад, пісня на iTunes коштує приблизно 1 долар США).

Захист авторських прав, який здійснюються бездумно і однаково для всіх, незалежно від економічного становища, зумовлює дискримінацію та суперечності між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються. Країни, що розвиваються, часто використовують технології розвинених країн і тому зацікавлені в поширенні технологічної інформації і знань. Неефективний механізм правової охорони інтелектуальної власності викликає зростання цін і витрат, й індустріально розвинені країни втрачають інтерес до передачі технологій. Разом із тим, посилення захисту інтелектуальної власності породжує суперечності між створенням інновацій і жорсткістю захисту

¹⁸⁸Абдуліна І. Про термін «піратство» /І. Абдуліна // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intelvlas.com.ua/blog/i-abdulina/pro-termin-piratstvo>.

інтелектуальної власності. Захист інтелектуальної власності має видимі переваги, але його наслідки можуть породити безліч проблем для країн, що розвиваються¹⁸⁹.

За таких умов не дивно, що виникають рухи боротьби із захистом та охороною авторських і суміжних прав, підтримуються піратські сайти та пропагується ідеологія вільного доступу до всіх об'єктів, що містяться в мережі Інтернет. Отже, одна із основних проблем, з якою зіштовхнулися всі держави при боротьбі з піратством – це підтримка мережевим суспільством піратів. Вона виражається у різноманітних діях. Наприклад, створення політичних рухів, спрямованих на боротьбу за вільний обмін інформацією в мережі Інтернет; масові протести на захист сайтів, які були закриті за розміщення неліцензійного контенту (наприклад, сайт ЕХ.ua у 2012 році), атаки хакерів на сайти державних органів різних країн тощо. При цьому, підтримка піратства суспільством здійснюється як у законному форматі, так і навпаки, із застосуванням протизаконних дій. Однак, хибно стверджувати що всі користувачі мережі Інтернет виступають за вільне розповсюдження контенту, є також і такі, що виступають на боці правоволодільців і авторів та підтримує їх.

Слід відзначити, що єдиного правового механізму захисту авторських прав в Інтернеті наразі не існує. Крім того, згубно впливає позиція, яка підтримується більшістю мережевого суспільства, стосовно свободи розповсюдження і копіювання будь-якої інформації, що опинилася в Мережі.¹⁹⁰

А.В. Кирилюк слушно звертає увагу на негативний вплив позиції підтримки піратів на стан захисту та охорони об'єктів авторського права. З цим твердженням неможливо не погодитися. Але, на нашу думку, це не є причиною масового поширення піратства та неліцензійного контенту на теренах Інтернету. Це наслідок недосконалої державної політики, яка не підтримує

¹⁸⁹ Мирских И.Ю. Охрана интеллектуальной собственности в условиях глобализации /И.Ю. Мирских //Вестник Пермского университета. Юридические науки. – 2012. – № 3. – С. 140.

¹⁹⁰ Кирилюк А.В. Проблеми захисту авторських прав в мережі Інтернет /А.В. Кирилюк //Часопис цивілістики. – 2014. – № 16. – С. 129.

користувачів, не надає достатніх можливостей для доступу, навіть до ліцензійної продукції.

Отже, охорона прав на об'єкти інтелектуальної власності в Інтернеті традиційними способами неможлива. Відтак виникає об'єктивна необхідність створення нового інституційного середовища у цій сфері. Наголошуючи на тому, що власність взагалі втрачає будь-яке значення в інформаційному суспільстві (суспільстві знань), відомі західні дослідники стверджують, що на відміну від традиційного суспільства, у якому гарантією захисту виступало право, в інформаційній економіці основну роль відіграють моральні норми. Прихильники зазначеного підходу звертають увагу на зміни у людській психології, системі мотивацій, переваг, норм поведінки та акцентують увагу на виникненні нової «інформаційної» моралі, в якій доступ до інформації отримує етичне значення. Відтак кожна особистість виявляє зацікавленість не лише у власних знаннях, а й у доступі до цих знань всіх членів суспільства¹⁹¹.

Розглянемо варіанти вирішення даної проблеми, які пропонують вчені. А.М. Кирейчук одним із способів узгодження інтересів суспільства та авторів і (або) правоволодільців пропонує використовувати цифрову дистрибуцію, як двигун продаж. Розквітом цифрової дистрибуції можна вважати 2003 рік, коли компанія Apple відкрила iTunesStore – магазин з продажу цифрового контенту, в тому числі і музичного. Цей магазин працює по системі a-la-carte, яка дозволяє купувати окремі пісні. На всі пісні встановлена одна фіксована ціна – зазвичай 0,99 \$, іноді 1,29 \$. Станом на 2012 рік цей сервіс пропонував більше 26 мільйонів композицій, включаючи також ексклюзивні для даного сервісу пісні. Станом на лютий 2013 року було продано 25 мільярдів композицій. Також варто відзначити наступні сервіси, що працюють за системою a-la-carte: Amazon.com, 7digital, EMusic, TuneTribe. Крім того, існують сервіси з щомісячною підпискою. Після оплати такі сервіси дозволяють прослуховувати

¹⁹¹ Цибульов П.М. Управління інтелектуальною власністю: [монограф.] / Цибульов П. М., Чеботарьов В.П., Зінов В.Г. та ін. - К.: К.І.С., 2005. – 57 с.

(а деякі – і завантажувати) музику без обмежень. Завантаження аудіо з таких сервісів, зазвичай, здійснюється за вищезазначеною системою a-la-carte¹⁹².

Використання даних сервісів та відкриття нових сервісів для розповсюдження легальної музичної та іншої продукції в умовах правового, соціального, культурного виховання суспільства, в кінцевому підсумку, забезпечить витіснення піратських сайтів. Оскільки однією з причин використання піратських сайтів для доступу до об'єктів авторського права і суміжних прав є їх розповсюдженість, чисельність та легкість в користуванні.

Л.В. Шикова пропонує економічний спосіб узгодження інтересів суспільства та авторів і (або) правоволодільців. Суть даного способу, який звичайно застосовується самими правовласниками, полягає у створенні умов, що роблять економічно не вигідним піратство у цій сфері. Це досягається шляхом встановлення різних пільг законним користувачам, забезпечення їх безкоштовною консультаційною та технічною підтримкою, наданням безоплатного або зі знижкою супровідного продукту, навчанням та наданням оперативної інформації про нові версії. Причому ці умови реалізуються для офіційно зареєстрованих користувачів зі значною знижкою. Крім того, може бути передбачена легалізація незаконно придбаних програм за символічну плату¹⁹³. За таких умов користувачі будуть отримувати якісний продукт за мінімальну плату та прагнути до його подальшого використання для одержання певних бонусів та інших заохочень.

Серед способів вирішення проблем гармонізації інтересів авторів і (або) правоволодільців та користувачів можливо виділити традиційні та нові.

До традиційних відносяться: відмова від посилення відповідальності за піратські дії; правове, соціальне, культурне виховання суспільства; реклама переваг ліцензійної продукції (якість, обслуговування та ін.); зменшення цін на

¹⁹² Кирейчук А.М. Анализ музыкальной индустрии в США /А.М. Кирейчук //Взгляды креативного общества. – 2014. – №1. – С. 22-23.

¹⁹³ Шикова Л.В. Аналіз впливу піратства на економіку країни та розробка ефективного способу боротьби з «піратством» /Л.В. Шикова, І.А. Ластенко //Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки. – 2015. – Вип. 29. – С. 169.

ліцензійну продукцію; надання у безкоштовне використання певних творів науки виключно для цілей навчання; збільшення кількості сайтів і сервісів, які містять легальну продукцію; надання користувачам можливості ознайомлюватись з частиною твору перед покупкою; суспільні обговорення існуючих проблем.

До нових слід віднести: отримання прибутку завдяки використанню реклами, що супроводжує продукт; використання альтернативних методів вирішення спорів, пов'язаних з піратством в мережі Інтернет (наприклад, медіацію); використання краудфандінгових компаній (компаній зі збору коштів від користувачів на створення об'єкту авторського права чи суміжних прав); використання роялті за перегляд або скачування творів з мережі Інтернет.

Зазначимо, що це невичерпний перелік заходів, які б дозволили залучитися допомогою користувачів у сфері охорони та захисту авторських і суміжних прав та забезпечити мінімальну кількість випадків незаконного копіювання і розповсюдження результатів інтелектуальної, творчої діяльності.

З появою об'єктів авторського права у глобальній мережі у їхніх творців і правовласників виникли принципово нові проблеми, які потребують вирішення. Недосконалість законодавства, низький рівень правосвідомості у громадян, відсутність належного технічного обладнання, низький рівень обізнаності працівників у сучасних засобах захисту об'єктів авторського права в мережі Інтернет та багато інших причин створили ситуацію, в якій піратські дії в більшості випадків залишаються невиявленими та безкарними.

Початок третього тисячоліття засвідчив необхідність впровадження правових механізмів регламентації новітніх досягнень в усіх сферах людського життя. Актуальність даної проблеми зумовлена тим, що стрімкий розвиток досягнень у цифровій сфері випереджає процес розробки міжнародних і національних правових стандартів у даній сфері¹⁹⁴. Законодавче регулювання

¹⁹⁴ Арданов О. Розвиток партнерства для подолання цифрового піратства в мережі Інтернет /О. Арданов //Інтелектуальна власність. – № 8. – 2010. – С. 20.

захисту об'єктів авторського права і суміжних прав потребує певних удосконалень.

Очевидним є те, що законодавство залишилося далеко позаду від інформаційного прогресу суспільства, а тому практично неможливим стало поширення діючих законодавчих норм на правовідносини, що виникають у цифрових мережах. Специфіка використання об'єктів, що поширюються за допомогою цифрових мереж, суттєво відрізняється від інших засобів використання творів, таких як передача в ефір, доведення до загального відома по кабелю та інші. Мережна комунікація відкриває нові засоби використання творів та об'єктів суміжних прав. Це означає, що і в законі повинні з'явитися нові поняття. Сьогодні трьома етапами використання об'єктів, що охороняються в цифровій мережі (запис на сервері – розповсюдження – поява на екрані монітора користувача) у діючому законодавстві відповідають лише дві правомочності (відтворення – доведення до загального відома – відтворення). Це призводить до подвійності трактування багатьох понять і на практиці дає змогу несумлінним користувачам обертати дану обставину на свою користь та уникати відповідальності за свої порушення¹⁹⁵. Поширення норм різних галузей права на відносини в мережі Інтернет цілком нормальне явище, оскільки мережа містить майже всі ті відносини, які вже колись були врегульовані нормами законодавства. Необхідно при застосуванні даних норм враховувати специфіку Інтернет-відносин та на законодавчому рівні закріпити особливості та терміни, які характеризують їх. У науковій доктрині наголошується на необхідності прийняття єдиного нормативного акту, який би регулював відносини в мережі Інтернет. Однак така позиція є спірною. Єдиний акт в цій сфері все одно не зможе охопити усі ті відносини та правопорушення, які здійснюються в мережі, тому доцільно приймати лише зміни та доповнення до уже чинного законодавства.

¹⁹⁵ Афанасьєва К.О. Видавниче піратство в Інтернеті: український контекст /К.О. Афанасьєва // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravo-media.at.ua/publ/7-1-0-6>.

Інформаційний інтернет-простір є екстериторіальним, а неоднорідність законодавства різних країн і відсутність уніфікованих правових норм створюють додаткові труднощі для припинення розповсюдження незаконного контенту і встановлення винних осіб. Цим користуються порушники, розміщуючи свої ресурси в країнах зі слабо розвиненим законодавством. Навіть, якщо сайт порушує виключні права та закривається відповідно до норм національного законодавства, він практично відразу «відроджується» в сегментах мережі Інтернет інших країн. Тому розвиток національного законодавства повинен супроводжувати розробкою міжнародних процедур для оперативного обміну інформацією і закриття сайтів, що порушують правовий режим інтелектуальної власності в сегменті мережі Інтернет будь-якої країни¹⁹⁶. Внесення змін лише в національне законодавство не дасть реального результату, якщо не будуть удосконалені міжнародні норми. Тому необхідною є розробка міжнародного договору, який би містив в собі основні терміни, порядок фіксації доказів порушення, засоби протидії порушенням в мережі Інтернет, суб'єктний склад відносин які виникають у даній сфері, визначення об'єктів посягання (наприклад, веб-сайту), загальні правила щодо визначення розмірів збитків, мінімальні і максимальні розміри відповідальності у залежності від збитків, яких зазнали особи внаслідок вчинення правопорушення, порядок роботи провайдерів та випадки їх відповідальності. Також слід визначитися щодо статусу електронних бібліотек та передбачити порядок надання авторами творів для безоплатного використання в цілях навчання. Законодавче визначення правового статусу електронних бібліотек дозволило б внести ясність у це питання. Для вирішення таких спорів сторонам і суду необхідно мати чіткі критерії відмінності звичайного сайту (Інформаційного ресурсу в Інтернет) від електронної бібліотеки. В іншому разі

¹⁹⁶ Паламарчук А.В. Защита исключительных прав на результаты интеллектуальной деятельности в сети Интернет /А.В. Паламарчук // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.juristlib.ru/book_9974.html.

кожний порушник авторських прав зможе стверджувати, що використовував матеріали виключно у бібліотечних цілях¹⁹⁷.

Поспішати з відмовою від абсолютності прав на об'єкти авторського права не варто. Слід посилити розробку охорони цих прав не тільки правовими, а й організаційними, виховними, технологічними, в тому числі програмними заходами. Принаймні ми виходимо із того, що новітні інформаційні та інші технології не можуть слугувати підставою для відмови від випробуваної часом, хоча і небездоганної, системи правової охорони об'єктів авторського права.¹⁹⁸

Проблема регулювання захисту об'єктів авторського права і суміжних прав полягає в неефективній правозастосовній практиці, а саме це і є критерієм та ціллю боротьби з піратством в галузі інтелектуальної власності. Обираючи ті чи інші способи боротьби з піратством, доводиться вибирати з тих правових засобів, які передбачені законодавством. Якись із них працюють більш ефективно, якись – менш ефективно, але в цілому теза про непристосованість законодавства до протидії піратству невірна. До того ж, законодавство під впливом практики яка складається в певній державі удосконалюється протягом всіх останніх років. Модель захисту авторського права в Інтернеті повинна бути. Вона має забезпечувати творцям можливість повернути вклади на створення творів і заробити. Але вона не може бути суто репресивною і не враховувати очікувань публіки, яка бачить в Інтернеті ресурс необмеженого доступу до максимальних обсягів інформації і яка готова платити розумні гроші за зручним моделі¹⁹⁹. Ключовим моментом моделі захисту авторського права є розумність вимог щодо оплати доступу до об'єктів авторського права.

Багато людей в світі – незалежно від того, чи будуть вони оперувати поняттям «добросовісне використання» або будь-яким іншим визначенням –

¹⁹⁷ Дашян М.С. Право информационных магистралей (Law of information highways): вопросы правового регулирования в сфере Интернет /М.С. Дашян. – М.: ВолтерсКлувер, 2007. – 233 с.

¹⁹⁸ Шишка Р.Б. Криза авторського права /Р.Б. Шишка //Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. – №6. – С. 19.

¹⁹⁹ Щеголев И. Мыльная опера про виртуальных пиратов. Нельзя допустить принятия SOPA! /И.Щеголев // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.chaskor.ru/article/mylnaya_opera_pro_virtualnyh_piratov_26178.

погодяться з пануючою в Сполучених Штатах думкою, що слід узаконити випадки приватного копіювання в некомерційних і освітніх цілях деяких творів, які охороняються авторським правом, таких, наприклад, як газетні і наукові статті. Якщо так, то чому б на рівні міжнародного режиму авторсько-правового законодавства не прийняти це, як дане, і не попрацювати над більш чітким формулюванням етичних кодексів, щоб допомогти людям розібратися у визначенні того, що є легальне і нелегальне копіювання? Іншими словами, чи не доцільніше розробити законодавство, відповідно до загальноприйнятого розуміння авторських прав, ніж займатися регулюванням законів на вищому рівні, але в суперечності з уявленнями про справедливість? Який з цих двох шляхів завоює загальне визнання і пошану до правового захисту авторських прав? Правовий захист авторства отримає набагато ширшу підтримку, якщо відповідатиме очікуванням людей і їх уявленням. Заборони раніше не спрацювали, не спрацюють вони і щодо авторського права в кіберпросторі²⁰⁰. Методи заборони та суворих фінансових санкцій не здатні задовольнити не лише вимоги користувачів та їх прагнення до доступу до культурних цінностей, але й охорону інтересів авторів творів. Загалом більшістю дослідників пропонує докладати зусиль в напрямках освіти, розвитку технологій та законодавства, а також співпраці не лише держав, а й творців та правоволодільців із користувачами та державою. Особливу увагу слід приділяти моральним засадам використання результатів творчої діяльності, які б перешкоджали заняттю піратською діяльністю в мережі Інтернет – це один із основних напрямів боротьби із нею. Як слушно зауважує А.І. Дрішлюк: «Моральні норми, які панують у суспільстві, впливають на всі етапи формування та дії права»²⁰¹.

²⁰⁰ Нагорняк Г.С. Захист інтелектуальної власності у сфері цифрової передачі даних /Г.С. Нагорняк //Науково-практичний семінар: Українські репозитарії відкритого доступу: проблеми, досвід, перспективи“, ТНТУ, 18 листопада 2010 р.: тези доповіді. – Тернопіль, 2010. – С. 6 – 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/662>.

²⁰¹ Дрішлюк А.І. Норми моралі в системі джерел цивільного права України /А.І. Дрішлюк //Приватне право і підприємництво. – 2014. – Вип. 13. – С. 37.

Деякі автори згодні розповсюджувати свою продукцію навіть на безоплатній основі або за умови переказу грошей для подальшого вдосконалення та розвитку своєї діяльності на добровільних засадах. В. Харитонов зазначає, що навіть у такий відносно благополучній країні з точки зору розвитку книжкової індустрії і літератури взагалі, як Франція, всього 900 письменників отримують від своїх книг відчутний (вище мінімальної зарплати) дохід. Переважна частина авторів не отримує зі своєї творчості практично ніяких грошей. Більш того, чимало з них готові не тільки поширювати свої праці безкоштовно, але й доплачувати видавцям за те, щоб їх твори доходили до читача і слухача²⁰². Така точка зору видається досить привабливою, особливо для користувачів мережі Інтернет – безоплатний доступ до творів, однак позиція «безкоштовного мистецтва» незаконна та суперечить основам права інтелектуальної власності.²⁰³

Ліцензійний захист є одним із найбільш актуальних засобів захисту та охорони авторських і суміжних прав авторами. Ліцензії Creative Commons вимагають від ліцензіатів отримувати дозволи для того, щоб робити будь-які речі з твором, які законодавство зберігає виключно за ліцензіаром. Ліцензіати повинні вказувати авторство ліцензіара, зберігати повідомлення про авторські права недоторканими на всіх копіях твору і давати посилання на ліцензію на копіях твору. Ліцензіати не можуть використовувати технологічні заходи для обмеження доступу до твору інших людей²⁰⁴. Необхідно розглянути спектр захисту, що надається даними ліцензіями, згідно із умовами, які обирає автор або правоволоділець для захисту об'єкту авторського права.

Attribution – by – ліцензія «із зазначенням авторства». Надає можливість дозволяти користувачам копіювати, поширювати, відтворювати, виконувати і

²⁰² Харитонов В. Промежуточная победа здравого смысла /В. Харитонов // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.chaskor.ru/article/promezhutochnaya_pobeda_zdravogo_smysla_21424.

²⁰³ Харитонов В. Издатели подставляют писателей /В. Харитонов // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.chaskor.ru/article/izdateli_podstavlyayut_pisatelej_21617.

²⁰⁴ Creative Commons. О лицензиях. Для чего созданы наши лицензии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://creativecommons.ru/licenses>.

переробляти твір, захищений авторськими правами, за умови зазначення автора твору. Усі ліцензії Creative Commons містять цю властивість.

Share Alike – sa – ліцензія «копілефт». Дозволяє користувачам створювати перероблені версії і розвивати твір на підставі творчої роботи, яка підлягає охороні, якщо вони тільки поширюються під тією ж ліцензією, під якою опубліковано оригінальний твір.

Non-Commercial – nc – «некомерційна» ліцензія. Дозволяє копіювати, поширювати, відтворювати, виконувати і переробляти оригінальний твір тільки в некомерційних цілях. Якщо користувачі хочуть використовувати твір в комерційних цілях, вони повинні звернутися до правоволодільця за відповідним дозволом.

No Derivative Works – nd – ліцензія «без похідних». Дозволяє копіювати, поширювати, відтворювати і виконувати тільки незмінні копії оригінальних творів без похідних творів, зроблених на їх основі.

Attribution – ccby – ліцензія «із зазначенням авторства». Дозволяє користувачам поширювати, редагувати, брати оригінальний твір за основу для створення похідних творів навіть на комерційній основі з зазначенням авторства.. Це найзручніша з усіх пропонованих ліцензій. Рекомендується для максимального поширення і використання неліцензійних матеріалів.

Attribution Non-Commercial No Derivatives – cc by-nc-nd – ліцензія «із зазначенням авторства – некомерційна – без похідних». Дана ліцензія – містить найбільше заборон з шести основних ліцензій дозволяє користувачам тільки завантаження творів та обмін ними за умови, що вказується авторство, однак твори не можна змінювати будь-яким чином чи використовувати їх в комерційних цілях²⁰⁵.

Залежно від того, яку ліцензію обирає ліцензіар, його твору надається певний спектр захисту, а для користувачів мережі Інтернет надається

²⁰⁵ CreativeCommons. О лицензиях. Для чего созданы наши лицензии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://creativecommons.ru/licenses>.

інформація про те, які саме дії можливо здійснювати з даним твором (завдяки цьому при порушенні прав неможливо буди посилається на необізнаність). Однак ліцензування не виконує превентивної функції, а лише попереджає про відповідальність та полегшує процес доказування наявності порушення.

В інформаційних системах, зокрема в мережі «Інтернет», інформація та авторські твори існують виключно у вигляді електронних об'єктів, а саме у формі електронних документів (файлів), причому матеріальний носій і фізичне місце, де конкретно записаний машинний код такого документа, в таких системах неістотний, а користувач завжди матиме справу з віртуальним образом таких електронних документів, що відображаються на екрані дисплея. Можна констатувати, що Інтернет зумовив зміни, здавалося б, вічних і стійких відносин в балансі трикутника: автор – видавець – читач; композитор – продюсер – слухач. Необхідність мати посередника (а отже, його витрати і доходи) між автором і користувачем відпадає, кількість авторів і творчих працівників значно збільшилася і розширюється, якість копіювання ідеальна, собівартість його близька до нуля, тобто використання Інтернету та нових інформаційних технологій змінило суспільні відносини між автором, видавцем і користувачем, а законодавство з авторського права залишилося колишнім. Права користувача за чинним авторським правом у даному співвідношенні в сучасних умовах не виправдано обмежуються. Інститут копірайту в період становлення інформаційного суспільства слід переосмислити²⁰⁶.

Проблема в переосмисленні відносин, які виникають між суб'єктами авторського права і суміжних прав у сучасному світі, криється у неможливості знайти консенсус. Автори та правоволодільці вже не повинні вкладати чималі кошти на публікацію та рекламу своїх творів (в мережі Інтернет це реально зробити безплатно або з мінімальними тратами), але, попри це, ціна на ліцензійні товари не змінилася та не стала більш доступною. Проте, хоча

²⁰⁶ Семилетов С.И. Проблемы охраны авторских прав в российском секторе Интернета /С.И. Семилетов // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.russianlaw.net/law/ip/copyright/a103>.

продукція піратів продається дешевше, це не є наслідком їх зусиль, а результатом того, що вони паразитують на творах, які з'являються без їх трудової діяльності. Вони нічого не вносять до національної творчості, а, навпаки, знищують основу місцевої індустрії і негативно впливають на її стосунки з іноземними видавцями і виробниками²⁰⁷.

Наразі піратська продукція не лише дешевша, а й розповсюджується безоплатно, тому і пересічний громадянин воліє використовувати лише піратську продукцію. Отже, така проблема криється у рівні правосвідомості населення, оскільки навіть ті особи, які в змозі купувати ліцензійну продукцію, не роблять цього, а користуватися піратською.

У зв'язку з цим вбачається можливим запропонувати такий варіант вирішення конфлікту між автором (правоволодільцем), державою та користувачем: авторам (правоволодільцям) - зменшити ціни на ліцензійну продукцію, залежно від фінансових затрат та зусиль, які були витрачені на її створення; користувачам та державі – підтримувати авторів (правоволодільців) у рекламній діяльності щодо боротьбі з піратством, здійснювати навчальні заходи зі школярами та студентами (пояснювати, що піратство це правопорушення, а у разі використання та розповсюдження саме піратських творів правоволоділець та автор втрачають кошти для подальшого розвитку своєї продукції).

Актуальною проблемою, яка стосується авторів та правоволодільців, є визначення розміру відшкодування збитків, які настають в результаті піратських дій. Положення щодо визначення розміру збитків в результаті піратських дій в мережі Інтернет не передбачені в жодному нормативному акті, а питань тут виникає безліч. Наприклад, як визначити розмір цих збитків, чи може бути цифровий продукт еквівалентним вартості матеріального носію, хто повинен відшкодовувати збитки при опублікуванні контенту на сайті.

²⁰⁷ Бааджи Н.П. Піратство як порушення авторських та суміжних прав /Н.П. Бааджи //Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – Вип. 59. – С. 339-340.

У більшості випадків використовується принцип обліку збитку простим заміщенням 1:1, що припускає еквівалентність цифрового і аналогового продукту, некоректний з таких причин:

- ціна цифрового контенту прив'язана не до масштабів виробництва, а до мінімальних витрат на створення першої копії. Отже вартість товару стає конвенціональною, а збиток від нелегального розповсюдження - плаваючим;
- не кожен контент сьогодні доступний в авторизованій дистрибуції – пропозиція легального контенту істотно відстає від попиту на нього;
- піратський контент можна вважати безкоштовною рекламою авторизованих продажів оскільки більшість Інтернет-користувачів, що викачують контент з неавторизованих джерел, згодом купують його на авторизованих ресурсах;
- користувач найчастіше скачує контент, тому що це можливо, а не тому що він планує його споживати: читати, слухати, дивитися. У цьому випадку реального споживання не відбувається, а очікувати матеріального відшкодування за відсутнє споживання з точки зору концепції заміщення непослідовно.

Іншими словами, якщо споживча цінність цифрового контенту перевищує його ринкову вартість, то користувач воліє придбати його за плату, навіть якщо доступні нелегальні версії. У зворотному випадку, якщо споживча цінність нижче ринкової вартості, то користувач взагалі не планує купувати авторизований цифровий контент незалежно від поширення піратських ресурсів. Отже в обох випадках правовласники фактично не позбавляються своїх доходів, як це можна було б припустити на перший погляд²⁰⁸. Така точка зору є спірною, оскільки не зважаючи на те, що користувач дійсно може використовувати неліцензійну продукцію просто тому що вона безплатна, неможливо зі 100 відсотковою впевненістю сказати, що він не купував би її.

²⁰⁸ Молчанова А.К. Проблема цифрового піратства в сфері дистрибуції розвлекательного контенту в Росії /А.К. Молчанова, А.А. Хрысёва //Иновации в науке. – 2013. – № 19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/problema-tsifrovogo-piratstva-v-sfere-distributsii-razvlekatelnogo-kontenta-v-rossii-1>.

Тому необхідно вирішити яким саме способом розраховувати збитки, нанесені в результаті піратських дій і бажано передбачити це в міжнародному законодавстві, з подальшим впровадженням до національного законодавства для однакового використання не залежно від держави на території якої це правопорушення здійснено.

Засобом вирішення проблеми відшкодування збитків від власника сайту, на якому порушуються авторські і суміжні права, А.С. Колісник вважає можливим ведення системи одержання прибутку від реклами, яку розміщують на такому сайті, бо наскільки такі сайти популярні серед користувачів, настільки вони привабливі і для рекламодавців. Таким чином, порушник все-таки має на меті одержання прибутку, але одержує він його не безпосередньо від поширення неліцензійного програмного забезпечення, а від розміщення на сайті реклами²⁰⁹.

Окрім особи, котра безпосередньо розміщує твір чи об'єкт суміжних прав у мережі, розглядалась можливість притягнення до відповідальності осіб, які надають хостинг порушнику, а також провайдерів, котрі забезпечують технічний доступ до мережі Інтернет через складнощі з ідентифікацією правопорушника, який протиправно завантажив твори (об'єкти суміжних прав) у цифрову мережу. На наш погляд, таке розширення суб'єктів відповідальності суперечить принципу справедливості відповідальності. Адже ні хостер, ні провайдер не в змозі контролювати весь масив інформації, що розміщується (розповсюджується) за їх допомогою на предмет дотримання прав інтелектуальної власності. Вони скоюють порушення авторського й/або суміжних прав без вини. Тому немає сенсу покладати на них «чужу» відповідальність, створюючи тим самим ґрунт для зловживань. Проте, гадаємо, в багатьох справах щодо контрафакції в мережі Інтернет хостера та/або

²⁰⁹ Колісник А.С. Судовий захист авторських прав на комп'ютерне програмне забезпечення /А.С. Колісник //Актуальні проблеми держави і права. – 2012. – № 66. – С. 270.

провайдера може бути залучено судом як третю особу для встановлення обставин справи²¹⁰.

Складність фіксації подібних порушень авторського права і суміжних прав з боку Інтернет-провайдерів зумовлені нематеріальним характером послуги як такої, а також технічними аспектами архітектури Інтернету. Можливе рішення зазначених проблем повинно мати не тільки правовий, але й технічний характер (наприклад, шляхом розробки та використання клієнтами такого кінцевого обладнання, яке б вело б облік параметрів, надаваних послуг Інтернет-провайдером доступу до мережі Інтернет та реєструвало б їх відхилення від нормативних або договірних).²¹¹ Основними та найбільш дієвими заходами захисту об'єктів авторського права і суміжних прав в мережі Інтернет ми вважаємо технічні. Позитивними моментами такого захисту є: превентивний характер – можливість захищати твір до того як правопорушення буде скоєно; ефективність – технічний захист найбільш надійний, оскільки складний у розшифруванні та цим створює перепону для піратської діяльності; вільний вибір – автори та правоволодільці самі вирішують питання надавати своїм творам такий захист чи ні. Негативними сторонами є: необхідність звертатися до осіб, які розбираються у технічних питаннях; не безкоштовний, а в деяких випадках достатньо дорогий спосіб; з появою нових способів захисту, з'являються нові способи обходити такий захист.

Д.М. Андрущенко та Г.Л. Козина виділяють такі технічні методи захисту:

1. Програмні методи захисту зазвичай передбачають використання прив'язки програми до конфігурації обладнання, на якому її встановили. Прив'язка відбувається в момент установки програмного забезпечення і вимагає або введення ліцензійного ключа, або проходження процедури активації -

²¹⁰ Калениченко П.А. Проблеми охорони авторського і суміжних прав у мережі Інтернет /П.А. Калениченко //Часопис Київського університету права. – 2009. – № 2. – С. 197.

²¹¹ Савельев А.И. Гражданско-правовое регулирование договоров между клиентом и Интернет-провайдером в сети Интернет: автореф. на соискание ученой степени канд.юр.наук:12.00.03. /Александр Иванович Савельев. – М., 2008. – 21 – 22 с.

отримання одноразового коду (ключа), залежного від конфігурації обладнання користувача і придатного для використання тільки на цьому комп'ютері.

2. Програмно-апаратні засоби захисту передбачають перевірку наявності деяких апаратних засобів, які поставляються разом з програмою і для яких неможливо або дуже важко виготовити копію. Наприклад, широко використовують спеціально виготовлені оптичні диски (CD, DVD) і апаратні ключі, що підключаються через USB- порт.

3. Більш надійним засобом від копіювання програм можна вважати виконання їх як онлайн-сервісів Software as a service («Програмне забезпечення як послуга»), які передбачають виконання програмного забезпечення на стороні виробника, не доступної для користувача. Натомість, користувач може тільки ввести вхідні і отримати вихідні дані через веб-інтерфейс.

4. Останнім часом для розробників перспективним є надання умовно безкоштовної (Shareware) версії програми, коли користувач може використовувати повністю робочу версію програми обмежений час. Або частину функцій програми відключено у безкоштовній версії й вона підключається тільки після отримання повної ліцензії.

5. Найбільш перспективним для захисту недорогих умовно безкоштовних програм є метод авторизації через Інтернет. Він передбачає первісну активацію продукту на обчислювальній машині користувача, а також авторизацію користувача на сервері розробників при кожному запуску програми.

6. Авторами розроблений протокол захисту програмного забезпечення, який заснований на використанні механізму електронного цифрового підпису²¹².

Для використання в Україні найбільш дієвими та перспективними вбачаються методи надання безоплатної версії програми та метод авторизації через Інтернет. Перший з цих методів дозволяє зацікавити користувачів у

²¹²Андрущенко Д.М. Метод авторизации через Интернет для защиты shareware программ /Д.М. Андрущенко, Г.Л. Козина //Восточно-Европейский журнал передовых технологий. – 2014. – № 4/2 (70). – С. 23-24.

подальшій покупці платної програми, і, крім того, залишає можливість використовувати безоплатну програму і надалі. При використанні такого способу, володілець авторського права надає користувачеві примірник твору, який має функціональні обмеження. Такий підхід є одним із шляхів впровадження в життя таких бізнес-моделей, як «спробуй, перед тим як купити» та «продавай поліпшені версії». Наприклад, автори програмного забезпечення можуть розповсюджувати прикладні програми, які не здатні друкувати документи або зберігати їх в пам'яті комп'ютера. За дещо іншого підходу продавець програмного забезпечення може розповсюджувати «урізаний» варіант програмного забезпечення, таке, як бета-версії програм. У той час, як «урізане» програмне забезпечення надає користувачам можливість користуватися та звикати до нього, воно спонукає тих, хто бажає стабільної роботи програмного забезпечення, придбати його «повноцінний» варіант²¹³.

Другий з названих методів привабливий своєю низькою ціною та простотою у використанні.

На сьогодні існує великий арсенал засобів захисту відеоданих у форматі MPEG. Вони дозволяють залежно від завдання - чи потрібні висока захищеність або компроміс між стійкістю і швидкістю обробки - вибрати оптимальне рішення. Спільною особливістю розглянутих способів захисту є те, що вони засновані на принципах класичного шифрування - перестановках і замінах - принципах, відомих ще з давніх часів. Тим часом прогрес ставить нові виклики перед фахівцями з захисту інформації, і цілком можливо, що в найближчому майбутньому з розвитком обчислювальної техніки (появою квантових комп'ютерів) ці методи стануть в принципі неефективними. А значить необхідно розробляти принципово нові методи і підходи до захисту відеоданих²¹⁴.

²¹³ Кирилюк А.В. Способи захисту авторських прав в мережі Інтернет /А.В. Кирилюк //Правове життя сучасної України: матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу (Одеса, 20–21 квітня 2012 р.). Т. 3 /відп. за випускд.ю.н., проф. В.М. Дрьомін /Націон.ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса: Фенікс, 2012. – С. 168.

²¹⁴ Рябова Л. Способы защиты видеоданных от несанкционированного доступа /Л. Рябова, Е. Подгорный, К.Мацуева //Захист інформації. – 2013. – ТОМ 15. – №3. – С. 208.

Програмні методи захисту є перспективними, оскільки для них характерні гнучкість у проектуванні, адаптованість до алгоритмів програм-об'єктів захисту та, порівняно з апаратними засобами, нижча вартість реалізації. До програмних методів захисту належать шифрування та заплутування, або обфускація (obfuscation) програмного коду. Такі методи ускладнюють структуру програми і, тим самим, процес зворотного або реверс-інжинірингу (reverseengineering). Не менш ефективними у боротьбі з піратством є стеганографічні методи, а саме цифрові водяні знаки, які впроваджують в коди програм для підтвердження авторських прав. Наприклад, якщо в кожен примірник програми додати водяний знак у вигляді ідентифікаційного номера, то у випадку незаконного копіювання і розповсюдження програми можна визначити недобросовісного користувача²¹⁵.

Характерною тенденцією у сфері захисту інформації є впровадження криптологічних методів. Однак на цьому шляху ще багато невирішених проблем, зв'язаних з руйнівним впливом на криптозасоби таких складових інформаційної зброї як комп'ютерні віруси, логічні бомби, автономні реплікативні програми, т.п. Об'єднання методів комп'ютерної стенографії і криптографії є гарним виходом з положення, що створилося. У цьому випадку можна усунути слабкі сторони відомих методів захисту інформації і розробити більш ефективні нові нетрадиційні методи забезпечення інформаційної безпеки²¹⁶.

І. Самоходський виділяє альтернативний спосіб боротьби з порушниками авторських прав: взаємодія з пошуковими системами. «Ті сторінки сайту або весь сайт (якщо авторське право порушується по всьому сайту), що порушують авторські права зникне з результатів пошуку системи Google, а якщо матеріал

²¹⁵ Стороженко А.О. Методика захисту програмного забезпечення шляхом впровадження ЦВЗ в асемблерний код програми /А.О. Стороженко, А.Я. Горпенюк, Н.М. Лужецька //Автоматика, вимірювання та керування: [збірник наукових праць] /відповідальний редактор В.Б. Дудикевич. – Львів: Видавництво Львівської політехніки. – Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2013. – № 753 – С. 82.

²¹⁶ Навроцький Д.О. Методи комп'ютерної стеганографії /Д.О. Навроцький //Вісник Національного технічного університету України «КПІ». – 2007. – №35.– С. 108.

розміщений на сервісах Google, то він буде вилучений. Так як для більшості сайтів Інтернету основним джерелом відвідувань є саме перехід відвідувачів по посиланнях з пошукових систем (а Google є найпопулярнішою системою не лише в Україні, а й у світі), то значна частина Інтернет аудиторії не побачить сторінок, що порушують авторські права. Зважаючи на широке розповсюдження інших сервісів Google, можливість видалення матеріалів, що порушують авторські права, також досить істотна»²¹⁷. Такий спосіб видалення неліцензійного контенту також ефективний, але потребує звернення до працівників компанії Google, про таку можливість більшість авторів не знають, або не використовують.

В Україні також з'явилися сервіси із закриття піратських роздач, наприклад INFOPOLICE, який надає наступні послуги (за певну плату): пошук і блокування піратських посилань на файлообмінниках; пошук і блокування роздач на торрент-трекерах; пошук і видалення відео з відеосервісів; видалення «проблемних» посилань на піратські сайти з пошукової видачі Google; відправка претензій хостерам тощо²¹⁸. Використання можливості звернутися до сервісу із закриття піратських роздач з мінімальними умовами захисту обійдеться авторам у 30 доларів на місяць, а максимальними умовами 120 доларів. Достатньо не дешево і гарантує захист лише на місяць який вже оплачений, але для авторів, які не бажають самотійно відслідковувати всі піратські роздачі є зручним та ефективним.

У деяких кінотеатрах України власники встановлюють інфрачервоні відеокамери. Заховані вони під самою стелею, так що відразу й не помітиш, і сканують у темряві всіх глядачів на предмет, хто чим займається.²¹⁹ Такі дії роблять неможливим скрити зйомку фільмів у кінотеатрах, однак така практика

²¹⁷ Самоходский И. Защита авторских прав в Интернете: использовани eDigital Millennium Copyright tAct на примере Google /И. Самоходский // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://jurliga.ligazakon.ua/blogs_article/256.htm.

²¹⁸ INFOPOLICE – сервис по закрытию пиратских раздач № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://infopolice.net/services>.

²¹⁹ Дмитренко Н. Фабрика відеопіратства /Н. Дмитренко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://91.218.212.127/daidzhest/print/46776>.

ще не знайшла підтримки у всіх працівників бізнесу, оскільки виникає проблема порушення прав людини.

Науковцями пропонуються також комплексні дії, покликані знизити рівень піратства.

А. Пархоменко, Р. Солод зауважують, що в аспекті захисту авторських прав на програмні продукти дуже важливо, щоб люди усвідомлювали цінність інтелектуальної власності та її значення для розвитку суспільства. Крім того, можна активно протидіяти піратству ринковими методами, пропонуючи гнучкі схеми ліцензування, які надають можливість підприємствам, установам і організаціям максимально мінімізувати витрати на придбання не обхідного пакета ліцензій. Щодо способів протидії Інтернет-піратству, то Р. Солод вважає, що після того, як адміністраторові мережевого ресурсу стає відомо про поширення контрафакту, він зобов'язаний вчинити дії з припинення існування такої Інтернет-роздачі. Якщо цього не зробити, то адміністратор стає суб'єктом правопорушення. Тут під словом «адміністратор» слід розуміти особу, яка уповноважена і зобов'язується усувати випадки поширення контрафакту на тому чи іншому ресурсі. Такий обов'язок може виходити з трудового договору, Закону тощо. Контрафакт видається або безпосередньо адміністратором, або правовласником, який отримав відповідний доступ до ресурсу. Також існують можливості задіяти програми, які здійснюють моніторинг і видалення. Останній спосіб з успіхом застосовують при контролі поширення піратських відеоматеріалів²²⁰.

В. Базилевич найважливішими напрямками розв'язання проблем у сфері інтелектуальної власності вважає:

1. Подальшу трансформацію вітчизняного законодавства у сфері інтелектуальної власності з урахуванням кращого світового досвіду, його гармонізацію з міжнародними нормами та стандартами.

²²⁰ Пархоменко А. Механізми захисту від Інтернет-піратства в Україні /А. Пархоменко, Р. Солод //Інтелектуальна власність. – 2012. – № 10. – С. 60.

2. Удосконалення національної системи охорони та захисту прав інтелектуальної власності з урахуванням міжнародно-визнаних норм і принципів упровадження дієвого механізму реалізації цих норм та запобігання несанкціонованому використанню об'єктів інтелектуальної власності.

3. Створення необхідних передумов для функціонування цивілізованого ринку об'єктів права інтелектуальної власності, впровадження ефективного механізму комерціалізації інтелектуальної власності та новітніх форм її використання (франчайзингу, передачі під заставу, опціонних угод, лізингових і рейтингових договорів), нормативного забезпечення оцінки вартості нематеріальних активів.

4. Стимулювання створення та швидкого введення до господарського обігу нових об'єктів права інтелектуальної власності, комерціалізація запатентованих науково-технічних досягнень; державну підтримку винахідництва, новаторства та творчої інтелектуальної праці.

5. Інформаційне забезпечення діяльності у сфері інтелектуальної власності, розвиток патентно-інформаційної бази, комплектування фондів національної патентної документації в регіонах, підключення до глобальної інформаційної мережі WIPOnet згідно з довгостроковою програмою BOIB, створення національної системи підготовки та перепідготовки фахівців у сфері інтелектуальної власності.

6. Активізацію процесів створення недержавних організацій з питань охорони прав інтелектуальної власності, сприяння громадським ініціативам правовласників, зацікавлених в охороні та захисті своїх прав, формування у населення правової культури, поваги до прав на об'єкти інтелектуальної власності.²²¹

Науковці називають два протилежних сценарії реформи авторського права в сучасних умовах:

²²¹ Базилевич В. Проблемы оценки, охраны и защиты прав объектов интеллектуальной собственности в Украине // В. Базилевич // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – 2012. – № 142. – С. 8.

Перший – «Влада картелів» – малює картину реалізації базових ідей прихильників заборонних прогібіціоністських заходів щодо регулювання інтелектуальної власності: жорсткий контроль Інтернету за допомогою введення інтернет-ID для всіх користувачів, фільтрація трафіку на основі впроваджених ID-міток контенту; впровадження контролю контенту для всіх відтворюючих пристроїв; заборона на доступ до інтернету для порушників; об'єднання систем онлайн-і офлайн-контролю.

Другий – «Епоха можливостей» – описує наслідки повної відмови від контролю за неавторизованим поширенням контенту: повсюдне поширення дешевого і швидкого доступу в мережу; величезне зростання вільного і відкритого контенту; масове поширення неавторизованого безкоштовного контенту; стагнація, занепад і розорення традиційних медіакомпаній; поширення нових бізнес-моделей розповсюдження контенту²²².

Другий варіант розвитку реформування авторського права і суміжних прав вбачається більш відповідним умовам сучасного розвитку суспільства, однак лише в об'єднанні з положеннями першого варіанту, тобто швидкий та доступний Інтернет, але не для осіб, які здійснили піратство у значних масштабах; вільний і відкритий контент, але тільки з дозволу авторів та правоволодільців; поширення нових бізнес-моделей але з урахуванням законодавства та інтересів користувачів, авторів та правоволодільців.

Р. Столлман виділяє два варіанти пропозицій на рахунок вирішення проблеми захисту авторського і суміжних прав в мережі Інтернет. За першим варіантом, держава підтримує авторів, використовуючи гроші платників податків. Це може бути спеціальний податок на Інтернет або просто частина загального бюджету. Другий варіант підтримки авторів заснований на добровільні пожертвування. Ви натискаєте кнопку на комп'ютері або плеєрі, і

²²² Будущее авторского права: крайние сценарии реформы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.chaskor.ru/article/avtorskie_prava_v_internete_budushchee_avtorskogo_prava_krajnie_stsenarii_reformy__27761.

якісь гроші спрямовуються автору пісні, фільму, роману. Плата в кожній країні своя²²³.

Ці варіанти зумовляють полегшення конфліктної ситуації між авторами та користувачами, однак перший варіант складний у своїй реалізації, а другий не прийме більшість авторів у зв'язку з неможливістю передбачити вигоду при продажі контенту.

С.Я. Казанцев О.Є. Згадзай пропонують концепцію вирішення питання захисту авторського і суміжних прав в мережі Інтернет, суть якої зводиться до того, щоб в мережі Інтернет створити корпоративну комерційну мережу розповсюдження цифрових продуктів: музики, кіно, програм і т.п. Пропонується назвати її «Централізована Інформаційна Мережа об'єктів авторського права – ЦІМОП». Як припускається, оскільки через дану мережу буде проходити інформація у великих обсягах, доступ до неї буде відкритий тільки через спеціалізовані супутникові системи. Така мережа повинна бути заснована на спеціалізованих серверах, захищених суперкріптостійкою криптографією (RSA - 256 бітовий ключ або вище), на яких відповідним чином будуть розташовані спеціалізовані веб-сайти, які будуть діяти в інтересах авторів. На сайтах будуть представлятися зразки цифрових продуктів з демоверсіями (скорочена версія для ознайомлення користувача). Користувач, заходячи на такий сайт, скачує вподобану демоверсію того чи іншого цифрового продукту, знайомиться з нею, після чого заходить ще раз, проходить авторизацію, платить певну суму за безготівковим розрахунком і скачує вже повну версію твору²²⁴. Такий варіант на нашу думку є одним із найбільш актуальних, однак створення цілої мережі вимагає колосальних фінансових затрат, високого рівня кваліфікації осіб, які будуть займатися її створенням та належного технічного оснащення.

²²³ Столлман Р. Пираты только в море! [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pro-books.ru/sitearticles/8905>.

²²⁴ Казанцев С.Я. Авторские права и их защита в сети Интернет /С.Я. Казанцев, О.Э. Згадзай //Вестник Казанского юридического института МВД России. – 2010. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/avtorskie-prava-i-ih-zaschita-v-seti-internet>.

Проблема концентрації зусиль світової спільноти на боротьбі з піратством і контрафакцією була зазначена в підсумковій заяві саміту G-8 на Сі-Айленді (США) у червні 2004 р. Але програмного характеру для діяльності світового співтовариства набули положення «Заяви «Групи вісімки» з боротьби з інтелектуальним піратством і контрафактною продукцією за допомогою більш ефективного правозастосування». У документі були визначені такі шляхи протидії інтелектуальному піратству: 1) публікація й підвищення якості аналітичних матеріалів, присвячених дослідженням глибинних тенденцій, проблем і заходів, які використовуються в окремих країнах і на міжнародному рівні; 2) розробка й дотримання законодавств, правил та/або процедур із метою більш ефективного застосування правових норм у сфері інтелектуальної власності; 3) нарощування зусиль для виявлення й припинення розповсюдження й продажу контрафактної продукції за допомогою Інтернету й для скорочення піратства в режимі онлайн; 4) поліпшення координації стратегій із боротьби зі злочинами у сфері торгівлі контрафактною продукцією й інтелектуального піратства, а також підвищення узгодженості дій між правоохоронними органами, включаючи спільний аналіз ризиків, обмін кращою практикою, вдосконалення існуючого співробітництва на державних кордонах, а також між урядами й приватним сектором; 5) підвищення інформованості офіційних осіб і громадськості відносно ризику для здоров'я людей, а також розмірів економічних збитків у результаті розповсюдження злочинними угрупованнями контрафактної продукції й інтелектуального піратства; 6) більш тісне співробітництво з партнерами з країн, що розвиваються, з метою укріплення їх національного законодавства, створення й сприяння вдосконаленню потенціалу правоохоронних органів у сфері боротьби з контрафактною продукцією й інтелектуальним піратством за допомогою обміну кращою практикою, навчання персоналу, надання технічного сприяння для досягнення спільних цілей²²⁵.

²²⁵ Бочарова Н.В. Методологічні засади боротьби світової спільноти з інтелектуальним піратством і

Розглянувши основні способи охорони і захисту авторського права і суміжних прав від піратства в мережі Інтернет, проблеми які виникають в даній сфері та певні варіанти їх вирішення, зробимо висновки та виділимо найбільш актуальні та сприятливі для використання на території України.

В правовій сфері: визначити піратство, як правопорушення, що завдає значної шкоди інтересам авторів та (або) правоволодільців у результаті використання (опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України та поширення) об'єктів авторського права і суміжних прав з метою отримання прибутку або іншої вигоди (у тому числі морального характеру); встановити відповідальність за піратство, яке завдало шкоду в особливо великих розмірах, в Кримінальному кодексі України (особливо великий розмір передбачає завдання збитків на суму від 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян). У Кодексі України про адміністративні правопорушення передбачити відповідальність за піратство, яке завдало шкоду у значних розмірах (значний розмір передбачає завдання збитків на суму від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян); у Законі України «Про авторське право і суміжні права» доповнити перелік умов вільного використання творів у мережі Інтернет (положенням про надання безоплатного або пільгового доступу до культурних та наукових творів у мережі Інтернет особам із обмеженими фізичними можливостями), передбачити перелік суб'єктів піратства у мережі Інтернет, у тому числі порядок надання інформації та особистих даних про користувачів провайдерів.

В соціальній сфері: проводити уроки та семінари, роз'яснюючи негативний вплив піратства на сферу авторського права і суміжних прав в учбових закладах; підвищувати правову обізнаність громадян щодо захисту, охорони авторських і суміжних прав в мережі Інтернет та відповідальності за правопорушення в даній сфері; проводити обговорення із суспільством про

можливості вільного доступу до творів науки, літератури і мистецтва (особливо доступ до таких творів громадян з обмеженими фізичними можливостями).

В економічній сфері: створення умов, які б робили економічно не вигідним піратство в цій сфері, наприклад, зниження вартості ліцензійної продукції; передбачити якісне і безоплатне обслуговування осіб, які придбали дану продукцію законно, можливість покупки наступних товарів зі знижкою; продаж лише якісної продукції з можливістю ознайомитися з певними фрагментами перед купівлею; авторам та (або) правоволодільцям необхідно пристосовуватися до умов сучасності і використовувати інші бізнес-моделі (наприклад, заробляти на розміщенні реклами, яка буде супроводжувати їх ліцензійний продукт).

Використовувати методи краудфандінгу – системи забезпечення створення твору на основі добровільних пожертв користувачів, даний метод дійсно актуальний та дозволяє визначити суспільні вподобання та створити твір, не витрачаючи власні кошти.

Надання розвинутими країнами допомоги та співробітництво з країнам, що розвиваються: порад із вдосконалення законодавства, налагодження системи органів з охорони та захисту авторських і суміжних прав, обмін практикою, навчання персоналу, надання технічного сприяння, а не накладення великих санкцій, які лише сприяють підвищенню рівня піратства.

Поширювати практику використання ліцензій Creative Commons.

Для попередження піратських дій щодо об'єктів авторського права і суміжних прав в мережі Інтернет пропонується використовувати метод авторизації через Інтернет, ліцензійні угоди, цифрові водяні знаки, надання безоплатної версії програми на певний строк та програмні методи охорони (такі як шифрування та заплутування програмного коду). Більшість названих прийомів може слугувати також спрощенню процесу доказування у суді.

Можливим варіантом майбутнього регулювання відносин розповсюдження легальних примірників творів може бути система оплати

безлімітного доступу до творів, яка включається до суми сплати за користування Інтернетом. Однак такий метод пов'язаний із складнощами розподілу гонорарів між правовласниками та авторами, та технічними методами захисту, які необхідно використовувати для подальшої охорони продукту.

Висновки до Розділу 3

У сучасному світі боротьба із піратством в мережі Інтернет обумовила появу нових правил та порядку користування Інтернетом. Два десятиліття тому неможливо було уявити, що технології стануть настільки поширеними, що будуть цілеспрямовано використовуватися в злочинних цілях. Піратство існувало і в той час, однак мережа Інтернет в силу своєї природи визначалася зоною вільного розповсюдження інформації. Сучасний розвиток права інтелектуальної власності, в тому числі авторського права диктує нові умови щодо користування та придбання результатів інтелектуальної діяльності. Інформація визнається одним із найцінніших та важливих ресурсів, її вільне розповсюдження в мережі Інтернет вже не можливо та є порушенням законодавства більшості країн світу.

В законодавстві більшості розвинених країн світу встановлюються все більш жорсткі норми щодо регулювання діяльності в сфері авторського права і суміжних прав. Для країн з перехідною економікою, в тому числі для України, така політика може призвести до масових протестів, поглиблення економічної кризи, невдоволеності суспільства. Тому, відійдемо від посилення відповідальності за піратські дії та роздивимося способи захисту та охорони, які найбільш сприятливі на даному етапі розвитку.

Варіантами вирішення проблем гармонізації інтересів авторів і (або) правоволодільців та суспільства є:

- відмова від посилення відповідальності за піратські дії;

- правове, соціальне, культурне виховання суспільства;
- пояснення та реклама переваг ліцензійної продукції (якість, обслуговування та ін.);
- зменшення цін на ліцензійну продукцію;
- надання у вільне використання творів науки виключно для цілей навчання;
- опрацювання механізмів отримання прибутку, пов'язаних із використанням реклами;
- суспільні обговорення існуючих проблем;
- збільшення кількості сайтів і сервісів які містять легальну продукцію;
- використання альтернативних методів вирішення спорів;
- надання користувачам можливості ознайомлюватись з частиною твору перед покупкою;
- використання краудфандінгових кампаній (кампанія зі збору коштів від користувачів на створення об'єкту авторського права чи суміжних прав).

Запропоновано такі варіанти вирішення проблем, що постали перед Україною в контексті боротьби з піратством у мережі Інтернет.

По-перше, суб'єктами відповідальності за піратство в мережі Інтернет визнавати тих осіб, які безпосередньо розповсюджують нелегальний контент. Відповідальність провайдерів тільки за те, що їхніми послугами користуються пірати, неприпустима. Закриття сайтів на основі скарг авторів та (або) правоволодільців без обґрунтованого рішення суду також є порушенням прав власників сайтів, до того ж у зв'язку зі зверненням про наявність нелегального контенту зазвичай такий контент видаляється протягом декількох годин.

По-друге, закріпити дефініцію «піратство» у Кримінальному кодексі України та Кодексі України про адміністративні правопорушення: встановити відповідальність за піратство, яке завдало шкоду в особливо великих розмірах, в Кримінальному кодексі України (особливо великий розмір передбачає

завдання збитків на суму від 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян); у Кодексі України про адміністративні правопорушення передбачити відповідальність за піратство, яке завдало шкоду у значних розмірах (значний розмір передбачає завдання збитків на суму від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян).

У Закон України «Про авторське право і суміжні права» додати до переліку умов вільного використання творів у мережі Інтернет положення про надання безоплатного або пільгового доступу до культурних та наукових творів у мережі Інтернет особам із обмеженими фізичними можливостями; передбачити перелік суб'єктів піратства у мережі Інтернет, у тому числі порядок надання інформації та особистих даних про користувачів провайдерів.

По-третє, підвищувати правову обізнаність осіб щодо охорони авторських і суміжних прав у мережі Інтернет та відповідальності за правопорушення в даній сфері.

По-четверте, створити умови, за яких піратство стало б економічно не вигідним, шляхом використання авторами та (або) правоволодільцями нових бізнес-моделей.

ВИСНОВКИ

У **Висновках** викладено найбільш важливі теоретичні положення дисертаційного дослідження та пропозиції щодо удосконалення законодавства про охорону авторських і суміжних прав від піратства в мережі Інтернет.

1. Причинами появи нового типу піратства є глобалізація, науково-технічний прогрес, соціально-економічні, соціально-психологічні, політичні, ідеологічні, юридичні та організаційні причини. ІТ-піратство, на відміну від традиційного, є більш масштабним та посягає на всі об'єкти авторського права і суміжних прав. Коли піратство вчиняється за допомогою мережі Інтернет правопорушникам практично немає необхідності вживати додаткових зусиль щодо здійснення піратської діяльності. При цьому якість піратської продукції у більшості випадків не поступається якості оригінальної продукції.

2. Піратство – це правопорушення, яке завдає значної шкоди інтересам авторів та (або) правоволодільців у результаті використання (опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України та поширення) об'єктів авторського права і суміжних прав незаконно, з метою отримання прибутку або іншої вигоди (в тому числі морального характеру).

Ознаками піратства є: незаконне використання об'єктів авторського права і суміжних прав; становить собою дію – опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України та поширення об'єктів авторського права та (або) суміжних прав; завдає значної шкоди інтересам автора або правоволодільця; комерційні масштаби такої діяльності; мета – отримання прибутку або моральної вигоди. При цьому значну шкоду необхідно визначати за об'ємом реальних збитків, які завдані авторам та (або) правоволодільцям в результаті піратських дій.

3. Основні риси, які відрізняють піратство від контрафакції: 1) об'єкт посягання (при піратстві об'єктом посягання можуть бути лише об'єкти

авторського права і суміжних прав, при контрафакції також інші об'єкти інтелектуальної власності); 2) мета створення нелегального примірника (при піратстві – копіювання твору з метою розповсюдження та використання. При контрафакції – копіювання продукту з метою ввести користувачів в оману).

4. Піратство у мережі Інтернет – це правопорушення, яке здійснюється в цифровій мережі та передбачає використання, розповсюдження нелегального контенту з метою отримання прибутку чи іншої вигоди (в тому числі морального характеру), завдає значної шкоди інтересам авторів та (або) правоволоділців. Специфічними ознаками піратства в мережі Інтернет є: сприйняття користувачами піратства в мережі Інтернет як позитивного та закономірного явища; відсутність територіальних меж піратської діяльності; використання новітніх технологічних досягнень при здійсненні такої діяльності; неможливість контролю з боку держави за всіма порушеннями прав творців в мережі Інтернет; низька вартість електронних екземплярів. Воно є різновидом ІТ-піратства, яке здійснюється у сфері інформаційних технологій, з використанням новітніх можливостей техніки, відрізняється швидкістю розповсюдження та великою якістю піратської продукції.

5. Доцільно розрізняти власне піратство та «м'яке піратство», сутність якого полягає у порушенні авторських прав, що супроводжується завданням інтересам автора незначної за розміром матеріальної шкоди або лише моральної шкоди, а також категорії «піратство» і «квазіпіратство». Останнє за зовнішніми ознаками нагадує піратство, але відрізняється від нього тим, що неправомірне використання об'єктів авторського права і суміжних прав здійснюється не з метою отримання прибутку або іншої вигоди, а в цілях долучення інших осіб до результатів інтелектуальної, творчої діяльності.

6. Піратські партії – феномен сучасності, який виник внаслідок невдоволеності суспільства існуючим станом охорони прав інтелектуальної власності. Позитивними напрямками діяльності піратських партій є те, що вони виступають: за оплатне використання об'єктів авторського права і суміжних

прав, але не в такому завищеному розмірі; проти обмеження доступу до творів, що може призвести до втрати даних творів для суспільства; за розвиток електронного уряду, електронної участі та електронної демократії (відповідність даної діяльності сучасному стану технологій). Піратські партії не створюють небезпеки для авторів та правоволодільців об'єктів авторського права та суміжних прав, оскільки методи та політика їхньої діяльності не суперечать законодавству. Боротьба за внесення змін у законодавство має на меті приведення норм права у відповідність до сучасних реалій та рівня наукового прогресу

7. Одна з основних проблем, яка постала перед державами при боротьбі з піратством – це підтримка мережевим суспільством піратів. Вона виражається, зокрема, у створенні політичних рухів, спрямованих на боротьбу за вільний обмін інформацією в мережі Інтернет; масових протестах на підтримку сайтів, які були закриті за розміщення неліцензійного контенту; атаках хакерів на сайти державних органів різних країн тощо. Разом із тим, помилковим є твердження, що всі користувачі мережі Інтернет виступають за вільне безоплатне розповсюдження контенту, оскільки чимало користувачів виступають на захист інтересів правоволодільців і авторів.

8. Шляхами вирішення проблеми гармонізації інтересів авторів і (або) правоволодільців та суспільства є: відмова від посилення відповідальності за піратські дії; правове, соціальне, культурне виховання суспільства; реклама переваг ліцензійної продукції (якість, обслуговування та ін.); зменшення цін на ліцензійну продукцію; опрацювання механізмів отримання прибутку, пов'язаних із використанням реклами; громадське обговорення існуючих проблем; збільшення кількості сайтів і сервісів, які містять легальну продукцію; використання альтернативних методів вирішення спорів; надання користувачам можливості ознайомлюватись з частиною твору перед покупкою; використання краудфандінгових кампаній (кампаній зі збору коштів від користувачів на створення об'єкта авторського права чи суміжних прав).

9. Для попередження піратських дій щодо об'єктів авторського права і суміжних прав в мережі Інтернет пропонується використовувати метод авторизації через Інтернет, ліцензійні угоди, цифрові водяні знаки, надання безоплатної версії програми на певний строк та програмні методи охорони (такі як шифрування та заплутування програмного коду). Більшість названих прийомів може слугувати також спрощенню процесу доказування у суді.

10. Запропоновано встановити відповідальність за піратство, яке завдало шкоду в особливо великих розмірах, в Кримінальному кодексі України (особливо великий розмір передбачає завдання збитків на суму від 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян).

У Кодексі України про адміністративні правопорушення передбачити відповідальність за піратство, яке завдало шкоду у значних розмірах (значний розмір передбачає завдання збитків на суму від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян).

11. З метою законодавчого закріплення правового статусу провайдера мережі Інтернет запропоновано у статті 1 Закону України «Про телекомунікації» закріпити таке визначення контент-провайдера – це особа, яка відповідає за інформаційне наповнення телекомунікаційної мережі.

Закон України «Про авторське право і суміжні права» доповнити статтею 54 «Права, обов'язки та відповідальність провайдера» у такій редакції: «1. Оператор телекомунікаційної мережі (провайдер доступу) не несе відповідальності за зміст інформації, що передається його мережею. За рішенням суду провайдер доступу зобов'язаний надавати конфіденційну інформацію щодо користувача мережею Інтернет, яким було здійснено правопорушення. 2. Провайдер телекомунікаційної мережі (хостер-провайдер) не несе відповідальності за зміст інформації, що передається його мережею. За рішенням суду хостер-провайдер зобов'язаний блокувати доступ до сайтів, які містять неліцензійний контент. 3. Контроль за діяльністю провайдерів телекомунікаційних мереж здійснює державний орган з питань інтелектуальної

власності. 4. Контент-провайдер мережі Інтернет має право на: відстеження піратського контенту в мережі Інтернет; видалення піратського контенту у зв'язку зі зверненням автора та (або) правовласника або за власною ініціативою. Контент-провайдер мережі Інтернет зобов'язаний: здійснювати контроль за діяльністю користувачів в мережі Інтернет, щодо яких автором та (або) правоволодільцем була подана скарга; виконувати рішення державного органу з питань інтелектуальної власності щодо видалення піратського контенту».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдуліна І. Про термін «піратство» /І. Абдуліна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intelvlas.com.ua/blog/i-abdulina/pro-termin-piratstvo>.
2. Авторские права в интернете и общественный договор [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.chaskor.ru/article/avtorskie_prava_v_internete_problema_piratstva__27760.
3. Азбука авторского права /пер. с англ.: Е.В. Тарасова. – М.: Юрид. лит., 1982 . – 104 с.
4. Андрущенко Д.М. Метод авторизации через Интернет для защиты shareware программ /Д.М. Андрущенко, Г.Л. Козина //Восточно-Европейский журнал передовых технологий. – 2014. – №4/2 (70). – С. 23 – 24.
5. Арданов О. Розвиток партнерства для подолання цифрового піратства в мережі Інтернет /О. Арданов //Інтелектуальна власність. – №8. – 2010. – С. 20 – 30.
6. Афанасьев А.В. Интеллектуальная собственность и авторское право в Интернете /А.В. Афанасьев //Имущественные отношения в Российской Федерации. – 2006. – №2 (53). – С. 65 – 66.
7. Афанасьєва К.О. Видавниче піратство в Інтернеті: український контекст /К.О. Афанасьєва //[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravo-media.at.ua/publ/7-1-0-6>.
8. Афян А. Взгляд на интеллектуальное пиратство в Украине /А. Афян //Интеллектуальная Собственность. – 2013. – №6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://juscutum.com/ru/poglyad-na-intelektualne-piratstvo-v>.
9. Бааджи Н.П. Контрафакція, піратство та плагіат: поняття та ознаки /Н.П. Бааджи //Методологічні засади вдосконалення цивільного законодавства України на сучасному етапі: матеріали круглого столу. (м. Одеса, 9 жовтня

2012 р.) /за заг. ред. д.ю.н., проф. Є.О. Харитонова. – Одеса: Фенікс. – 2012. – С. 41 – 45.

10. Бааджи Н.П. Піратство як порушення авторських та суміжних прав /Н.П. Бааджи //Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – Вип. 59. – С. 336 – 341.

11. Базилевич В.Д. Проблемы оценки, охраны и защиты прав объектов интеллектуальной собственности в Украине /В.Д. Базилевич //Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – 2012. – №142. – С. 5 – 9.

12. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність: Підручник /В.Д. Базилевич. – К.: Знання, 2006. – 431 с.

13. Беззуб І. Боротьба з інтернет-піратством в Україні: оцінки експертів /І. Беззуб. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=874:internet-piratstvo&catid=8&Itemid=350.

14. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24.07.1971 р. //Нормативні акти України: електронна база даних [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_051/page.

15. Битяк О.Ю. Правове регулювання суспільних відносин, пов'язаних із використанням мережі Інтернет /О.Ю. Битяк //Проблеми законності: зб. наук. пр. /відп. ред. В.Я. Тацій. – Х.: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2015. – Вип. 129. – С. 198 – 208.

16. Білорус О.Г. Глобалізація і національна стратегія України /О.Г. Білоус. – К.: ВО «Батьківщина», 2001. – 300 с.

17. Бондаренко С. В. Авторське право і суміжні права: [навч. посіб.] /С.В. Бондаренко. – К.: Інст. інт. власн. і права, 2007. – 260 с.

18. Борисенко І.Л. Особливості самозахисту прав інтелектуальної власності в глобальній мережі Інтернет /І.Л. Борисенко //Часопис Київського університету права. – 2010. – №1. – С. 197 – 201.

19. Боротьба з піратством у сфері авторського права в Китаї [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ndiiv.org.ua/ua/news/view-borotba-z-piratstvom-u-sferi-avtorskoho-prava-v-kytaji.html>.

20. Бочарова Н.В. Методологічні засади боротьби світової спільноти з інтелектуальним піратством і контрафакцією /Н.В. Бочарова //Актуальні проблеми держави і права. – 2014. – №72. – С. 424 – 428.

21. Бочарова Н.В. Становлення сучасної стратегії Європейського Союзу у боротьбі з інтелектуальним піратством і контрафакцією (1998-2006 рр.) /Н.В. Бочарова //Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2010. – №2. – С. – 47 – 56.

22. Будущее авторского права: крайние сценарии реформы [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.chaskor.ru/article/avtorskie_prava_v_internete_budushchee_avtorskogo_prava_krajnie_stsenarii_reformy__27761.

23. Бутнік-Сіверський О.Б. Економіка інтелектуальної власності /О.Б. Бутнік-Сіверський. – К.: Інст. інт. власн. і права, 2004. – 296 с.

24. Быков И.А. Интернет-пространство как фактор формирования политических идеологий /И.А. Быков //Интернет и современное общество: Труды X всероссийской объединенной конференции. СПб: Факультет филологии и искусств СПбГУ. – 2007. – С. 186 – 188.

25. Вавженчук С.Я. Співвідношення понять «захист» та «охорона» трудових прав в чинному законодавстві /С.Я. Вавженчук //Форум права. – 2010. – №1. – С. 45 – 49.

26. Венедіктова І.В. Цивільно-правовий захист та охорона авторського права /І.В. Венедіктова, О.В. Розгон //Форум права. – 2007. – №2. – С.24-29.

27. Вилинов А.А. Проблемы охраны авторского права и смежных прав при использовании информационно-телекоммуникационной сети «Интернет»: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 /А.А. Вилинов; Место защиты: Рос.гос. акад. интеллектуал. собственности (РИИС). – Москва, 2012. – 20 с.

28. Вирок Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області 20 березня 2012 року Справа №0907/1548/2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/22330906>.

29. Вирок Приморського районного суду м. Одеси 16.04.2015 року Справа №522/6745/15-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/43621280>.

30. Войниканис Е.А., Якушев М.В. Информация. Собственность. Интернет: традиция и новеллы в современном праве. – М.: ВолтерсКлувер, 2004. – 163 с.

31. Войтович Р.В. Місце, роль та функції національної держави в контексті сучасних глобалізаційних процесів /Р.В. Войтович //Вісник Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – 2004. – №2. – С. 70-81.

32. Волков И.С. Защита авторских права по законодательству Российской Федерации: дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 /И.С. Волков; Науч. рук. В.М. Телицин; Российский университет дружбы народов. – М., 2001. – 199 с.

33. Гирко Д.А. Дії, що порушують майнові права суб'єктів авторського права та суміжних прав /Д.А. Гирко //Вітчизняний та світовий досвід правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності: Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції /За заг. ред. О.В. Черевка, О.П. Орлюк. – Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2015. – С. 117–121.

34. Дашян М.С. Право информационных магистралей (Law of information highways): вопросы правового регулирования в сфере Интернет/М.С. Дашян. – М.: ВолтерсКлувер, 2007. – 288 с.

35. Дмитренко Н. Фабрика відеопіратства /Н. Дмитренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://91.218.212.127/daidzhest/print/46776>.

36. Дмитриева А. Авторское право в Интернете: конфликты, распределение ответственности и варианты регулирования /А. Дмитриева,

Д. Савельев // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.russianlaw.net/files/law/doc/a276.pdf>.

37. Дослідження Міжурядового комітету з авторського права. Піратство: поточні тенденції і не пов'язані із законодавством заходи з надання протидії йому 30.04.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001879/187965r.pdf>.

38. Дрішлюк А.І. Норми моралі в системі джерел цивільного права України /А. І. Дрішлюк //Приватне право і підприємництво. – 2014. – Вип. 13. – С. 35 – 38.

39. Дроб'язко В.С. Аудіовізуальні твори, комп'ютерні програми, фонограми як об'єкти піратства /В.С. Дроб'язко //Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2012. – №6. – С. 75 – 79.

40. Еннан Р.Є. Інтернаціоналізація інтелектуальної власності та перспективи створення глобальної системи охорони інтелектуальної власності /Р.Є. Еннан // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=87.

41. Ємельянчик С.О. Сторони договору про надання послуг доступу в Інтернет (договору Інтернет-провайдингу) /С.О. Ємельянчик //Актуальні проблеми права: теорія і практика: зб. наук. пр. – Луганськ. – 2012. – №25. – С. 79 – 83.

42. Жаров В.О. Захист права інтелектуальної власності в Україні: [навч. посіб.] /В.О. Жаров – К.: Інст. інт. власн. і права, 2005. – 88 с.

43. Жарова А.К. Интернет, глобализация и международное право /А.К. Жарова //Журнал ОНС (Общественные науки и современность). – 2004. – №6. – С. 97 – 104.

44. Жарова А.К. О необходимости правовой классификации операторов сети Интернет /А.К. Жарова //Бизнес-информатика. – 2011. – №3 (17). – С. 60 – 65.

45. Загальна декларація прав людини прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

46. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 р. //Нормативні акти України: Електронна база даних [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3792-12/page2>.

47. Заочне рішення Печерського районного суду м. Києва 13 липня 2015 року Справа №757/11144/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/47103929>.

48. Заочне рішення Придніпровського районного суду м. Черкаси 5 жовтня 2015 року Справа №711/6628/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/52184605>.

49. Заочне рішення Шевченківського районного суду м. Києва 27 серпня 2015 року Справа №761/9144/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/52071535>

50. Защита прав интеллектуальной собственности (ИС) в странах с переходной экономикой. Всемирная организация интеллектуальной собственности [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wipo.int/export/sites/www/dcea/en/pdf/tool_5_ru.pdf.

51. Злобина И. В. К вопросу об ответственности информационного посредника за нарушение интеллектуальных прав в сети Интернет /И.В. Злобина //Теория и практика общественного развития. – 2013. – №10. – С. 422 – 424.

52. Зражевская Т.Д. Компьютерное пиратство и основные методы борьбы с ним /Т.Д. Зражевская //[Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/kompyuternoe-piratstvo-i-osnovnye-metody-borby-s-nim#ixzz3ApSYt4Kc>.

53. Ильин В. Интеллектуальная собственность: битвы на распутье /В. Ильин /[Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.chaskor.ru/article/intellektualnaya_sobstvennost_bitvy_na_raspute_2390 2.
54. Инициатива «Чистое небо» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://legalcontentua.com/ru>.
55. Интернет пиратство. Плюсы и минусы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://cdcola.com/articles/analyze/internet_piraty.
56. Ідріс К. Інтелектуальна власність - потужний інструмент економічного зростання: пер. з англ. /К. Ідріс; Всесвітня організація інтелектуальної власності. – Київ: Прок-бізнес., 2006. – 371 с.
57. Казанцев С. Я. Авторские права и их защита в сети Интернет /С.Я. Казанцев, О.Э. Згадзай//Вестник Казанского юридического института МВД России. – 2010. – №1 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/avtorskie-prava-i-ih-zaschita-v-seti-internet>.
58. Как мир боролся с онлайн-пиратством в июле 2014 года. – [Электронный ресурс]. – Инициатива «Чистое небо». – Режим доступа: <http://legalcontentua.com/ru/archives/623>.
59. Калениченко П.А. Проблемы охраны авторского і суміжних прав у мережі Інтернет /П.А. Калениченко //Часопис Київського університету права. – 2009. – №2. – С. 192 – 199.
60. Калюжный В.Г. Глобализация и устойчивое развитие современного мира /В.Г. Калюжный //Власть. – 2010. – №2. – С. 49-52.
61. Капіца Ю.М. Спеціальні механізми захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет /Ю.М. Капіца, О.А. Рассомахіна, К.С. Шахбазян //Інформація і право. – 2012. – №3(6). – С. 129-140.
62. Капто А.С. Энциклопедия мира /А.С. Капто. – М.: Книга и бизнес, 2002. – 544 с.

63. Караганис Д. Media piracy in emerging economies /Д. Караганис // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://piracy.americanassembly.org/wp-content/uploads/2011/11/MPEE-Chpt-1-Rethinking-RUS.pdf>.
64. Карпенко О.І. Проблема відповідальності інформаційних провайдерів (посередників) /О.І. Карпенко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://periodicals.karazin.ua/jls/article/view/1658/1402>.
65. Кетрарь А.А. Правові проблеми захисту авторських та суміжних прав від піратства в мережі Інтернет /А.А. Кетрарь // Часопис цивілістики. – 2013. – №14. – С. 141 – 145.
66. Кирейчук А.М. Анализ музыкальной индустрии в США /А.М. Кирейчук // Взгляды креативного общества. – 2014. – №1. – С. 16-24.
67. Кирилюк А.В. Цивільно-правова відповідальність за порушення авторських прав у мережі Інтернет /А.В. Кирилюк // Актуальні проблеми держави і права. – 2014. – Вип. 72. – С. 154 – 161.
68. Кирилюк А.В. Проблеми захисту авторських прав в мережі Інтернет /А.В. Кирилюк // Часопис цивілістики. – 2014. – №16. – С. 126 – 130.
69. Кирилюк А.В. Способи захисту авторських прав в мережі Інтернет /А.В. Кирилюк // Правове життя сучасної України: матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу (Одеса, 20–21 квітня 2012 р.). Т. 3 /відп. за випуск д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін /Націон. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса: Фенікс, 2012. – 490 с.
70. Кіпа О.О. Правопорушення в мережі Інтернет /О.О. Кіпа // Часопис Київського університету права. – 2010. – №4. – С. 346 – 350.
71. Ковалева Н.Н. Информационное право России: Учебное пособие /Н.Н. Ковалева. – М.: Дашков и Ко, 2008. – 148 с.
72. Коваленко Л.П. Деякі питання інтернет-відносин /Л.П. Коваленко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/2575/1/Kovalenko_89%E2%80%9399.pdf.

73. Ковальський В.С. Захист права інтелектуальної власності. Проблема контрафакту /В.С. Ковальський //Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2007. – №6 (38). – С. 12 – 18.
74. Колісник А.С. Судовий захист авторських прав на комп'ютерне програмне забезпечення /А.С. Колісник //Актуальні проблеми держави і права. – 2012. – №66. – С. 265 – 271.
75. Комкова А. Влияние цифрового пиратства на рыночные стратегии в сфере программного обеспечения /А. Комкова, А.Курдин //Экономическая политика. – 2014. – №6. – С. 54 – 75.
76. Конституція України від 28.06.96 //Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
77. Костицький В.В. Економічний патріотизм як складова національної ідеї в умовах глобалізації /В.В. Костицький //Право України. – 2006. – №12. – С. 3 – 9.
78. Кохановська О.В. Спеціальні цивільно-правові способи захисту інформаційних прав: теоретичні та практичні аспекти /О.В. Кохановська //Підприємництво, господарство і право. – 2006. – №4. – С. 7-9.
79. Кремень В.Г. Трансформації особистості в освітньому просторі сучасної цивілізації /В.Г. Кремень //Професійно-технічна освіта. – 2009. – №1. – С. 3 – 6.
80. Криволапов Б.М. Порушення авторського права як актуальна проблема для України /Б.М. Криволапов, Н.В. Тесленко //Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2015. – №124 (ч. I). – С. 85 – 93.
81. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001р. //Відомості Верховної Ради. – 2001. – №25-26. – Ст. 446.
82. Кузнєцова Н.С., Кохановська О.В. Проблеми захисту прав інтелектуальної власності в Україні /Н.С. Кузнєцова, О.В. Кохановська //Право України. – 2011. – №3. – С. 21 – 29.

83. Лебедев С.Н. Унификация правового регулирования международных хозяйственных отношений: некоторые общие вопросы /С.Н. Лебедев//Юридические аспекты осуществления внешнеэкономических связей. Труды кафедры международного частного и гражданского права МГИМО МИД. – М., 1979. – С. 15 – 43.

84. Левковець О.М. Інтелектуальна власність і права людини: прояви дисонансу /О.М. Левковець //Економічна теорія та право. – 2015. – №4(23). – С. 28 – 40.

85. Лессиг Л. Свободная культура /Пер. с англ. – М.: Прагматика Культуры, 2007. – 272 с.

86. Липчик Д. Авторское право и смежные права /Д. Липчик; пер. с фр.; предисловие М. Федотова. – М.: Ладомир: изд-во ЮНЕСКО, 2002. – 788 с.

87. Лихачев В.А. Современное состояние защиты прав интеллектуальной собственности в ЕС /В.А. Лихачев //Российский внешнеэкономический вестник. – 2014. – №5. – С. 80-88.

88. Лібовіц С. Інтернет та інтелектуальна власність /С. Лібовіц // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://intellect-pravo.ru/views/stan_liebowitz_internet_and_intellectual_property.php.

89. Лонг Д., Рей П., Жаров В.О. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування /Д. Лонг, П. Рей, В.О. Жаров, Т.М. Шевелева, І.Е. Василенко, В.С. Дроб'язко. – Практичний посібник. – К.: «К.І.С.», 2007. – 448 с.

90. Мазіна О.О. Контрафакція як дії, що порушують авторські права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 /О.О. Мазіна; кер. роботи О.І. Харитонова; Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». – Одеса, 2014. – 19 с.

91. Мамон З.В. Захист авторських прав у мережі Інтернет /З.В. Мамон //Юридичний вісник України. – 2007. – №7. – С. 7.

92. Мартыянов Д.С. Феномен пиратских партий в российском и мировом контексте /Д.С. Мартыянов, Н.А. Мартыянова //Ученые записки Забайкальского государственного университета. Серия: Философия, социология, культурология, социальная работа. – 2012. – №4. – С. 116 – 121.

93. Мацегорін О.І. Поняття та зміст захисту цивільних прав /О.І. Мацегорін //Часопис Київського університету права. – 2011. – №3. – С. 143–147.

94. Медвідь Ю.О. Організація діяльності митних органів ЄС у сфері захисту прав інтелектуальної власності /Ю.О. Медвідь //Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – №5 (Т. 1). – С. 159 –164.

95. Международный союз электросвязи. Данные по информационно-коммуникационным технологиям за 2015 год [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.itu.int/net/pressoffice/press_releases/2015/pdf/17-ru.pdf.

96. Мельничук М.О., Чумак Ю.А. Авторське право в мережі Інтернет: причини порушення та способи захисту /М.О. Мельничук, Ю.А. Чумак //Економічні та юридичні науки: Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету – Вінниця.: ПП «ТД «Едельвейс і К», 2015. – 205 с.

97. Мильчин А.Э. Издательский словарь-справочник. 2-изд., испр. и доп. М.: ОЛМА-Пресс., 2003. – 560 с.

98. Мироненко Н.М. Правовые проблемы защиты авторского права /Н.М. Мироненко //Еволюція цивільного законодавства: проблеми теорії і практики: Матеріали міжнародної наук.-практ. конф.; м. Харків, 29-30 квітня 2004 р. – К.: Акад. правових наук України, НДІ приватного права і підприємництва, НДІ інтелектуал. власності, Нац. юрид. акад. ім. Я. Мудрого, 2004. – С. 447 – 449.

99. Мирских И.Ю. Охрана интеллектуальной собственности в условиях глобализации /И.Ю. Мирских //Вестник Пермского университета. Юридические науки. – 2012. – №3. – С. 138-144.

100. Митний кодекс України //Відомості Верховної Ради України. – 2012. - №44-45, №46–47, №48. – Ст. 4.

101. Михайлов И.А. Пиратские сайты в Украине и размещение рекламы на них /И.А. Михайлов //Українська Анти-Піратська Асоціація (УАПА). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://legalcontentua.com/ru/archives/473>.

102. Мішина Ж.В. Медіація як альтернативна форма вирішення спорів /Ж.В. Мішина //Альманах права. – 2012. – Вип. 3. – С. 234 –238.

103. Молчанова А.К. Проблема цифрового пиратства в сфере дистрибуции развлекательного контента в России /А.К. Молчанова, А.А. Хрысёва //Инновации в науке. – 2013 . – №19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/problema-tsifrovogo-piratstva-v-sfere-distributsii-razvlekatelnogo-kontenta-v-rossii-1>.

104. Морозов А.Г. Преступления в сфере авторских и смежных прав: общественная опасность и правила квалификации: дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 /А.Г. Морозов. – Н. Новгород., 2004. – 221 с.

105. На абордаж! — известные люди об Интернет-пиратстве [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yatakumayu.ru/na-abordazh-izvestnye-lyudi-ob-internet-piratstve>.

106. Навроцький Д.О. Методи комп'ютерної стеганографії /Д.О. Навроцький //Вісник Національного технічного університету України "КПІ". – 2007. – №35. – С. 105 – 108.

107. Нагорняк Г.С. Захист інтелектуальної власності у сфері цифрової передачі даних [Електронний ресурс] /Г. С.Нагорняк //Науково-практичний семінар «Українські репозитарії відкритого доступу: проблеми, досвід, перспективи», ТНТУ, 18 листопада 2010 р.: тези доповіді. – Тернопіль, 2010. – С. 1–7. – Режим доступу: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/662> С. 6-7.

108. Недбай В.В. Інтернет як нова технологія передачі інформації /В.В. Недбай //Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – 2009. – Вип. 16. – С. 274-281.

109. О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации по вопросам защиты интеллектуальных прав в информационно-телекоммуникационных сетях: Федеральный закон №187-ФЗ от 02.07.2013 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_148497.

110. Ожеван М.А. Політичне «піратство»: пошук альтернатив глобальному суспільству гламурного споживання /М.А. Ожеван //Стратегічні пріоритети. – 2011. – №4 (21). – С. 29 – 34.

111. Омельченко І.К. Шляхи регулювання Інтернет-контенту в рамках національного законодавства України та міжнародних стандартів /І.К. Омельченко //Інформація і право. – 2014. – №1. – С. 73 – 86.

112. Отменить закон о произвольных блокировках интернет-ресурсов №187-ФЗ (закон против интернета): Инициатива №50Ф4494 от 02.07.2013 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.roi.ru/4494>.

113. Отменить закон о произвольных блокировках интернет-ресурсов от 02.07.2013 г. №187-ФЗ (закон против интернета): Экспертное заключение экспертной рабочей группы федерального уровня на общественную инициативу [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.roi.ru/upload/4494_Zakljuchenie.pdf.

114. Паламарчук А.В. Защита исключительных прав на результаты интеллектуальной деятельности в сети Интернет /А.В. Паламарчук [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.juristlib.ru/book_9974.html.

115. Панов С.Л. Соотношение понятий «контрафактная», «фальсифицированная», «пиратская» продукция: теоретический аспект /С.Л. Панов //Право и политика. – 2008. – №2. – С. 453 – 458.

116. Пархоменко А. Механізми захисту від Інтернет-піратства в Україні /А. Пархоменко, Р. Солод //Інтелектуальна власність. – 2012. – №10. – С. 58 – 60.
117. Пастухов О.М. Авторське право в Інтернеті: Навчал. посібник. – К.: Школа, 2004. – 144 с.
118. Петренко К. Проблеми захисту авторського права в мережі Інтернет /К. Петренко //Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2012. – т. 17. – №7. – С. 209 – 217.
119. Пиратский интернационал. Сайт пиратской партии России [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pirate-party.ru/content/piratskiy-internacional>.
120. Пиратство в России. Сайт пиратской партии России [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pirateparty.ru>.
121. Пирогова В. Контрафакт и пиратство: вопросы теории и практики 2010 /В. Пирогова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.juristlib.ru/book_7590.html.
122. Пічкурова З.В. Подолання проблем охорони програмного забезпечення в контексті європейської інтеграції України: вітчизняні реалії та міжнародний досвід /З.В. Пічкурова //Науковий вісник Інституту міжнародних відносин Національного авіаційного університету. – 2010. – Вип. 2. – С. 42 – 48.
123. Позова Д.Д. Контрафакція чи піратство? /Д.Д. Позова //Часопис цивілістики. - 2013. – №14. – С. 132 – 136.
124. Постанова Богородчанського районного суду Івано-Франківської області 08 серпня 2011 року Справа №1-п-6/11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/18066276>.
125. Право інтелектуальної власності: акад. курс: підруч. для студ. вищих навч. закладів /О.П. Орлюк, Г.О. Андрощук, О.Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О.П. Орлюк, О.Д. Святоцького. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 696 с.

126. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності: Постанова Вищого господарського суду України від 17.10.2012 №12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>.

127. Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав: Постанова Пленуму Верховного суду України №5 від 04.06.2010 р. //Нормативні акти України: Електронна база даних [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-10/page2>.

128. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №12. – Ст. 1.

129. Ракімова А.М. Об интернет-пиратстве /А.М. Ракімова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30925960.

130. Регламент Ради ЄС від 22 грудня 1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: do.gendocs.ru/docs/index-62386.html?page=6.

131. Регламент Ради ЄС від 25 січня 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://do.gendocs.ru/docs/index-62386.html?page=7>.

132. Рекомендації для учасників процесу створення та використання аудіовізуальних творів і виконань // [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://govuadocs.com.ua/docs/291/index-31714.html>.

133. Рішення Господарського суду м. Києва 30.06.15 р. Справа №910/8216/15-г [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/46061101>.

134. Рудник Т. В. Деякі проблемні питання захисту авторського права в Україні /Т.В. Рудник //Юридичний вісник. – 2009. – №1(10). – С. 74 –77.

135. Рябова Л. Способы защиты видеоданных от несанкционированного доступа /Л. Рябова, Е. Подгорный, К. Мацуева //Захист інформації. – 2013. – Т. 15. – №3. – С. 203 – 210.

136. Савельев А.И. Гражданско-правовое регулирование договоров между клиентом и Интернет-провайдером в сети Интернет: автореф. на соискание ученой степени канд.юр.наук: 12.00.03. /А.И. Савельев. – М., 2008. – 25 с.

137. Самоходский И. Защита авторских прав в Интернете: использование Digital Millennium Copyright Act на примере Google /И. Самоходский [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://jurliga.ligazakon.ua/blogs_article/256.htm.

138. Селезнева Е. Правовое регулирование объектов интеллектуальной собственности в глобальной сети Интернет в российском и французском законодательствах /Е. Селезнева //Право и управление. XXI век. – 2013. – №1 (26). – С. 133 – 139.

139. Семилетов С.И. Проблемы охраны авторских прав в российском секторе Интернета /С.И. Семилетов //[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.russianlaw.net/law/ip/copyright/a103>.

140. Симонян Ю.Ю. Щодо визначення термінів «піратство» і «контрафакція» /Ю.Ю. Симонян //Митна справа. – 2012. – №5 (83). – С. 85 – 91.

141. Симонян Ю.Ю. «Піратські партії» – парадоксальне явище? /Ю.Ю. Симонян //Митна справа. – ч. 2. – 2013. – №4 (88). – С. 271 – 276.

142. Соколов А.В. Метатеория социальной коммуникации /А.В. Соколов. – СПб.: Издательство Михайлова В.А., 2001. – 368 с.

143. Сопілко І.М. Специфіка судових рішень у справах про захист авторського права в мережі Інтернет /І.М. Сопілко //Вісник Запорізького національного університету. – 2015. – №2. – С. 82 – 89.

144. Степаненко С.В. Трансформація відносин власності в умовах формування постіндустріальної економіки /С.В. Степаненко, Л.І. Яковенко. – Полтава: Скайтек, 2010. – 208 с.

145. Стовпец А.В. Философско-правовой взгляд на современную антиконтрафактную политику /А.В. Стовпец //Від громадянського суспільства

– до правової держави: Тези VII Міжнародної наукової Internet-конференції студентів та молодих вчених. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. – С. 475 – 479.

146. Стовпець О.В. Соціально-філософський погляд на кібер-піратство як засіб ідеологічного впливу в інформаційному суспільстві /О.В. Стовпець //Філософські обрії. – 2012. – Вип. 27. – С. 69 – 79.

147. Стовпець О.В. Суперечності системи охорони права інтелектуальної власності в умовах глобалізації /В.О. Стовпець //Часопис Київського університету права. – 2011. – №2. – С. 180 – 184.

148. Столлман Р. Пираты только в море! [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pro-books.ru/sitearticles/8905>.

149. Стороженко А.О. Методика захисту програмного забезпечення шляхом впровадження ЦВЗ в асемблерний код програми /А.О. Стороженко, А.Я. Горпенюк, Н.М. Лужецька //Автоматика, вимірювання та керування: [збірник наукових праць] /відповідальний редактор В.Б. Дудикевич. – Львів: Видавництво Львівської політехніки. – Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2013. – №753 – С. 80–84.

150. Тодд Д. Цифровое пиратство. Как пиратство меняет бизнес, общество и культуру: монография /Д. Тодд. – Москва: Альпина Бизнес Букс, 2013. – 390 с.

151. Токарев Д.А. Интернет-пиратство как нарушение авторских прав /Д.А. Токарев, С.Б.Ткачѳв, И.В. Кравченко //Развитие экономики региона: взгляд в будущее [Электронный ресурс]: материалы III городской научно-практической конференции, 6 декабря 2013 г., Волгоград /М-во образования и науки Рос. Федерации, Волгогр. гос. архит.-строит. ун-т. – Электронные текстовые и графические данные (3,6 Мбайт). – Волгоград: Волг ГАСУ, 2014. – Научное электронное издание. Режим доступа: http://vps-1011752-796.host4g.ru/attachments/oi_economy.pdf#page=305.

152. Трегубова В.М. Глобальная сеть в России: проблемы и перспективы /В.М. Трегубова, Т.А. Оводкова, А.Ф. Мяскина //Социально-экономические явления и процессы. – 2014. – №4. – С. 101 – 105.

153. Трунцевский Ю.В. Защита авторского права и смежных прав в аудиовизуальной сфере (уголовно-правовой и криминологический аспекты): дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.08 /Ю.В. Трунцевский. – М.: Академия налоговой полиции ФСНП России. – 2003. – 514 с.

154. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності СОТ від 15.04.1994 //Нормативні акти України: електронна база даних [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/981_018.

155. Ульянова Г.О. Захист авторських прав у правовідносинах, які виникають у зв'язку з рекламою: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 /Г.О. Ульянова. – Одеса, 2008. – 18 с.

156. Ульянова Г.О. Медіація як альтернативний спосіб вирішення спорів у сфері права інтелектуальної власності /Г.О. Ульянова, Л.І. Бурова //Південноукраїнський правничий часопис. – 2013. – №4. – С. 107 – 110.

157. Ухвала Апостолівського районного суду Дніпропетровської області 25 листопада 2013 року Справа №171/3154/13-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/51186222>.

158. Ухвала Соснівського районного суду м. Черкаси 7 листопада 2014 року Справа №712/14967/14к [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/51102103>.

159. Ухванов В.В. К вопросу о политизации авторского права. /В.В. Ухванов //Электронная библиотека БГУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/24328/1/uhvanov_BMW_2011.pdf.

160. Файдевич О.О. Розвиток інтелектуальної власності в світовому інформаційному просторі /О.О. Файдевич //Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право. – 2012. – №1. – С. 269 – 272.

161. Федоскина Н.И. Нарушение авторских и смежных прав: содержание и виды /Н.И. Федоскина //Журнал российского права. – 2007. – №11. – С. 110 – 120.
162. Федулова Л.І. Економіка знань [підруч.] /Л.І. Федулова. – К.: Ін-т екон. прогнозів. НАН України, 2009. – 600 с.
163. Фильмы онлайн в хорошем качестве. Обход реестра [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://kinokong.net/obgod-reestra.html>
<http://kinokong.net/obgod-reestra.html>.
164. Харитонов В. Издатели подставляют писателей /В. Харитонов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.chaskor.ru/article/izdateli_podstavlyayut_pisatelej_21617.
165. Харитонов В. Промежуточная победа здравого смысла /В. Харитонов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.chaskor.ru/article/promezhutochnaya_pobeda_zdravogo_smysla_21424.
166. Харитонова Е.И. Гражданские правоотношения интеллектуальной собственности, возникающие в результате творчества (концептуальные основы): моногр. /Е.И. Харитонова. – изд. 2-е, перераб. и доп. – Одесса: Фенікс, 2012. – 413 с.
167. Харитонова О.І. До питання про коректність вживання терміно - поняття «Інтернет – відносин» /О.І. Харитонова //Римське право і сучасність: матер. Міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 11-12 травня 2012 р.) Т.1 /за заг. ред. д.ю.н., проф. Є.О. Харитонова. – УжНУ: «Говерла», 2012. – С. 111 – 112.
168. Харитонова О.І. Поняття піратства у сфері інтелектуальної власності /О.І. Харитонова //Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 66. – С. 231 – 238.
169. Харитонова О.І. Порівняльно-правові дослідження піратства, контрафакції та плагіату за законодавством України та Польщі /О.І. Харитонова //Часопис цивілістики. – 2014. – №16. – С. 222 – 226.

170. Харитонova О.І. Цивільне законодавство у галузі боротьби з піратством потребує вдосконалення /О.І. Харитонova //Методологічні засади вдосконалення цивільного законодавства України на сучасному етапі: матеріали круглого столу (м. Одеса, 9 жовтня 2012 р.) /за заг. ред. д.ю.н., проф. Є.О. Харитонova. – Одеса: Фенікс. – 2012. – 244 с.

171. Харченко В.Б. Монетизація інтелектуального піратства як перспективний напрям протидії злочинам, що посягають на результати творчої діяльності /В.Б. Харченко //Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право. – 2013. – №1082. – вип. 16. – С. 123 – 127.

172. Хто ми та які наші цілі. Сайт Українського піратського співтовариства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pp-ua.org/about.html>?

173. Цибульов П.М. Управління інтелектуальною власністю: [монограф.] /Цибульов П. М., Чеботарьов В.П., Зінов В.Г. та ін. – К.: К.І.С., 2005 – 448 с.

174. Цивільне право України: підручник /Є.О. Харитонов, Н.О. Саніахметова. – К.: Істина, 2003. – 776 с.

175. Цивільне право України: в 2-х томах. Том 1: Підручник /За ред. д-ра юрид. наук, проф. Є.О. Харитонova, канд. юрид. наук Н.Ю. Голубевої. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. – 832 с.

176. Чеботарьов В.П. Піратство у сфері авторського права і суміжних прав /В.П. Чеботарьов, К.В. Троїцька // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://patent.km.ua/ukr/articles/i299>.

177. Череватюк В.Б. Медіативна процедура вирішення спорів: теоретичні і практичні аспекти /В.Б. Череватюк, К.Л. Сірук //Юридичний вісник. – 2015. – №2 (35). – С. 41 – 46.

178. Чимаров Н.С. Международное авторское право: к вопросу о пиратстве и пиратских партиях /Н.С. Чимаров //Научные труды СЗИУ РАНХиГС. – 2014. – Том 5. – №1 (13). – С. 269 – 272.

179. Чубкос Т.П. Глобалізація: поняття, вплив на сучасні державу і право /Т.П. Чубкос //Форум Права. – 2010. – №1. – С. 396 – 405.

180. Шакель Н.В. Услышать позицию пользователей: партии пиратов и религии копирования /Н.В. Шакель //Международные отношения: история, теория, практика: материалы II науч.-практ. конф. молодых ученых фак. междунар. отношений БГУ, Минск, 2 апр. 2012 г. Минск: Изд. центр БГУ. – 2012. – С. 145 – 148.

181. Шашенков Я.О. Правове регулювання інформаційних відносин в Інтернет-просторі /Я.О. Шашенков //Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 48. – С. 303 – 308.

182. Шевченко С.І. Мережа Інтернет як складова частина сучасного інформаційного простору України /С.І. Шевченко //Південноукраїнський правничий часопис. – 2012. – №3. – С. 170 – 172.

183. Шикова Л.В. Аналіз впливу піратства на економіку країни та розробка ефективного способу боротьби з «піратством» /Л.В. Шикова, І.А. Ластенко //Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки. – 2015. – Вип. 29. – С. 164 – 171.

184. Шишка Р.Б. Кодифікація законодавства у сфері інтелектуальної власності: за та проти /Р.Б. Шишка //Вісник Запорізького національного університету. – 2013. - №3. – С. 83 – 87.

185. Шишка Р.Б. Криза авторського права /Р.Б. Шишка //Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. – №6. – С. 14 – 19.

186. Шлюндт Н.Ю. Проблемы соблюдения авторских прав в сети «Интернет» на примере России и Франции /Н.Ю. Шлюндт, Л.В. Кирюхина //Символ науки. – 2015. – №3. – С. 169 – 171.

187. Штефан О.О. Дещо до питання про порушення у сфері авторського права /О.О. Штефан //Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. – №6. – С. 3 – 13.

188. Штефан О.О. Контрафакт у сфері авторського права та суміжних прав /О.О. Штефан //Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2012. – №6. – С. 22 – 28.

189. Штефан О.О. Охорона і захист авторських прав: теоретичний аспект /О.О. Штефан //Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2010. – №4. – С. 3 – 17.

190. Штефан О.О. Щодо загальних питань гармонізації законодавства країн ЄС у сфері авторського права /О.О. Штефан //Збірник наукових праць НДІВ АПрН України. – 2014. – №5. – С. 26 – 38.

191. Щеголев И. Мыльная опера про виртуальных пиратов. Нельзя допустить принятия SOPA! /И.Щеголев [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.chaskor.ru/article/mylnaya_opera_pro_virtualnyh_piratov_26178.

192. Энциклопедия Кругосвет. Универсальная научно-популярная онлайн-энциклопедия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.krugosvet.ru/enc/nauka_i_tehnika/tehnologiya_i_promyshlennost/INTERNET.html?page=0,0.

193. Ягодзінський С.М. Правове врегулювання в умовах інформаційного суспільства /С.М. Ягодзінський, С.П. Храбан //Наука і молодь. Гуманітарна серія: Збірник наукових праць. – К.: НАУ, 2004. – С. 143 – 146.

194. Яра О.С. Інтелектуальне піратство як один із різновидів кримінально караного діяння у сфері порушення авторського права і суміжних прав /О.С. Яра //Публічне право. – 2014. – №1 (13). – С. 99-105.

195. A Declaration of the Independence of Cyberspace BY JOHN PERRY BARLOW [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eff.org/cyberspace-independence>.

196. About the PPI. Pirate Parties International website [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pp-international.net/about>.

197. Castells M., Cardoso G. Piracy Cultures Editorial Introduction /M. Castells, G. Cardoso //International Journal of Communication. – 2012. – №6. – P. 826 – 833.

198. Creative Commons. О лицензиях. Для чего созданы наши лицензии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://creativecommons.ru/licenses>.

199. INFOPOLICE – сервис по закрытию пиратских раздач №1 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://infopolice.net/services>.

200. International intellectual property alliance. Special 301 Report Highlights Market Access and Enforcement Challenges for U.S. Creative Industries in Major Overseas Markets [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.iipawebiste.com/pressreleases/2016_Apr27_USTR301Release.PDF.

201. TRIPS Part III — Enforcement of Intellectual Property Rights [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_05_e.htm.

202. Written Testimony Submitted for the Record of Daniel Castro Senior Analyst, Information Technology and Innovation Foundation (ITIF) on «Targeting Websites Dedicated To Stealing American Intellectual Property» before the Senate Committee on the Judiciary U.S. Senate February 12, 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.itif.org/files/2011-coica-testimony.pdf>.